

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI

Gülser Banu USLU YİĞİT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI

Gülser Banu USLU YİĞİT

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

ÖZET

USLU YİĞİT, Gülser Banu. *Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Vatandaşlık, gerçek kişi ile devlet arasında kurulan hukuki ve siyasi bağ olarak ifade edilmektedir. Vatandaşlık, kişilerin bir devlete olan aidiyetini belirlemektedir. Ancak vatandaşın bir devlete olan aidiyeti değiştirilemez nitelikte değildir. Devletler, kendi vatandaşlığının kazanılma ve kaybedilme yolları ile bir kişinin kendi vatandaşı olup olmadığını milli hukukuna göre tespit etmektedir. Türk hukukunda Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin temel düzenleme 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK)'da yer almaktadır. Vatandaşlığının sonradan kazanılması TVK'nın 9. maddesi gereğince yetkili makam kararı, evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşmektedir. Yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması ise bir yabancı vatandaşı kazanmak istediği ülkenin kanunlarında belirtilen şartları gerçekleştirerek o ülkenin vatandaşlığını sonradan kazanmasıdır. Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması ise yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması türlerinden biridir.

Birçok devlet özel nitelikleri bulunan bazı yabancılara vatandaşlık kanunlarında getirdikleri düzenlemeler ile kolay yoldan vatandaşlık kazanma imkânı sağlamaktadır. TVK'nın 12. maddesinde de bazı yabancılara, yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında aranan genel şartlar aranmaksızın, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan daha kolay bir şekilde kazanılması olanağı tanınmıştır. “İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması” başlıklı çalışmamızda istisnai olarak Türk vatandaşlığının kazanılması, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirilecek ve karşılaştırmalı hukukta istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin düzenlemeler incelenecektir. Bu kapsamda istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecek kişilerin mevzuatta ne şekilde düzenlendiği ve düzenlemenin uygulamada ortaya çıkarabileceği belirsizlikler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler

Vatandaşlığın Kazanılması, İstisnai Yoldan Kazanma, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, Yatırım Yoluyla Vatandaşlık, Turkuaz Kart.

ABSTRACT

USLU YİĞİT, Gülser Banu. *Extraordinary Acquisition of Turkish Citizenship*, Master Thesis, Ankara, 2022.

Citizenship is the legal and political bond established between the natural person and the state. Citizenship determines the belonging of individuals to a state. However, a citizen's belonging to a state is not unchangeable. States determine the ways in which their nationality is acquired and lost, and whether a person is their own national according to their own national law. The primary regulation regarding the acquisition of Turkish citizenship in Turkish law is promulgated in the Turkish Citizenship Law No. 5901. Pursuant to Article 9 of the Law, citizenship is acquired after birth with the decision of the competent authority, adoption, or the exercise of the right to choose. The acquisition of citizenship by the decision of the competent authority is the acquisition of the citizenship after birth by fulfilling the conditions specified in the laws of the country where the foreigner wishes to acquire citizenship. Extraordinary acquisition of Turkish citizenship is one of the types of acquisition of Turkish citizenship by the decision of the competent authority.

Many states provide foreigners with special qualifications the opportunity to acquire citizenship in an easy way with the regulations promulgated in their citizenship laws. In Article 12 of the Law No. 5901, some foreigners are given the opportunity to acquire Turkish citizenship in an extraordinary way, without seeking the general conditions required for the acquisition of Turkish citizenship by the decision of the competent authority. In our study titled “Extraordinary Acquisition of Turkish Citizenship”, the extraordinary acquisition of Turkish citizenship will be evaluated within the framework of the relevant legislation provisions, and the regulations regarding the extraordinary acquisition of citizenship in comparative law will be examined. In this context, the study will focus on how the individuals who can extraordinarily acquire citizenship are regulated in the legislation and the uncertainties that the regulation may bring forth in practice.

Keywords

Acquisition of Citizenship, Extraordinary Acquisition, Turkish Citizenship Law No. 5901, Citizenship by Investment, Turquoise Card.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMA ŞARTI VE USULÜ	3
1.1. TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI	3
1.1.1. Türk Vatandaşlığının Aslen (Doğumla) Kazanılması	5
1.1.2. Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması	7
1.2. YETKİLİ MAKAM KARARIYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI	9
1.2.1 Genel Olarak	9
1.2.2. Yetkili Makamın Takdir Yetkisi ve Kapsamı.....	11
1.2.2.1. Genel Olarak	11
1.2.2.2. Takdir Yetkisinin Denetlenmesi	13
1.2.2.3. TVK md. 10/2 Hükmünün Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi	15
1.3. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI	17
1.3.1. Tarihsel Gelişimi	17
1.3.2. 5901 Sayılı TVK’da İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması ...	27
1.3.3. İstisnai Haller Kapsamında Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartı: “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Etmeme”	29

1.3.3.1. Milli Güvenlik Kavramı.....	29
1.3.3.2. Kamu Düzeni Kavramı	32
1.3.3.3. Türk Vatandaşlığı Kanunu Bakımından Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Hali Bulunmama Şartının Değerlendirmesi	34
1.3.4. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI USULÜ.....	40

2. BÖLÜM: İSTİSNAİ HALLER KAPSAMINDA TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLECEK YABANCILAR VE İSTİSNAİ YOLDAN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI43

2.1. İSTİSNAİ HALLER KAPSAMINDA TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLECEK YABANCILAR43

2.1.1. TVK md. 12/1-a'da Yer Alan Kişiler	43
2.1.1.1. Türk Hukuku Bakımından	43
2.1.1.2. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından	46
2.1.2. TVK md. 12/1-b'de Yer Alan Kişiler.....	49
2.1.2.1. YUKK md. 31/1-j Kapsamında İkamet İzni Sahipleri.....	49
2.1.2.1.1. Yatırımcı Vatandaşlık Programlarının Ortaya Çıkışı ve Karşılaştırmalı Hukukta Yatırım Yoluyla Vatandaşlık.....	49
2.1.2.1.2. Türk Hukukunda Yatırım Yoluyla Vatandaşlık.....	56
2.1.2.2. Turkuaz Kart Sahibi Yabancılar	63
2.1.2.2.1. Türk Hukuku Bakımından.....	63
2.1.2.2.2. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından.....	70
2.1.2.3 TVK md. 12/1-b Kapsamında Vatandaşlık Verilecek Kişilerin Eşleri, Kendisinin ve Eşinin Ergin Olmayan veya Bağımlı Yabancı Çocukları.....	72
2.1.3. TVK md. 12/1-c'de Yer Alan Kişiler	77
2.1.4. TVK md. 12/1-d'de Yer Alan Kişiler.....	80
2.1.4.1. Türk Hukukunda Göçmen Kavramı ve Göçmen Olarak Kabul Edilen Kişilerde Bulunması Gereken Şartlar	80

2.1.4.1.1. Türk Soylu Olmak ve Türk Kültürüne Bağlı Olmak.....	83
2.1.4.1.2. Türkiye'ye Yerleşmek Maksudıyla Gelmiş Olmak.....	85
2.1.4.1.3. Göçmen Olarak Kabul Edilmeyecek Kişilerden Olmamak	85
2.1.4.2. Göçmenlerin Türk Vatandaşlığını Kazanması.....	86
2.1.4.2.1. Göçmenlerin 5901 Sayılı TVK Uyarınca Türk Vatandaşlığını Kazanması	88
2.1.4.2.2. Göçmenlerin İskân Kanunu Uyarınca Türk Vatandaşlığını Kazanması	90
2.1.4.2.3. TVK ve İskân Kanunu Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Karşılaştırılması	92
2.1.4.3. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından	96
2.2. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASININ HUKUKÎ SONUÇLARI	99
2.2.1. İlgili Bakımından Sonuçları.....	99
2.2.1.1. Vatandaşlığı Kazanan Yabancı'nın İsim ve Soy İsim Meselesi	99
2.2.1.2. Askerlik Yükümlülüğü.....	101
2.2.1.3. Çok Vatandaşlık.....	102
2.2.2. Eş ve Çocuklar Bakımından Sonuçları	103
2.2.2.1. Eş Bakımından Sonuçları.....	103
2.2.2.2. Çocuklar Bakımından Sonuçları	105
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA	112
EK-1: YABANCI YATIRIMCILARIN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMALARINA İLİŞKİN ÖN BAŞVURU FORMU	126

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABÜHF	: Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFY	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
Bkz.	: Bakınız
BÜHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviri
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GAD	: Göç Araştırmaları Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HHFD	: Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi
HKÜHFD	: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İHİD	: İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İK	: İskân Kanunu
İNÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
md.	: Madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
NEÜHFD	: Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
OTAM	: Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
RG	: Resmî Gazete
s	: Sayfa
S.	: Sayı
SBED	: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
SÜSBMYD	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TİD	: Türk İdare Dergisi
TVK	: Türk Vatandaşlığı Kanunu
TVKY	: Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
UİK	: Uluslararası İşgücü Kanunu
UMD	: Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi
USAD	: Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
Y.	: Yıl
Yön.	: Yönetmelik
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Genel anlamda vatandaşlık, devletle gerçek kişi arasında kurulan hukuki ve siyasi bağı ifade etmektedir. Vatandaşlık doğum yoluyla kazanılabileceği gibi sonradan da kazanılabilmektedir. Devletler mahfuz yetkileri kapsamında kendi mevzuatlarıyla belirlemiş oldukları koşulları sağlayan kişileri kendi vatandaşlıklarına alabilmektedir. Türk hukukunda da Türk vatandaşlığının kazanılması noktasında temel düzenleme Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK) ile Türk Vatandaşlığının Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te (TVKUY) yer almaktadır. Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, TVK md. 9 gereğince “yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkı”nın kullanılmasıyla gerçekleşmektedir. Tezimizin asıl çalışma konusunu oluşturan Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması ise vatandaşlığın yetkili makam kararıyla kazanıldığı bir vatandaşlık kazanma türüdür.

Türk hukukunda vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılması TVK'da düzenlenmektedir. Türk hukukunda olduğu gibi karşılaştırmalı hukukta da hemen hemen tüm devletler, kimi niteliğe sahip yabancıları kolaylaştırılmış olarak vatandaşlığa alma olanağı sağlayan düzenlemeler yapmıştır.

Mülga 403 sayılı TVK döneminde Türk vatandaşlığını istisnai yolla kazanacak kişilerde, genel yoldan vatandaşlığı kazanma şartlarından ikamet etme şartı ile yerleşme niyeti olması şartları aranmazken, bu şartlar dışındaki bütün şartlar aranmaktaydı. 5901 sayılı TVK'da ise bu düzenleme tamamen değiştirilmiştir. Sadece “milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” şartının aranması yeterli görülmüştür. Bu şart ile belirli kişilerin Türk vatandaşlığına alınmasında idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi verilmiştir.

5901 sayılı TVK md. 12'nin ilk halinde istisnai olarak Türk vatandaşlığı kazanabilecek kişi grupları “Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler,

vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler ve göçmen olarak kabul edilen kişiler” olarak düzenlenmişken bahsi geçen düzenlemenin kapsamı, 6735 sayılı Kanun md. 27’le getirilen düzenlemeyle daha da genişletilmiştir. Bu değişiklikle TVK’nın 12. maddesi kapsamına Türkiye’de herhangi bir iş sahibi olmayan fakat Cumhurbaşkanınca belirlenen boyut ve miktarda yatırımda bulunan kişilerle Turkuaz Kartı bulunan kişiler ve bu kişilerin eşleri ile kendisi ve eşinin reşit olmayan veya bağımlı çocukları dâhil edilmiştir.

Çalışmamızda istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde incelenecek, karşılaştırmalı hukukta istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin düzenlemeler değerlendirilip, yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılması programlarındaki eleştirilerden söz edilecektir. İstisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasında idareye bırakılan geniş takdir yetkisi nedeniyle uygulamada meydana gelebilecek problemlere değinerek değerlendirmeler yapılacak ve “vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler” ibaresindeki “zarurilik” kıstasının belirsiz olmasından kaynaklı olarak düzenlemenin vatandaşlık hukukunda benimsenen “kanunilik ilkesine” aykırılık teşkil edebileceği değerlendirilecektir.

Bu kapsamda tezimizin birinci bölümünde Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılma şartı ve usulü, ikinci bölümünde ise istisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancılar ve istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmanın hukuki sonuçları incelenecektir.

1. BÖLÜM: TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMA ŞARTI VE USULÜ

1.1. TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

En genel anlamda vatandaşlık kavramı, bir kişi topluluğunun bir ülkede o ülke hukuk düzenine tâbi olmasını ifade eder.¹ *Ervan Topuzkanamış*'a göre, siyasi topluluğun vazgeçilmez bir ögesi olan vatandaşlık, bireylerin bir topluluğa aidiyetini ifade eden, haklar ve yükümlülükler içeren bir statüdür². Smith vatandaşlığın en eski, en temel ve en yaygın anlamının, bir siyasi topluluğa belirli bir tür üyelik olarak ifade etmektedir³. Vatandaşlık, kişinin bir devlete aidiyetini belirlediğinden, vatansızlar ve diğer ülkelerin vatandaşı olan yabancılar ile vatandaşın ayrılmasını sağlanmakta ve vatandaşa haklar vermekle birlikte yükümlülükler de yüklemektedir⁴. İlk çağlarda vatandaşlık, kişinin ırk, dil, din, kültür birliği bulunan bir topluma bağlılığını ifade eden fiili bir durum olarak ifade edilmekteydi⁵. Bugün ise türdeş birliklerin siyasi olarak teşkilatlanmaları sonucunda devletin ülkesinde yaşayan kişiler üzerinde egemenlik hakkı ortaya çıkmış olup devletler bu egemenlik hakkı sayesinde kendi ülkelerinde yaşayacak, kendisine karşı mükellefiyetleri bulunacak kişileri kendileri belirlemektedir⁶.

Milletlerarası hukukta vatandaşlık, genel anlamda bir devletle gerçek kişi arasında kurulan hukuki ve siyasi bağı ifade etmektedir⁷. Devlet, vatandaşlığın kazanılması ve

¹ **Nomer**, Ergin, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 5.

² **Ervan Topuzkanamış**, Şafak, *Vatandaşlık Üstüne Bir Tez, On İki Levha*, İstanbul, 2013, s. 7-8.

³ **Rogers**, Smith, "Citizenship:political", in Neil J. Smelser and Paul Baltes, eds, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, New York: Pergamon, 1857-60, 2001, s. 1857 naklen **Joppke**, Christian: *Citizenship and Immigration*, 2. Baskı, 2012, s. 1.

⁴ **Nomer**, 2018, s. 3; **Özel**, Sibel, "Suriyeli Sığınmacıların Kitlesele Olarak Türk Vatandaşlığına Alınması Meselesinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 2017, s. 19.

⁵ **Uluocak**, Nihal Erdener, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Fakülteler Matbaası, 1968, s. 4.

⁶ **Uluocak**, s. 4.

⁷ **Çelikel**, Aysel/(**Öztekin**) **Gelgel**, Günseli, *Yabancılar Hukuku*, Beta, Yenilenmiş 25. Bası, İstanbul, 2020, s. 9; **Doğan**, Vahit, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Savaş Yayınevi, Güncellenmiş 14. Bası, Ankara, 2017, s. 5; **Güngör**, Gülin, *Tabiiyet Hukuku-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler*, Yetkin Yayınları, 8. Bası, Ankara, 2020, s. 1; **Turan**, Turgut/**Tanrıbilir**, Feriha Bilge, *Vatandaşlık Hukuku*, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2017, s. 25; **Uluocak**, s. 3.

kaybedilmesi şartlarını egemenlik yetkisine bağılı olarak kanunla düzenlemiş olduğundan vatandaşlık, hukuki bir bağı içermesinin yanı sıra yabancıların ülkede kullanamadığı siyasi haklardan vatandaşları yararlandırması ve vatandaşa ülke dışında diplomatik himaye sağlaması nedeniyle de bir siyasi bağı içermektedir⁸. Vatandaşlık dolayısıyla kişiler milletlerarası hukuk sahasında hukuki bir kişilik olarak bulunmaktadır⁹. Mahfuz yetkileri sayesinde devletler egemenliklerine tabi olacak kişilerin niteliğini serbestçe tayin edebilirler¹⁰. Ancak devletlerin bu yetkisi sınırsız olmayıp kendi mevzuatlarıyla ve milletlerarası hukuk kurallarıyla daraltılmaktadır¹¹. Söz konusu yetkinin sınırına 1930 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin¹² 1. maddesinde yer verilmiştir¹³. İlgili maddede genel prensip olarak devletlerin kendi vatandaşlarını belirleme yetkisi olduğu; ancak bu yetkinin devletin kendi mevzuat düzenlemelerine, mevcut milletlerarası anlaşmalara, milletlerarası teamül uygulamalarına ve hukukun genel ilkelerine aykırı olmadığı takdirde diğer devletlerce tanınması gerektiği düzenlenmiştir¹⁴. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde¹⁵ vatandaşlık, şahsın milli kimliğini ifade etmekten ziyade şahısla devlet arasındaki yasal bir ilişki olarak ifade edilmiştir. *Doğan*'a göre, Sözleşme'de vatandaşlığın siyasi yönünün ele alınmaması vatandaşlığın ulusal hukuklar bakımından değil uluslararası hukuklar bağlamında ele alınmasından kaynaklanmaktadır¹⁶.

Vatandaşlığın hangi yollarla kazanılıp kaybedileceğine ilişkin temel düzenlemeler devletlerin Anayasalarında yer almaktadır. Türk Hukukunda vatandaşlığın kazanılmasına

⁸ **Turan/Tanrıbilir**, s. 25.

⁹ **Nomer**, 2020, s. 4.

¹⁰ **Uluocak**, s. 4.

¹¹ **Doğan**, Vahit, "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı-Avrupa Topluluğu Hukuku Açısından Bir Değerlendirme-Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna Katılım Süreci", *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, TBB Yayınları, 2010, s. 148; **Reçber**, Kamuran/ **Özgenç**, Zeynep: "5901 Sayılı TVKndaki Bazı Boşluklar", *İÜHF M C. LXXIV*, S. 1, 2016, s. 376.

¹² Convention on Certain Questions relating to the Conflict of Nationality Laws, Signed at The Hague, April 12th, 1930, League of Nations, Treaty Series, V.179, p. 89, <https://treaties.un.org> (E.T: 02.03.2022).

¹³ **Gümüslü Tunçağıl**, Gülce, "Vatandaşlığa İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları", *Public and Private International Law Bulletin*, 2021, 41(1): 99-127, s. 105; **Uluocak**, s. 9.

¹⁴ **Gümüslü Tunçağıl**, s. 105; **Uluocak**, s. 9.

¹⁵ European Convention on Nationality Strasbourg, 6.XI.1997, European Treaty Series-No. 166, <https://rmd.coe.int/168007f2e8> (E.T: 02.03.2022).

¹⁶ **Doğan**, "Avrupa Topluluğu Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", s. 145.

ilişkin temel düzenleme Anayasa'nın¹⁷ 66. maddesinde yer almaktadır. Anayasa md. 66/1'de Türk vatandaşlığı, “*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.*” şeklinde, yine TVK¹⁸'nin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin ç bendinde de benzer olarak “*Türk vatandaşı: Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişiyi ifade eder.*” şeklinde ifade edilmiştir. Yabancı ise TVK md. 3/1-d'de “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişidir.*” olarak tanımlanmıştır.

Vatandaşlık, gerçek kişiler açısından doğumla veya sonradan kazanılabilmektedir. Aşağıda aslen (doğumla) ve sonradan kazanılan vatandaşlık üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Türk Vatandaşlığının Aslen (Doğumla) Kazanılması

TVK md. 5'e göre “*Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan kazanılır.*”. Doğum yoluyla vatandaşlık kazanılmasıysa soy bağı esasına göre kazanma ve toprak esasına göre kazanma şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Türk hukukuna göre doğumla Türk vatandaşlığının kazanılması genel olarak soy bağı esasına dayanmaktayken, bazı durumlarda toprak esasına göre de Türk vatandaşlığı kazanılmaktadır.

Soy bağı veya toprak esas olmak üzere iki şekilde kazanılabilen asli vatandaşlık, kişinin doğum esnasında ve doğumu sebebiyle sahip olduğu vatandaşlıktır¹⁹. Soy bağı esas ile Türk vatandaşlığının kazanılması temel olarak Anayasa md. 66/2'de “*Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür*” denilmek sureti ile düzenlenmiştir. Anayasa'da düzenleme altına alınan soy bağı esas TVK'nın 7. maddesinde²⁰ ayrıntılı bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Soy bağı esas, doğum yeri önemli olmaksızın çocuğun anne veya babasının

¹⁷ R.G. 09.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

¹⁸ R.G. 12.06.2009, S. 27256.

¹⁹ **Baran Çelik**, Neşe, “Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması”, TBB Dergisi, 2017, S. 130, s. 361; **Doğan**, 2018, s. 31; **Güngör**, Gülin, Tabiiyet Hukuku- Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler, Yetkin Yayınları, 8. Bası, Ankara, 2020, s. 56.

²⁰ Bu maddeye göre,

“*Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.*

Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.

Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.”

vatandaşlığını doğum sebebiyle kazanmasıdır²¹. Buna göre, soy bağı esasıyla Türk vatandaşlığının kazanılması, kişinin Türk vatandaşı olan annesi yahut babasından biri ile soy bağının kurulmasıyla birlikte gerçekleşir.

Toprak esasına bağlı olarak vatandaşlığın kazanılması ise TVK md. 8’de düzenleme altına alınmıştır. İlgili maddeye göre, “*Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.*”. Görüldüğü üzere toprak esasına göre vatandaşlığın kazanılması için ilk koşul çocuğun Türkiye’de doğmuş olmasıdır. İkinci koşul ise Türkiye’de doğmuş olan bu çocuğun başka bir ülkenin vatandaşlığını kazanamamış olmasıdır. Anayasa md. 66/2’de “*Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür*” denilmek sureti ile Türk vatandaşlığının soy bağı ile kazanılması anayasal bir ilke haline gelmiştir. Toprak esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılması ise TVK ile düzenlenmiş bir husustur. Ancak bu esas Anayasada güvence altına alınmamıştır. Soy bağı esası Anayasada düzenlenmiş olduğundan bu esasın Kanun’da düzenlenip düzenlenmeyeceği, kanun koyucunun inisiyatifinde değilken, toprak yeri esasının Kanun’da düzenlenip düzenlenmeyeceği ise kanun koyucunun takdirindedir. Toprak esası Türkiye’de doğan ancak doğumla anne ve babasının vatandaşlığını soy bağı ile kazanamayan çocuklar bakımından uygulanacak ikincil bir düzenlemedir. Hangi esasa göre kazanıldığı önemli olmaksızın aslen vatandaşlığın kazanılması kendiliğinden olup, kişinin doğumundan itibaren hüküm ifade etmektedir. Doğumla vatandaşlığın kazanılması kanun yolu ile vatandaşlığın kazanılması yöntemlerinden biri olması dolayısıyla kişi, kanunda belirtilen şartları taşıması halinde doğumu anında herhangi bir makamın onayına ve iznine gerek olmaksızın vatandaşlığı kendiliğinden kazanmaktadır²². Dolayısı ile aslen vatandaşlığın kazanılması doğum anından itibaren hüküm ifade ettiği için kişi kaç yaşında olursa olsun doğum anında vatandaşlık kazandığını iddia edebilir.

Vatandaşlığın kazanılması noktasında modern vatandaşlık hukukunda genellikle, soy bağı esası benimsenmiş olup, bu esasın yanında tamamlayıcı olarak da toprak esasının

²¹ **Turan/Tanrıbilir**, s. 52.

²² **Doğan**, 2018, s. 31; **Güngör**, s. 57; **Turan/Tanrıbilir**, s. 30.

benimsenmiş olduğu görülmektedir²³. Bunun dışında vatandaşlığın asli olarak kazanılmasında kimi devletlerce yalnızca soy bağı esası veya toprak esası benimsenmiştir²⁴. Genel olarak, göç veren ülkelerde göç eden kişileri eski vatanlarına bağlı tutmak adına soy bağı esası kabul edilmektedir²⁵. Bu şekilde göç eden kişilerin eski vatanları ile aralarında bir bağlantı kalmamış olsa bile bu vatandaşlık nesiller boyunca devam edecektir. Buna karşın vatandaşlığın kazanılmasında göç alan ülkeler ise göç eden kişilerin yerli halkla uyumunu sağlamak için toprak esasını benimseyerek, kendi topraklarında doğan kişilere anne ve babasının vatandaşlığını dikkate almaksızın kendi vatandaşlığını vermektedir.²⁶

1.1.2. Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması

Devletler hangi kişilerin kendi vatandaşı olduğunu ve vatandaşlığın kazanılması kurallarını kendi egemenlik yetkisine dayanarak belirlemede serbesttir²⁷. Yani devletler mahfuz yetkileri kapsamında mevzuatlarında yaptıkları düzenlemelerle vatandaşlıklarının kazanılma ve kaybedilme şartlarını iç hukuklarına göre belirlemede ve bir kişinin kendi vatandaşları olup olmadığını milli hukuklarına göre tespit etmektedir²⁸. Ayrıca yine devletler sahip olduğu bu yetkinin sonucunda yabancılara, milli hukuklarında belirledikleri şartların varlığı halinde vatandaşlık verebilmektedir²⁹. Yukarıda belirtilmiş olduğu gibi vatandaşlık kişilerin bir devlete olan aidiyetini belirlemektedir. Ancak vatandaşın bir devlete olan aidiyeti değiştirilemez nitelikte değildir. Yani kişi vatandaşlığını değiştirmek sureti ile başka bir devlete ait hale gelebilir.

Türk hukukunda da Türk vatandaşlığının sonradan kazanılmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin temel düzenlemeler 5901 sayılı TVK'da yer almakla birlikte başka bazı kanunlarda da Türk vatandaşlığının

²³ Maury, Jacques: “Tabiyetin Tayinine Müteallik Meseleler” (Çev. Rahmi Çobanoğlu), <https://dergipark.org.tr/> (E.T: 02.03.2022), s. 198; Nomer, 2020, s. 53.

²⁴ Nomer, 2020, s. 53.

²⁵ Nomer, 2020, s. 11.

²⁶ Nomer, 2020, s. 11.

²⁷ Ervan Topuzkanamış, s. 11; Nomer, 2020, s. 5.

²⁸ Çelikel/(Öztekin) Gelgel, 2020, s. 9; Güngör, s. 14.

²⁹ Baran Çelik, 2017, s. 359.

kazanılmasına ve kaybedilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır³⁰. İskân Kanunu (İK)³¹ ve halifelik ve saltanatın kaldırılmasının ardından Türk vatandaşlığından çıkarılan Osmanlı hanedanı mensuplarının tekrar vatandaşlığa alınması ile ilgili olarak 432 sayılı Kanun³² ile 1803 sayılı Kanun³³ bunlara örnek olarak gösterilebilir³⁴.

Doğum sonrasında, doğum dışı bir nedenle vatandaşlık kazanılması hali müktesep vatandaşlık olarak adlandırılmaktadır³⁵. Vatandaşlık başvurusu üzerine yetkili makam kararı, evlat edinme, göç veya arazi terk ve ilhakı ile ahali mübadelesi kanunda aranan şartların gerçekleşmesi durumunda sonradan kazanılan vatandaşlığı meydana getirebilen sebeplerdendir³⁶.

TVK’da sonradan kazanılan vatandaşlık 9. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “*Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir.*”. Her ne kadar vatandaşlığın sonradan kazanılmasında temel olarak taraf iradesinin varlığı aransa da kişinin vatandaşlığı kazanıp kazanamayacağı yetkili makamın vereceği karara bağlıdır³⁷. Arazi terk ve ilhakında ise bir devletin sahip olduğu bir kısım toprakların diğer bir devletin hâkimiyetine geçmesi nedeniyle bu topraklarda doğan veya ikamet sahibi şahıslar, ilhak eden devletin vatandaşlığına sahip olabilmektedir³⁸³⁹.

³⁰ **Balkar Bozkurt**, Süheyla, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, BÜHFD, C. 13, S. 163, 2018, s. 91; **Öztürk Yılmaz**, Necla: “5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması”, TBB Dergisi, 2007, s. 241.

³¹ R.G. 26.09.2006, S. 26301.

³² “*Hilafetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun*”, R.G. 06.03.1924, S. 63.

³³ “*Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suçların ve Cezaların Affı Hakkında Kanun*”, R.G. 18.05.1974, S. 14890.

³⁴ **Balkar Bozkurt**, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 92; **Öztürk Yılmaz**, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 242.

³⁵ **Doğan**, 2018, s. 33; **Güngör**, s. 57-76; **Turan/Tanrıbilir**, s. 30.

³⁶ **Nomer**, 2020, s. 54.

³⁷ **Ervan Topuzkanamış**, s. 11.

³⁸ **Töre**, Nazlı, “Değişen Dünyada Vatandaşlık”, UMD, 2017, Y. 5, S. 10, 553-595, s. 582.

³⁹ “...*Davacıların Türk vatandaşlığını kazanıp kazanmadıklarının ise öncelikle Hatay Anlaşması hükümlerine göre saptanması gerekir. Fransa ile Türkiye arasında imzalanan ve 3658 sayılı kanunla onaylanarak yürürlüğe giren Hatay Anlaşmasının 2’nci maddesi, <birinci maddesinin son fıkrasında mevzubahis arazide mütemekkin Hatay vatandaşları Türkiye tabiiyetini bihakkın iktisap edecektir.>*”

Asli vatandaşlık için gerekli şartların gerçekleştiğinin sonradan tespit edilmesi durumunda dahi doğumla kazanılan vatandaşlık doğumdan itibaren sonuçlarını doğurmasına karşın, sonradan kazanılan vatandaşlıkta vatandaşlığı kazandıran işlemin tamamlanmasının ardından hüküm ve sonuçlar ortaya çıkmaktadır⁴⁰. Ancak Türk hukukunda kural olarak hak ve yükümlülükler bakımından asli vatandaşlık ve sonradan kazanılan vatandaşlık arasında bir fark bulunmamaktadır⁴¹. Zira vatandaşlığın hangi esasa göre kazanıldığı veya aslen ya da sonradan kazanılmış olması arasında bir fark bulunmaksızın kişi, vatandaşlığını kazandığı devletin bir üyesi haline gelmektedir⁴².

1.2. YETKİLİ MAKAM KARARIYLA TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

1.2.1 Genel Olarak

Yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılmasını ifade eden telsik, kişinin mensubu bulunmadığı bir devletin vatandaşlığını, o devletin kanununda gösterilen koşullara dayanarak kazanmasıdır⁴³. Bu müessesede bir tarafta kişinin maddi ve manevi düşünce ve hissiyatı nedeniyle vatandaşlığa alınma arzusu, diğer tarafta ise kişinin uzun yıllar o ülkede ikamet etmiş olması, evlilik yapmış olması veya içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemiş olması ile birlikte o devlete olan bağlılığı belirlenen kişilere devletin kendi vatandaşlığını verme iradesi söz konusudur⁴⁴. Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in⁴⁵ (TVKUY) 14. maddesinde yetkili makam kararıyla vatandaşlığın hangi yollarla kazanıldığı hususu düzenlenmiştir. Bu

*hükümünü taşımakta ve 3'ncü maddesinin birinci fıkrasında, <ikinci madde mucibince Türkiye tabiiyetini iktisap eden 18 yaşını mütecaviz olan kimseler işbu anlaşmanın mer'iyete girdiği tarihten itibaren 6 aylık bir müddet zarfında Suriye ve Lübnan tabiiyetini ihtiyat etmek hakkını haiz olacaklardır...>*³⁹ Danıştay 12. Daire, 5.6.1972, E. 1971/2699, K. 1972/1582, **Berki**, Osman F. / **Ansay**, Tuğrul / **Arat**, Tuğrul, Devletler Hususî Hukuku ile İlgili Danıştay ve Yargıtay Kararları, Cilt I: Tabiiyet Hukuku, Ankara, 1975, s. 142.

⁴⁰ **Doğan**, 2018, s. 40-59.

⁴¹ **Doğan**, 2018, s. 59; **Güngör**, 2020, s. 76.

⁴² **Nomer**, 2020, s. 14.

⁴³ **Göger**, Erdoğan, Türk Tabiiyet Hukuku, AÜHFY, No: 436, Sevinç Matbaası, 4. Bası, Ankara, 1979, s. 66.

⁴⁴ **Nomer**, 2020, s. 75.

⁴⁵ R.G. 06.04.2010, S. 27544.

maddeye göre, yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması; “*Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması, Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması, Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması, Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması*” şeklinde gerçekleşebilmektedir.

Bu şekilde vatandaşlığın kazanılabilmesi için öncelikle kanunda aranan şartları haiz yabancıların bir talepte bulunması gerekmekte olup, sonrasında ise şartları sağlayan kişiler hakkında yetkili makam tarafından bu talebin kabul edilmesi gerekmektedir⁴⁶. Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla kazanılmasına ilişkin hükümlere bakıldığında kanunda aranan şartların vatandaşlığı kazanmak için başvuran kişi ile devlet arasındaki yakınlığın tespitine ilişkin şartlar olduğu görülmektedir⁴⁷.

Her devlet vatandaşlığına alacağı kişilerde aranan şartları kendisi belirlemektedir. Türk vatandaşlığına kabul bir hâkimiyet tasarrufu olup, devletin mahfuz yetkisi esasına dayanmakla birlikte, idarenin takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁸. Bu durum TVK’da da düzenlenmiş bulunmaktadır. TVK md. 10/1’e göre, “*Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, bu Kanunda belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak, aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.*” İlgili Kanun metninden de anlaşıldığı üzere, kanunda belirtilen şartları taşıyor olmak, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişiye vatandaşlığı kazanması hususunda mutlak bir hak sağlamamaktadır. Gerekli şartları taşıyan ve bir devletin vatandaşlığına geçme arzusu bulunan kişi o vatandaşlığı kazanmanın getirmiş olduğu bazı yükümlülüklerin bulunması nedeniyle vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunmayabileceği gibi, kişi başvuruda

⁴⁶ **Baran Çelik**, s. 362; **Erten**, Rifat, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 66, S. 4, 2008, s. 43.

⁴⁷ **Tanrıbilir**, Feriha Bilge, “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri, TBB Yayınları, 2010, s. 106.

⁴⁸ **Güngör**, 2020, s. 76-77.

bulunmuş olsa dahi devlet tarafından milli ve milletlerarası politikalar gereği başvuru olumlu sonuçlanmayabilir⁴⁹.

1.2.2. Yetkili Makamın Takdir Yetkisi ve Kapsamı

1.2.2.1. Genel Olarak

Sonradan vatandaşlık kazanılmasını sağlayan telsik müessesesinin hukuki mahiyetine ilişkin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bu noktada iki görüş mevcuttur. Sosyolojik teoriyi esas alan devletlerde kanunun öngördüğü şartları taşıyan kişiler lehine vatandaşlık hakkı doğmakta olup, bu hususta ayrıca yetkili makamların takdir yetkisi bulunmamaktadır⁵⁰. Örneğin; Almanya⁵¹, Hollanda ve Portekiz tüm şartların yerine getirilmesi halinde başvuranın yasal talebini bir hak olarak tanımlamaktadır⁵². Devletsel kurama göre ise Kanun'da belirtilen şartların yerine getirilmesi, yabancıya doğrudan vatandaşlığı kazanma hakkı sağlamamakta olup, yalnızca vatandaşlığı isteme olanağı sağlamaktadır⁵³. Bu nedenle kişiler, kanunda aranan şartları sağlamış olsa dahi, devletler takdir yetkileri kapsamında bu kişilere vatandaşlık vermeyebilir. Türk hukukunda, Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla kazanılması, idarenin vereceği bir karar sonucunda gerçekleşmektedir. İdarenin vereceği bu kararda idareye takdir yetkisi tanınmıştır. İdareye tanınan takdir yetkisi, idarenin yetki sahibi olduğu hususlarda evvelinde hukuki bir düzenlemeyle net biçimde belirlenmemiş birden fazla hareket biçiminden dilediğini tercih edebilme olanağı olarak ifade edilebilir⁵⁴. Mevzuatta her durumun ayrıntılı olarak düzenlenmemesi, zaman içerisinde idarenin önüne gelen problemlerin farklılık taşıması ve kamusal hizmetlerinin tekniklerinin değişmesi gibi

⁴⁹ Nomer, 2020, s. 75.

⁵⁰ Göğler, s. 66.

⁵¹ Alman Vatandaşlık Yasası'nın 10. maddesinde hak yoluyla vatandaşlığa alınma, 8. maddesinde ise takdirenen vatandaşlığa alınma düzenlemesi yer almaktadır.

⁵² Bauböck, Rainer/Goodman, Sara Wallace, Naturalisation, Eudo Citizenship Policy Brief No. 2, s. 8; Green, Simon, "Beyond Ethnoculturalism? German Citizenship in the New Millennium", German Politics, 9:3, 105-124, s. 114; "Vatandaşlık Rehberi, Türkiye-Almanya", Lifelong Learning Programme, s. 51.

⁵³ Göğler, s. 67.

⁵⁴ Karatepe, Şükrü, "İdarenin Takdir Yetkisi", TİD, C. 63, S. 392, 1991, 63-119, s. 71.

nedenlerden dolayı kamu yararının sağlanması için karar verme noktasında idareye takdir yetkisi tanınması zaruriyetinin bulunduğu kabul görmektedir⁵⁵.

Türk hukukunda söz konusu husus TVK md. 10'da “*aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.*” şeklinde ifade edilmiştir. Türk vatandaşlığının kazanılmasında takdir yetkisini kullanma hakkı kanunilik ilkesinin sınırları dâhilinde idarenindir⁵⁶. TVK'nın 10. maddesi gereğince yukarıda da bahsedilmiş olduğu gibi vatandaşlığın kazanılmasında kanunda aranan şartların tümünün sağlanmış olması, yetkili makam tarafından şartları sağlayan kişiye Türk vatandaşlığının verilmek zorunda olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla bu husus idarenin takdir yetkisine tabidir. *Nomer*'e göre Kanun'da “mutlak hak” tabirinin kullanılması, şartları sağlayan yabancıya mutlak bir hakkı olmasa dahi kişiye vatandaşlığı talep etme noktasında bir hakkının olduğu izlenimine neden olacağından yersiz bir kullanımdır⁵⁷. Zira yabancı, kanunda belirtilen şartların tamamını sağlamış olsa da vatandaşlığa alınma konusunda bir hakka sahip olmayacak, yalnızca bu konuda vatandaşlık talep etme hakkına sahip olabilecektir. Böylece başvuruda bulunulması durumunda idare tarafından bir karar verilmesi hali söz konusu olacaktır⁵⁸.

Takdir yetkisinin kullanımı, kanun koyucu tarafından her ihtimal öngörülemezliği için halin şartlarına uygun olarak karar alınabilmesi açısından idareye verilmiş olup, idare tarafından da bu takdir yetkisi hukuka uygun olarak kullanılmalıdır⁵⁹. Devletin genel güvenliği ve siyasi çıkarları dikkate alındığında yabancıya vatandaşlığa alınmasının sakıncalı olması durumunda idare tarafından yabancıya başvurusunun reddedilmesi hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir⁶⁰. İdare, takdir yetkisini kullanırken genel hukuk prensiplerine tabidir. İdare, kamu menfaatine ve sübjektif olmayan dayanaklara

⁵⁵ **Karatepe**, s. 72; **Seçkin**, Sinan/Üstün, Gül, “İdari İşlemlerde Takdir Yetkisi ve Gereke İlkesi”, MÜHFHAD, Mehmet Akif Aydın'a Armağan, 2015, C. 21, S. 2, 509-534, s. 511; **Tüysüz**, Cemre, “Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi”, İnÜHFD, C. 13, S. 1, 2022, s. 50.

⁵⁶ **Erkan**, Mustafa, “Türk Vatandaşlığı Kanununda 7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, Public and Private International Law Bulletin, C. 39, S.2, 2019, s. 424.

⁵⁷ **Nomer**, 2020, s. 77.

⁵⁸ **Nomer**, 2020, s. 77.

⁵⁹ **Güngör**, 2020, s. 77.

⁶⁰ **Nomer**, 2020, s. 79.

uygun hareket etmeli ve yetkisini kanunun idareye verdiği takdir hakkının sınırları içerisinde kullanmalıdır⁶¹.

1.2.2.2. Takdir Yetkisinin Denetlenmesi

İdarenin takdir yetkisi idari işlemin hukukiliği değil, yerindeliği ile ilgilidir. İdari işlemin yerindeliği yargı denetimi dışında olduğundan bu hususta yargı organlarınca yerindelik denetimi yapılamayacaktır⁶². Ancak idareye tanınan takdir yetkisi hukuki güvenliğin sağlanması noktasında ehemmiyet taşıdığından hukuka uygunluk denetimine tabi tutulur. Bu husus Anayasa md. 125/4'te ve 2577 sayılı Kanun⁶³ (İYUK) md. 2/2'de açıkça düzenlemiş bulunmaktadır. Anayasa md. 125/4'e göre “*Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz.*”. İYUK md. 2/2'e göre ise “*İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.*”. Hukuka uygunluk denetimi yapılırken takdir yetkisinin Anayasaya, kanunlara, örf ve âdete, genel hukuk prensiplerine ve yargı içtihatlarına uygunluğu incelenmektedir⁶⁴.

Bu durum Danıştay'ın 10. D. 2016/15612 E., 2020/4798 K., 11.11.2020 tarihli kararında şöyle ifade edilmiştir: “*...Mahkemece, Türk vatandaşlığına alınıp alınmama konusunda idareye 5901 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile tanınan takdir yetkisinin, Devletin hükümranlık hakkının bir sonucu olup, koşulları bulunan herkesin isteği halinde Türk vatandaşlığına mutlak şekilde kabul edilebileceği yolunda takdir yetkisini kaldıran mevzuatta herhangi bir bağlayıcı hüküm bulunmadığı belirtilmekte ise de idarenin takdir yetkisini hukuk kuralları içinde ve genel hukuk ilkeleri doğrultusunda kullanması*

⁶¹ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 424; **Nomer**, 2020, s. 79.

⁶² **Güngör**, 2020, s. 77.

⁶³ R.G. 06.01.1982, S. 17580.

⁶⁴ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 425.

gerektiği açık olduğundan İdare Mahkemesinin bu gerekçesinde de hukuki isabet görülmemiştir...”⁶⁵.

Bazı durumlarda da idare takdir yetkisini kullanırken devletin genel güvenliğine, siyasi çıkarlarına ve iç ve dış milli politikalarına göre hareket etmektedir⁶⁶. 2003 yılına kadar izlenen devlet politikası nedeniyle KKTC vatandaşlarının Türk vatandaşlığına alınmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Danıştay 10. D. 1995/5712 E., 1997/2788 K., 17.09.1997 tarihli kararda, “*Dava, Kıbrıs Türk vatandaşı olup İsveç’te ikamet eden davacının Türk vatandaşlığına kabulü istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır. İdare mahkemesince, 403 sayılı TVK’nın 11. maddesinde, vatandaşlığa alınma isteminde bulunanlardan, durumları uygun görülenlerin vatandaşlığa kabulü için İçişleri Bakanlığınca Başbakanlığa teklifte bulunulacağı; uygun görülmeyenlerin başvurularının İçişleri Bakanlığınca reddedileceğinin belirtildiği, davacının başvurusunun ise hakkında yapılan soruşturma sonucu yurt dışında ikamet ediyor olması ve vatandaşlığa kabul edilip edilmemesi konusundaki idarenin takdir hakkını nasıl kullanacağına ilişkin gizlilik dereceli Bakanlar Kurulu kararı uyarınca reddedildiği, dolayısıyla idarenin yaptığı soruşturma sonucuna göre davacı isteminin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyizen incelenen idare mahkemesi kararı usul ve hukuka uygun olup bozma nedeni bulunmadığı anlaşıldığından temyiz isteminin reddine ve kararın onanmasına oybirliği ile karar verilmiştir.*”⁶⁷ şeklinde gerekçe ile kararını vermiştir.

Sonuç olarak, yetkili makamlar tarafından vatandaşlığa alınmaya ilişkin verilen kararlar icrai nitelikte olduğundan takdir yetkisinin kullanımında idari yargının denetimine tabidir⁶⁸. Ancak mahkemelerin denetim yetkisi, takdir yetkisinin hukuka uygun kullanılıp

⁶⁵ Danıştay 10. D. 2016/15612 E., 2020/4798 K., 11.11.2020 T., www.lexpera.com.tr (E.T: 25.09.2021).

⁶⁶ **Ekşi**, Nuray, “Danıştay Kararları Işığında Yetkili Makam Kararıyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanlığının Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2008, s. 317, **Güngör**, s. 79.

⁶⁷ Danıştay 10. D. 1995/5712 E., 1997/2788 K., 17.09.1997 T., **Ekşi**, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 318.

⁶⁸ **Nomer**, 2020, 77-78.

kullanılmadığı ile sınırlıdır⁶⁹. Yukarıda belirtilmiş olduğu üzere TVK md. 10/1 gereğince vatandaşlığa alınma konusunda idareye açıkça bir yetki tanınmıştır. Bu yetkinin yanı sıra TVK’da yer alan “milli güvenlik ve kamu düzeni” gibi içeriği somut olmayan hususlar sebebiyle idareye tanınan takdir yetkisi oldukça genişlemektedir⁷⁰. Türk vatandaşlığının kazanılmasında “milli güvenlik ve kamu düzeni” mevzuatta aranan bir koşul olarak yer almadığı dönemde dahi yapılan başvurularda idare tarafından değerlendirilmiştir. 403 sayılı TVK’da “milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” şartı yer almamasına rağmen İçişleri Bakanlığı ve Bakanlar Kuruluna tanınan takdir yetkisinin kullanılmasında gizli bir yönerge ve İçişleri Bakanlığının hazırlamış olduğu bir protokol dikkate alınmaktaydı⁷¹. Danıştay vermiş olduğu bazı kararlarda⁷² yönerge ve protokolde yer alan sebeplere dayanarak idarenin takdir yetkisi kapsamında vatandaşlık başvurularını reddetmesini hukuka uygun bulmuşken; bazı kararlarda⁷³ ise TVK’da yer almayan şartlar nedeniyle vatandaşlık başvurularının reddedilemeyeceğini belirterek idarenin takdir yetkisini hukuka uygun kullanmadığına karar vermiştir.

1.2.2.3. TVK md. 10/2 Hükmünün Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi

19.10.2017 tarihinde 7039 sayılı Kanun md. 28. ile 5901 sayılı TVK md. 10’a yeni bir düzenleme dâhil edilmiştir. İlgili maddeye göre, “*Bu Kanun uyarınca sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasında uygulanacak temel ilke ve esaslar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça belirlenir.*”⁷⁴. Nomer’e göre, Türk vatandaşlığına alınma gibi önemli bir işlemde takdir yetkisinin Cumhurbaşkanıya verilmeyerek İçişleri Bakanlığına verilmesi yerinde değildir⁷⁵. Erkan’a göre, Türk

⁶⁹ **Ekşi**, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 314.

⁷⁰ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 427; **Tarılbilir**, Feriha Bilge, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri, TBB Dergisi”, Sayı 75, 2008, s. 42.

⁷¹ **Ekşi**, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 322.

⁷² Bkz. **Ekşi**, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 324.

⁷³ Bkz. **Ekşi**, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 329.

⁷⁴ 19.10.2017 tarihli 7039 sayılı Kanun’un 28. Maddesi ile eklenen fıkra.

⁷⁵ **Nomer**, 2020, s. 79.

vatandaşlığının sonradan kazanılmasına ilişkin aranan bazı şartlar soyut nitelikte olduğundan ve idarenin de daha somut nitelikte verilere ihtiyacı olması nedeniyle kanun koyucu tarafından böyle bir düzenleme yapılması gereği duyulmuştur⁷⁶. İlgili düzenlemenin kapsamı ve düzenlenme yeri bakımından bir değerlendirme yapıldığında ise *Güngör*'e göre, her ne kadar bahsi geçen fıkrada, “*sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasında uygulanacak ilke ve esaslar*” denilse de, bahsi geçen hüküm, “yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması” başlıklı 10. maddenin ikinci fıkrası olarak düzenlenmiş olması gerekçesi ile yalnızca yetkili makam kararıyla vatandaşlığın sonradan kazanılmasına ilişkin olayları kapsamaktadır⁷⁷. *Erkan*'a göre, her ne kadar ilgili hüküm TVK'nın 10. maddesinde düzenlenmiş olsa da bahsi geçen düzenlemenin lafzından açıkça anlaşıldığı üzere düzenlemenin getirilme amacı sonradan Türk vatandaşlığını kazanma yöntemlerinin tümü için geçerli olmalıdır⁷⁸.

Ayrıca TVK'nın 10. maddesinin 2. fıkrası ile vatandaşlığın kazanılmasında uygulanacak “temel ilke ve esasları” belirleme yetkisi İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Ancak *Erkan*'a göre “temel ilke ve esaslar” kavramından ziyade “teknik ve uzmanlığa ilişkin konular” ifadesinin kullanılması uygun olacaktır. Çünkü temel ilke ve esaslar kavramının temel hatlarıyla belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu husus mevzuatta yer alması gerektiğinden Anayasa'nın 66. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edebilecektir⁷⁹. Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybı ancak kanunda öngörülen şekilde olur. Bu nedenle bizce de yalnızca “teknik ve uzmanlık” gerektiren konularda temel ilke ve esasları belirleme yetkisinin İçişleri Bakanlığı'na bırakılmış olduğunu söylemek daha yerinde olacaktır.

TVK md. 10'a eklenen ikinci fıkranın gerekçesinde bu fıkranın getirilme saikinin sonradan vatandaşlık kazanılmasında uygulanması gereken temel ilke ve esasların zamanın değişmekte olan koşullarına uyum sağlamasına olanak tanımak olduğu

⁷⁶ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 420.

⁷⁷ **Güngör**, s. 78.

⁷⁸ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 421.

⁷⁹ **Erkan**, “7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, s. 422.

belirtilmiştir⁸⁰. Bu da İçişleri Bakanlığına günün değişen koşullarına göre karar alınması gerektiğinde gerekli şartların belirlenmesinde serbestlik ve hız kazandırmaktadır.

İdarenin takdir yetkisi konusunda karşılaşılan en büyük problem kanunda düzenlenen bazı şartların soyut olması ve sınırlarının tam olarak belli olmamasıdır. Bu durumda idareye aşırı yetki tanınması söz konusu olmakta ve takdir yetkisinin genişliği nedeniyle kanunilik ilkesine aykırı uygulamaların ortaya çıkması sonucu doğabilmektedir. Bu duruma yukarıda belirtilen TVK'nın 10. maddesinin 2. fıkrası ile İçişleri Bakanlığına günün değişen şartlarına göre karar alma yetkisi verilmesi örnek olarak gösterilebilir. Zira vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin şartlar ancak kanunla düzenlenebileceğinden günün değişen şartlarına uyum sağlaması adına vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin temel esasların İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenmesi, kanunilik ilkesine aykırı olabileceği hususunda tartışmalara yol açmaktadır. *Dardağan Kibar'a* göre, Türk vatandaşlığının kazanılması önemli hak ve yükümlülükler getiren bir statünün doğmasını sağlamaktadır ve süreklilik arz eden bu hukuki durumun tabi olacağı ilkelerin de kanunla getirilmesi kanunilik ilkesinin bir gereğidir⁸¹. Bizce de bu hüküm, “temel ilke ve esaslar” kavramı vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin önemli şartları barındırabileceğinden ve bu şartları belirleme yetkisini idareye bırakması sebebiyle kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

1.3. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI

1.3.1. Tarihsel Gelişimi

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasının tarihsel gelişimine baktığımızda Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminin başlarında da vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılmasına imkân verildiği görülmektedir. 1869 yılında kabul edilen Tabiiyet-i Osmaniye Kanunnamesi⁸² md. 1'e göre, “*Valideyni veyahut yalnız validi tabiiyeti devleti*

⁸⁰ <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> (E.T: 25.09.2021).

⁸¹ **Dardağan Kibar**, Gül Esra, “Türk Vatandaşlık Mevzuatı ve Güncel Gelişmeler Işığında Kanunilik İlkesi”, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu, ABÜHF, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 14.

⁸² 11.01.1896 tarihli 1044 sayılı Tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi için bkz. Düstur, Tertip I, Cilt I, s. 16.

Aliyyede bulunduğu halde tevellüd eden eşhas Devlet-i Aliyye tebaasından mâduttur.”. Bu nedenle ebeveynleri yahut tek başına babası Osmanlı vatandaşlığına sahip kişi Osmanlı tebaası sayılmaktadır⁸³. Tabiiyet-i Osmaniye Kanunnamesi md. 2’ye göre, Osmanlı vatandaşlığını soy bağı ile kazanamayan ancak ebeveyni yabancı olmasına rağmen Osmanlı sınırları içerisinde doğmuş olanlar, ergin olmalarına müteakiben üç yıl içerisinde Osmanlı vatandaşlığını kazanmak için başvuruda bulunabilmekteydi⁸⁴. Kanunname’nin 3. maddesine göre ise, ergin olan yabancı Osmanlı sınırları içinde beş yıl boyunca ikamet etmesi durumunda şahsen veya temsilcisi aracılığıyla Osmanlı vatandaşlığını kazanabilmekteydi⁸⁵. Görüldüğü üzere, Osmanlı tabiiyetine geçebilmek için reşit olmak ve beş yıl Osmanlı topraklarında etmek şartı aranmaktadır. Osmanlı tabiiyetinin genel yolla kazanılması olarak ifade edilebilecek bu durum haricinde ilgili Kanunname’nin 4. maddesinde istisnai olarak Osmanlı vatandaşlığını kazanmak hususunda istenilen koşulları sağlayamayan yabancıların Osmanlı vatandaşlığını kazanabileceğine yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Kanunname’nin ilgili hükmü *“Saltanat-ı Seniye bend-i sâbıkta muharrer şeraiti ifa etmemiş olan Ecnebileri dahi müsaadei istisnaiyeye şâyeste gördüğü surette fevkalâde olarak tâbiyetine kabul eder.”*⁸⁶ şeklindedir.

Cumhuriyet döneminde düzenlenmiş bulunan ilk vatandaşlık kanunu olan mülga 1312 sayılı TVK’da⁸⁷ ise istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasının ilgili Kanun’un 6. maddesinde “Fevkalade Verilecek Vatandaşlık” başlığı altında düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Aynı Kanun’un “Müktesep Vatandaşlık” başlıklı 5. maddesine göre; *“Türkiye’de alettevali beş sene ikamet eden ve memleketi kanununa göre reşit olan bir ecnebi Türk vatandaşlığını talep ve İcra Vekilleri Heyeti kararile iktisap edebilir. Küçükler babalarına ve dul analarına tebaen Türk vatandaşı olurlar.”*

⁸³ **Serbestoğlu**, İbrahim, “Zorunlu Bir Modernleşme Örneği Olarak Osmanlı Tabiiyet Kanunu”, OTAM, 29/Bahar, 2011, 205.

⁸⁴ **Topçuoğlu**, Ali Aslan: “İslam Hukukunda ve 1869 Tarihli Tabiiyet-İ Osmaniye Kanunnamesi’nde Çocukların Vatandaşlık Durumu”, USAD, C. 12, S. 62, Y. 2019, 1816-1831, s. 1825.

⁸⁵ **Berki**, Osman Fazıl, Devletler Hususi Hukuku, <Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku>, Cilt 1, 6. Baskı, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1966, s. 68.

⁸⁶ Kanun metni için bkz. **Berki**, s. 68.

⁸⁷ R.G. 4.6.1928, S. 904.

Görüldüğü üzere, bu madde ile arka arkaya beş yıl Türkiye’de bulunan ve milli hukukuna göre ergin olan yabancıların talepleri halinde İcra Vekilleri Heyeti kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri düzenlenerek, genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması haline yer verilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen “Fevkalade Verilecek Vatandaşlık” başlıklı 6. maddede ise “*Yukarıdaki maddede yazılı ikamet şartını ifa etmemiş olan ecnebler, istisnai müsaadeye layık görüldükleri taktirde İcra Vekilleri Heyeti kararı ile fevkalâde olarak vatandaşlığa kabul edilebilirler.*”.

Madde metninden de anlaşıldığı üzere, 6. maddede bir önceki maddeye atıf yapılarak istisnai müsaadeye layık görülen yabancıların ikamet şartı aranmaksızın Türk vatandaşlığına alınabileceği düzenlenmiştir. İlgili kanuna göre bir yabancıya fevkalade telsik yolu ile Türk tabiiyetini alabilmesi için, yabancıya mensup olduğu devlet kanununa göre reşit olması, kişinin Türk tabiiyetine girmek için bir talepte bulunması, kişinin istisnai muameleye layık görülmesi ve İcra Vekilleri Heyetinin bu talep hakkında olumlu bir karar vermesi gerekmektedir⁸⁸.

Yine 5958 sayılı Kanun⁸⁹ md. 2’ye göre, “*Mülga hilâfet ve münderis Osmanlı Saltanı hanedanının padişahlar sulbünden olan erkek âzası ve bunların erkek fîruu Türkiye’ye gelmek ve Türkiye’den transit olarak geçmekten memnurdurlar. Bunların dışında kalanlar Türkiye’ye gelebilirler.*”. Yine aynı Kanun’un 1. ek maddesi ile “*İkinci madde gereğince Türkiye’ye gelebileceklerin müracaatları halinde, Türkiye’ye gelmek ve Türkiye’de ikamet etmek şartları aranmaksızın vatandaşlığa alınmalarına Balkanlar Kurulu karar verebilir.*” denilmek suretiyle Türkiye’de ikamet şartı aranmaksızın Türk vatandaşlığının kazanılmasına istisna getirilmiştir. Sonrasında, 1803 sayılı Kanun’un⁹⁰ md. 8 ile,

⁸⁸ **Fişek**, Hicri, Türk Vatandaşlık Hukuku, AÜHFY, No.139, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1959, s. 63-64.

⁸⁹ “*Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Olan 431 sayılı Kanun’un 2’nci maddesinin Değiştirilmesi ve Aynı Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun*”, R.G. 23.06.1952 S. 8142.

⁹⁰ “*Cumhuriyetin Ellinci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun*”, R.G. 18.05.1974 S. 14890.

“16/6/1952 tarih ve 5958 sayılı Kanunla tadil edilen 26 Recep 1342 ve 3 Mart 1340 tarihli ve 431 sayılı Kanunun 2, 3, 4 ve 5 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Bu durumdan istifade etmek isteyen erkek mensuplar hakkında 431 sayılı Kanunu tadil eden 5958 sayılı Kanun gereğince kadın mensuplara tanınan haklar uygulanır.” denilmek suretiyle Osmanlı Sultanı hanedanının padişah soyundan olan erkek üyesi ve bu kişilerin erkek alt soyları için de ikamet şartı aranmaksızın Türk vatandaşlığının kazanılması imkânı getirilmiştir.

11.2.1964 tarih ve 403 sayılı TVK⁹¹ ile 1312 sayılı TVK yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlüğe giren 403 sayılı TVK döneminde de istisnai olarak vatandaşlığı kazanmaya ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Yukarıda söz edildiği üzere mülga 1312 sayılı TVK’da istisnai yoldan vatandaşlığa alınma hali düzenlenmiş ancak kimlerin bu muameleye layık görüleceği yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. 403 sayılı TVK’da ise önceki Kanun’da bulunan düzenlemeden farklı olarak istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanabilecek yabancılar hakkında ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir⁹².

Bahsi geçen Kanun’un “İstisnai Vatandaşlığa Alınma” başlıklı 7. maddesine göre;

“Aşağıdaki hallerde 6 ıncı maddenin b ve c bentlerindeki şartlar aranmaksızın yabancılar, istekleri üzerine İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabilirler.

a) Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları,

b) Bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla bunların reşit çocukları,

⁹¹ R.G., 22.02.1964, S. 11638.

⁹² **Şit Köşgeroğlu**, Banu: “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması”, HHFD, Cilt 7, Sayı 1, 2017, 169–198, s. 172.

c) *Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları,*

ç) *Bir Türk vatandaşı ile evlenme kararıyla Türkiye 'de yerleşmiş olanlar,*

d) *Türkiye 'ye sanayi tesisleri getiren sosyal, ekonomik alanlarda veya bilim, teknik veyahut sanat alanlarında olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen kimseler,*

e) *Vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülenler.”.*

İlgili maddede 6. maddeye atıf yapılarak bu maddenin (b) ve (c) bentlerinde bulunan şartların aranmayacağı yönünde bir düzenleme yapılmıştır. “Genel Olarak Vatandaşlığa Alınma” başlıklı 6. madde ise şu şekildedir:

“Aşağıdaki şartları taşıyan yabancılar Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığına alınabilirler. Vatandaşlığa alınmasını isteyen kişi,

a) *Kendi milli kanununa, vatansız ise Türk Kanununa göre reşit olmalıdır.*

b) *Müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye 'de 5 yıl ikamet etmiş olmalıdır.*

c) *Türkiye 'de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etmiş olmalıdır.*

ç) *İyi ahlak sahibi olmalıdır.*

d) *Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamalıdır.*

e) *Yeteri kadar Türkçe konuşabilmelidir.*

f) Türkiye’de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmalıdır.”.

Görüldüğü üzere fevkalade telsikin şartları, adi telsikin şartlarından iki noktada ayrılmakta olup, Türkiye’de 5 sene ikamet etmiş olmak ve Türkiye’ye yerleşme niyetini davranışıyla göstermiş olmak koşulları fevkalade telsik halinde aranmamaktadır⁹³. Bahsi geçen bentler dışında kalan 6. maddede aranan diğer şartlar ise fevkalade telsik bakımından aranan şartlardır⁹⁴.

Bunların dışında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlarına 4862 sayılı Kanunla⁹⁵ Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmaları olanağı sağlanmıştır. 403 sayılı TVK’ya ilave edilen Ek Madde 1’e göre;

“Türk vatandaşlığına geçmek isteyen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları, yurtdışında ilgili Türk temsilciliklerine, yurt içinde ise valiliklere başvurarak Türk vatandaşı olmak istediklerini beyan ettikleri takdirde, Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanırlar.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, ilgili Bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkartılacak yönetmelikle düzenlenir.”.

Bahsi geçen bu madde ile KKTC vatandaşlarına en kolay yoldan Türk vatandaşlığı kazanma olanağı sağlanması amaçlanarak, bu yolla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için KKTC vatandaşı olmak ve vatandaşlığın kazanması isteğini ihtiva eden başvuru belgesinin yetkili makamlara sunma şartları yeterli görülmüştür⁹⁶. Kanun’un düzenleniş

⁹³ Göger, s. 79; Nomer, Ergin, Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, 12. Baskı, İstanbul, 1999, s. 79.

⁹⁴ Aybay, Rona, Vatandaşlık Hukuku, Aybay Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2003, s. 92; Nomer, 1999, s. 79; Şit Köşgeroğlu, s. 173.

⁹⁵ R.G. 03.06.2003, S. 25127.

⁹⁶ Aybay, 2003, s. 93.

biçiminden bu iki şart dışında başka bir şartın aranmadığı ve yapılan başvurunun kabulü için herhangi bir makamın takdir veya onayının gerekmediği açık olarak anlaşılmaktadır.

Mülga 403 sayılı TVK, 5901 sayılı TVK'nın⁹⁷ yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni TVK'da da bazı kişilerin kolay yoldan Türk vatandaşlığını kazanabileceğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Kanun'un 12. maddesinin ilk halinde;

“(1) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

a) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

c) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.” şeklinde bir düzenleme bulunmaktaydı.

6735 sayılı Kanun md. 27'yle bahsi geçen maddenin ilk fıkrasına “4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.” şeklinde (b) bendi ilave edilmiş olup, üç bentten oluşan birinci fıkra toplamda dört bent içerir hale gelmiştir⁹⁸.

⁹⁷ R.G.12.6.2009, S. 27256.

⁹⁸ **Erdem**, Bahadır, Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta, 5. Bası, İstanbul, 2016, s. 138; **Şit Köşgeroğlu**, s. 174.

Sonrasında ise 02.07.2018 tarihli 700 sayılı KHK md. 188 ile TVK md. 12/1’de bulunan “Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir. İlgili madde güncel haliyle şu şekildedir:

“(1) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Cumhurbaşkanı kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

a) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.

(2) (Ek: 19/10/2017-7039/29 md.) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir.”.

Görüldüğü üzere ilgili maddede istisnai olarak Türk vatandaşlığına alınabilecek kişiler düzenlenmiş ve bu kişiler bakımından yalnızca “milli güvenlik ve kamu düzeni” kapsamında bir değerlendirme yapılacağı ve bu kişilerin Türk vatandaşlığını Cumhurbaşkanı kararı ile kazanacağı düzenlenmiştir.

Olağan yol, Türk vatandaşlığının genel yoldan kazanılması olup, istisnai vatandaşlığa alınma, genel yoldan kazanmanın istisnası niteliğindedir. Mülga TVK’larda istisnai

yoldan vatandaşlığının kazanılması müessesesi incelendiğinde tam olarak genel yolla Türk vatandaşlığı kazanılmasının istisnasını oluşturulduğu görülmektedir. Zira bu kanunlarda istisnai yolla vatandaşlığın kazanılmasında genel olarak vatandaşlığa alınma hükmüne atıfta bulunularak Türkiye’de ikamet etme ve yerleşme şartları gibi şartlardan biri veya birkaçının aranmadığı ancak bu şartlar dışında genel yolla vatandaşlığın kazanılmasında aranan diğer şartların varlığının arandığı görülmektedir⁹⁹. Bu şekilde düzenlemelerde bulunularak istisnai yolla vatandaşlığa alınabilecek kişilere kolaylık sağlanmıştır. 5901 sayılı TVK’da ise diğer mülga kanunların aksine istisnai olarak vatandaşlığın kazanılmasının genel olarak vatandaşlığa alınmanın istisnası şeklinde değil, ayrı bir vatandaşlık kazanma yolunu oluşturduğu söylenebilir¹⁰⁰. Zira bu düzenlemede olağan olarak vatandaşlığın kazanılmasında gerçekleştirilmesi beklenen şartların neredeyse hiçbiri aranmamaktadır¹⁰¹.

Olağan olan, genel yolla Türk vatandaşlığının kazanılmasıdır. İstisnai olarak vatandaşlığa alınmanın istisnai niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bu şekilde vatandaşlığa alınabilecek kişilerin dar bir çerçevede olması yahut bu kişiler bakımından subjektif olamayan şartların aranması gerekirken, yapılan düzenleme ile “milli güvenlik ve kamu düzeni” gibi objektiflikten uzak bir şart getirilmiştir¹⁰². Bu sayede bu kişi gruplarının kapsamı son yapılan düzenlemelerle daha da genişletilmiştir.

5901 sayılı TVK’nın hazırlık aşamasında ortaya çıkan Tasarıda yer alan gerekçelerden biri, vatandaşlığa alınma usulünü kolaylaştırma olarak belirtilmiştir. Gerekçeye göre, *“Diğer yandan, küreselleşmenin bir sonucu olarak ulaşım imkânlarının artması ile Türkiye ile tarihi ve sosyolojik bağları bulunan veya bulunmayan ve Türkiye dışında yaşayan birçok yabancının Türk vatandaşlığını kazanmaya yönelik başvurularında büyük artışların olduğu gözlemlenmiştir. Başvuruların sağlıklı ve hızlı bir şekilde incelenmesi ve değerlendirilmesi için yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Gelişmiş ülkelerin de uyguladığı bir yol olarak Türkiye’nin ekonomik ve sosyal hayatına katkıda*

⁹⁹ Şit Köşgeroğlu, s. 174; Tanrıbilir, 2008, s. 44.

¹⁰⁰ Şit Köşgeroğlu, s. 175.

¹⁰¹ Erdem, s. 138; Güngör, s. 101; Nomer, 2020, s. 89; Tanrıbilir, 2008, s. 44.

¹⁰² Şit Köşgeroğlu, s. 175.

*bulunabilecek yabancılara Türk vatandaşlığının daha kolay verilmesi suretiyle, bu kişilerin ülkemize kazandırılmaları da önem arz etmektedir.”*¹⁰³

Tanrıbilir'e göre, bu düzenlemenin getiriliş nedeni iktisadi ve toplumsal hayata katkı sağlayacak kişileri hızlı bir şekilde vatandaşlığa almak olsaydı bu yol zaten mülga Kanun'da yer aldığından yeni bir düzenleme yapılması gereği duyulmazdı¹⁰⁴. Yine *Erten*'e göre, zaten mülga 403 sayılı TVK'da istisnâ vatandaşlığa alınmayı düzenleyen hükümler bulunmaktayken “*Türkiye'nin ekonomik ve sosyal hayatına katkıda bulunabilecek yabancılara Türk vatandaşlığının daha kolay verilmesi suretiyle, bu kişilerin ülkemize kazandırılmaları*” doğrultusundaki gerekçe mülga Kanun'da bu kişilerin böyle bir imkânı yokmuş izlenimi yaratmaktadır¹⁰⁵. Ancak tasarı genel olarak değerlendirildiğinde, mülga Kanun'a göre, yeni Kanun'un vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılması şartlarını kolaylaştırdığı görülmektedir¹⁰⁶.

Yukarıda bahsedilen bu nedenlerden dolayı, 5901 sayılı Kanun'da getirilen düzenlemeyle vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılması müessesesinin istisna olma özelliğini yitirmiş olduğu ve sübjektif olmayan şartlara dayandırılarak yetkili makama son derece geniş takdir yetkisi tanıyan bir müessese olarak düzenlenmiş olduğu yönünde eleştiriler bulunmaktadır. *Doğan*'a göre, “milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” gibi objektif olmayan bir şartın yerine gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinin idareye bırakılmış olması, bu şekilde vatandaşlığa alınma talebinde bulunan kişilerde her hangi bir şart aranmadığı anlamına gelmektedir¹⁰⁷. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuruda bulunan kişilerin değerlendirmesi yapılırken aranan ölçütlerin idareye oldukça geniş takdir yetkisi tanınması, uygulamada güçlüğe neden olabileceğinden ve idare tarafından maksadı dışında kullanılabilenliğinden doktrinde eleştirilmektedir¹⁰⁸.

¹⁰³ **Tanrıbilir**, Feriha Bilge, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine”, TBB Dergisi, S. 72, 2007, s. 49.

¹⁰⁴ **Tanrıbilir**, 2007, s. 49.

¹⁰⁵ **Erten**, s. 39.

¹⁰⁶ **Erten**, s. 39; **Şit Köşgeroğlu**, s. 174.

¹⁰⁷ **Doğan**, 2018, s. 79.

¹⁰⁸ **Baran Çelik**, s. 363.

1.3.2. 5901 Sayılı TVK'da İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması

5901 sayılı Kanun'da, bazı özel nitelikleri haiz yabancılara, genel yoldan vatandaşlığın kazanılmasında aranan şartlar aranmaksızın istisnai yolla vatandaşlığı kazanma imkânı verilmiştir. *Erdem*'e göre özel nitelikleri haiz bu yabancılar öyle özel vasıflara sahip kabul edilir ki, bu yabancılar bakımından Türk vatandaşlığını olağan yolla kazanmada aranan devletle arasında kurulması beklenen sadakat bağı ve topluma entegre olduklarını kanıtlayan şartları kendilerinde bulundurmasalar dahi bu şartların varlığı aranmaz¹⁰⁹. *Doğan*'a göre ise istisnai yoldan vatandaşlık kazanması münasip bulunan bu yabancılardan devletle olan bağı, olağan yoldan vatandaşlık kazanan kişilere nazaran nispeten yoğun olduğundan bu kişilerin vatandaşlığa alınmasında aranan şartlar kolaylaştırılmıştır¹¹⁰.

Türk vatandaşlığının istisnai haller kapsamında kazanılması olağan dışı bir kazanma yolu olup, 5901 sayılı Kanun'da, 403 sayılı Kanun'da yer alan istisnai olarak vatandaşlığa alınabilecek gruplardan ikisi hariç diğer gruplara yer verilmeyerek daha dar bir grup esas alınmıştır¹¹¹. Mülga 403 sayılı TVK'ya göre “*Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları; bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla bunların reşit çocukları; Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları; bir Türk vatandaşı ile evlenme kararıyla Türkiye’de yerleşmiş olanlar; Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren sosyal, ekonomik alanlarda veya bilim, teknik veyahut sanat alanlarında olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen kimseler ve vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülenler*” olağan vatandaşlığa alınma şartlarından mülga 403 sayılı Kanun md. 6 düzenlenen şartlardan b bendinde yer alan “*müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye’de 5 yıl ikamet etmiş olmak*” ve c bendinde yer alan “*Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etmiş olmak*” şartları aranmadan İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu’nun vereceği kararlarla Türk vatandaşlığını kazanabiliyorlardı¹¹².

¹⁰⁹ *Erdem*, s. 137.

¹¹⁰ *Doğan*, 2018, s. 77.

¹¹¹ *Güngör*, s. 100; *Tanrıbilir*, 2008, s. 44.

¹¹² 403 sayılı TVK, md. 7.

5901 sayılı Kanun md. 12’de ise istisnai olarak Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için aranan şartlar şu şekilde yer almaktadır;

“(1) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Cumhurbaşkanı kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

a) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.

(2) (Ek: 19/10/2017-7039/29 md.) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir.”¹¹³.

Görüldüğü üzere mülga 403 sayılı TVK’da Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanabilecek gruplardan bazılarında 5901 sayılı TVK’nın 12. maddesinde yer verilmemiştir. Ayrıca 5901 sayılı TVK’da, mülga 403 sayılı TVK’dan farklı olarak, kanun koyucu tarafından özel nitelikte kabul edilen istisnai yoldan vatandaşlığa alınabilecek olan yabancılar için vatandaşlığa alınmalarının “milli güvenlik ve kamu düzeni” açısından engel oluşturabilecek halinin bulunmaması haricinde herhangi başkaca

¹¹³ 5901 sayılı TVK, md. 12.

şart aranmamıştır¹¹⁴. Bu sebeple, TVK md. 11’de düzenlenmiş olan genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında aranan diğer şartlar, 12. maddede yer alan istisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancılar bakımından aranmayacaktır¹¹⁵.

1.3.3. İstisnai Haller Kapsamında Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartı: “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Etmeme”

1.3.3.1. Milli Güvenlik Kavramı

Milli güvenlik kavramı, doğa bilimlerindeki kavramlar anlamında bilimsel bir kavram olmadığından tanımlanması zor bir kavramdır¹¹⁶. Milli güvenlik, mevzuatta açık bir şekilde tanımlanmaması ve kapsamının ülkenin siyasal koşullarına bağlı olarak değişmesi bakımından siyasi nitelikte, Anayasada ve diğer kanunlarda düzenlenmiş olması bakımından ise hukuki nitelikte bir kavramdır¹¹⁷. Bu kavram içinde bulunan zamana, coğrafyaya ve kültürel şartlara göre değişiklik göstermekte olup bu değişiklik gösterme durumu temel olarak tehditlerin zamanla değişmesine dayanmaktadır¹¹⁸. Tehditlerin devamlı değişmesi ve bu değişime bağlı olarak milli güvenlik kavramının kapsamının da değişmesi bu kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. *Akgüner*’e göre milli güvenlik kavramı kaypak, muğlak ve tanımı zor bir kavram olup ilk bakışta askeri bir kavram gibi görülse de aslında siyasal, ekonomik ve hukuksal yönleri bulunan bir kavramdır¹¹⁹. Bu kavramın farklı yönlerinin bulunması da kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

¹¹⁴ **Erdem**, s. 138; **Tiryakioğlu**, Bilgin, “Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Eleştirel Analizi”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010, s. 35.

¹¹⁵ **Erdem**, s. 138; **Güngör**, s. 101.

¹¹⁶ **Aybay**, Rona: “Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 33, S. 1, 1979, 59-82, s. 60.

¹¹⁷ **Aybay**, “Milli Güvenlik Kavramı”, s. 60.

¹¹⁸ **Yavuz Yayla**, Ebru, “Milli Güvenlik Kavramının Hukuki Boyutu”, ABÜHFD, C.6, S. 12, 2018, s. 35.

¹¹⁹ **Akgüner**, Tayfun, “Milli Güvenlik Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler”, İHİD, Y. 1985, C. 6, S. 1-3, 13-16, s. 13-14.

Milli güvenlik kavramına mevzuatta ilk defa 108 sayılı Kanun¹²⁰’un 1. maddesinde yer verilmiştir. Bu maddeye göre, “*Topyekûn Savunma ve Milli Seferberlik hizmetlerini Milli Güvenlik amaçlarına uygun bir şekilde planlamak ve yürütmek üzere genel bütçeye dâhil dairelerle, katma bütçeli idareler ve Devlet Ekonomi Kurumları ve bunlara bağlı kurumlarda savunma sekreterlikleri kurulmuştur.*”. İlgili Kanun’da milli güvenlik kavramına yer verilmiş ancak kavramın ne anlama geldiğine ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Milli güvenlik kavramı daha sonra 17.04.1963 tarihli Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterlik Yönetmeliği’nde, “*Dışarıdan ve içeriden yapılabilecek her çeşit taarruzlara, bozguncu teşebbüslere, tabi afetlere ve büyük yangınlara azimle karşı koyabilmek, devlet otoritesini muhafaza ve devam ettirmek ve bir savaştan galip çıkabilmek için bütün milli kudret, gayret ve faaliyetlerin tam olarak kullanılmasıdır.*” şeklinde tanımlanmıştır.¹²¹

Danıştay, 12. D 1969/4097 E., 1970/426 K., 05.03.1970 tarihli kararında ilk defa milli güvenlik kavramının muhtevasına dair bir belirleme yapmıştır. Bu karara göre “*Millî güvenliği genel bir deyimle, yurt ölçüsünde beliren iç ve dış tehditlere karşı, Devlet tüzel kişiliğinin savunma ve güvenlik altına alınması, şeklinde tanımlamanın mümkün olacağı sonucuna varılmıştır. Şüphesiz iç ve dış tehlikelerden hangilerinin millî güvenliğe ilişkin bulunduğunu, tehlikenin kapsamı ve niteliğine ve memleketin içinde bulunduğu şartlara göre tayin ve takdir etmek gerekecektir. Bir eylemin mevzuata aykırı ve hatta suç vasfında olması, mutlaka Millî güvenliği ihlâl matuf bulunduğu delili olamaz. Aksi halde Millî güvenlik kavramının kapsamı Anayasa yapıcısının ve Kanun koyucusunun amaç ve iradesine aykırı surette genişlemiş olur. Suç teşkil eden bir eylem, aynı zamanda Devletin bütünlüğüne de yönelmiş bir nitelik taşıyor ise, ancak o takdirde eylemin Millî güvenlikle ilişkisinden söz etmek mümkün bulunabilir.*”¹²².

¹²⁰ “24.10.1960 tarihli 108 sayılı Savunma Sekreterlikleri Kurulmasına Dair Kanun” R.G. 07.10.1960, S. 10641.

¹²¹ **Tunç**, Hasan, “Türkiye’de Kavram ve Kurul Olarak Milli Güvenlik”, Prof. Dr. Erdal Onar’a Armağan, C. II, Ankara, 2013, s. 838.

¹²² Danıştay, D. 12, 1969/4097 E., 1970/426 K. 05.03.1970 T, **Gürpınar**, Bulut, “1982 Anayasası’na Göre Milli Güvenlik Kavramı”, HKÜHFD, 2012, 2. Sayı, s. 124-148, s. 130.

Gürpınar'a göre, milli güvenlik kavramı 1980 Darbesi ile bir deyiş halini alarak adeta her yere sızan bir çeşit “truva atı” haline gelmiştir¹²³. Nitekim Anayasa’da bu kavramın kapsamı genişletilerek askeri veya iç ve dış savunma ve güvenlik kavramlarından farklı bir duruma gelmiştir¹²⁴.

2945 sayılı Kanun¹²⁵’da ise “*Milli Güvenlik; Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dâhil bütün menfaatlerinin ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanmasını*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹²⁶’nin 2. maddesinin d bendinde de aynı tanıma yer verilmiştir. Tanımdan milli güvenliğin öncelikle devletin kendisinin, anayasal düzenin, devletin ulusal mevcudiyetinin ve birliğinin korunması ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır¹²⁷. Ancak asıl korunanın birey olduğu, devletin de bireyleri, bireylerin çıkarlarını koruması ve onlara hizmet etmesi nedeniyle aracı olarak korunması gerektiği de ileri sürülmektedir¹²⁸. Yukarıda belirtildiği gibi mevcut mevzuat hükümlerinde yapılan tanımlar milli güvenlik kavramını subjektif yoruma açık bıraktığından idareye geniş bir takdir yetkisi vermektedir.

Milli güvenliğe yönelik tehditler göreceli, muğlak ve değişken olduğundan asıl olarak hangi tehditlerin potansiyel problem arz edeceği muhafaza altına alınması gereken değerlerin temelinde bulunan süjeye göre değişebilmektedir¹²⁹. Günümüzde milli güvenlik kavramının kapsamı oldukça genişlemiş olup bu kapsam dâhilinde ekonomik, siyasi, çevresel ve sosyal alanlar öncelikli alanlar olarak yer alabilir¹³⁰. Ekonomik

¹²³ **Gürpınar**, Bulut, “Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 10, Sayı 39, 2013, s. 73-104, s. 81.

¹²⁴ **Gürpınar**, “Milli Güvenlik Kurulu”, s. 81.

¹²⁵ R.G. 11.11.1983, S. 18218.

¹²⁶ R.G. 15.07.2018, S. 30479.

¹²⁷ **Erkan**, Mustafa, “Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında ‘Milli Güvenlik’ ve ‘Kamu Düzeni’ Kavramlarının İncelenmesi”, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu, ABÜHF, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 19.

¹²⁸ **Birdişli**, Fikret, “Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri”, SBED, S. 31 Y. 2011/2, 149-169, s. 152; **Erkan**, “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi”, s. 20.

¹²⁹ **Birdişli**, s. 152.

¹³⁰ **Okay Tekinsoy**, Özge, İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 75.

güvenlik devletin ekonomik anlamda varlığını devam ettirebilmesi ve gücünü koruyabilmesi için gereken stratejik kaynaklara ve gerekli pazarlara ulaşma kapasitesi olup devlet aleyhine iktisadi ve mali faaliyetlerde bulunmak milli güvenlik bakımından tehlike arz edebilecek durumlardır¹³¹. Çevre güvenliği, yeryüzünün üzerinde yaşam bulunan yerlerinin muhafaza edilmesi ile ilgilidir¹³². Toplumsal güvenlik din, dil kültür, milli kimlik, gelenek ve göreneklere ilişkin tehditlere karşı toplumu oluşturan bireylerin korunması ile ilgilidir¹³³. Siyasi alanda güvenlik ise devletin fiziksel, kurumsal ve ideolojik anlamda varlığının devamlılığının korunmasını ifade etmektedir¹³⁴. Ancak genel olarak milli güvenliğin siyasi yönü diğer yönlerine göre daha ağır basmaktadır¹³⁵.

Milli güvenlik kavramının siyasi yönü daha ağır bastığından milli güvenlikten ne anlaşılması gerektiği her siyasi iktidarın benimsemiş olduğu görüşlere göre farklılık gösterebilecektir¹³⁶. Bu nedenle her ne kadar milli güvenliği tehlikeye düşürecek tehditlerin belirlenmesi zor olsa da tehlike yaratabilecek iç ve dış olayların neler olabileceğinin somutlaştırılması gerekmektedir¹³⁷. Milli güvenliğin dar kapsamlı uygulanması hangi durumlarda uygulanacağını belirli olması, uygulamada ölçülülük ilkesine uyulması ve bu kavramın hukukileştirilmesi gerekmektedir¹³⁸.

1.3.3.2. Kamu Düzeni Kavramı

Kamu düzeni “*Bir ülkedeki kurum ve kuralların, devletin güvenliğini, kamu hizmetlerinin iyi işlemesini ve bireyler arasındaki ilişkilerde huzuru, hukuk ve ahlak kurallarına uygunluğu sağlamasıyla oluşan düzen*” olarak tanımlanmaktadır¹³⁹.

¹³¹ **Erkan**, “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi, s. 20; **Okay Tekinsoy**, s. 75.

¹³² **Okay Tekinsoy**, s. 75.

¹³³ **Erkan**, “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi, s. 20.

¹³⁴ **Okay Tekinsoy**, s. 75.

¹³⁵ **Tunç**, Hasan/**Döner**, Ayhan: “MGK ve Milli Güvenlik Kavramı”, SÜSBMYD, S. 1, 1998, s. 3.

¹³⁶ **Okay Tekinsoy**, s. 79.

¹³⁷ **Okay Tekinsoy**, s. 79.

¹³⁸ **Erkan**, “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi, s. 21.

¹³⁹ <https://sozluk.adalet.gov.tr/> (E.T: 23.10.2021)

Anayasa mahkemesi bir kararında, farklı sahalarda kişi haklarını daraltan kamu düzeni teriminin sıkça görüldüğünü ancak açıklanmasının güç olması nedeni ile tanımının pek yapılmadığını belirtmiştir. Yine aynı kararında kamu düzeninin “...toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, bir başka deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden bütün kuralları kapsadığı...”nı ve “...Bir memlekette âmme hizmetlerinin iyi yapılmasını, Devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzuru ve ahlâk kaidelerine uygunluğu temine yaran müessese ve kaidelerin hepsi...” olduğunu ifade etmiştir¹⁴⁰.

Kamu düzeni, milli güvenlik kavramında olduğu gibi sınırları tam olarak belli olmayan bir kavramdır. Kamu düzeni zamana bağlı olarak değişmekte olup her dönemde kapsamı farklılaştığından takdiri bir kavramdır. Toplumun kamu düzeni anlayışı siyasal, sosyal ve ekonomik hayatla ilişkili olduğundan toplumun menfaatlerine bağlı olarak zamanla değişmektedir¹⁴¹. Kamu düzeni kişilerin sosyal hayatlarında sulh, sükûn ve güvenlik içerisinde yaşamalarının gereken bir koşuludur¹⁴². Siyasal iktidarın varlık sebeplerinden biri kamu düzeni olduğundan siyasal iktidar, kamunun dirlik ve dinginliğinin sağlanması ile yükümlü olup toplumsal barışa hizmet etmektedir¹⁴³. Bu şekilde kamu düzeni toplumun barış içerisinde yaşamasını sağlayan bir “araç-değer” şeklinde da karşımıza gelmektedir¹⁴⁴.

Kamu düzenin içeriğinin ne olduğunun anlaşılması bakımından kamu düzeninin unsurlarına bakmak gerekecektir. Klasik anlayışta kamu düzeni, “kamu güvenliği”, “kamu huzuru” ve “kamu sağlığı” olarak üçe ayrılmaktadır.¹⁴⁵ Bu anlayışta, kamu düzenin toplumun objektif düzeni ile ilişkili olduğu, ahlaki düzenle bağlantılı olmadığı

¹⁴⁰ Anayasa Mahkemesi Kararı GK, 1963/128 E., 1964/8 K., 28.1.1964 T., www.lexpera.com.tr (E.T: 01.11.2021).

¹⁴¹ **Dayındarlı**, Kemal, “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni”, Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN’a Armağan, Ankara, 1988, 653-692, s. 665.

¹⁴² **Erdem**, Fazıl Hüsnü, “TCK’nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni V. Demokratik Kamu Düzeni”, AÜHFD, C. 52, S. 1, 2003, 37-62, s. 38-39.

¹⁴³ **Erdem**, Fazıl Hüsnü, s. 39.

¹⁴⁴ **Erdem**, Fazıl Hüsnü, s. 39.

¹⁴⁵ **Zabunoğlu**, Yahya Kazım, İdare Hukuku, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 540.

kabul edilmektedir¹⁴⁶. Kamu düzeni, kamusal veya kamuya açık alanlarda kişilerin güvenlik, huzur ve refahla içinde yaşamasını ifade etmektedir¹⁴⁷. Kamu güvenliği, kamuya açık yerlerde bireylerin can ve malları için endişe etmemelerini, başka bir ifadeyle kişilerin can ve mallarına zarar verecek tehlikelerin bulunmamasını ifade etmektedir¹⁴⁸. Kamu huzuru, toplumsal yaşamın her alanında bireylerin dirlik, esenlik ve düzen içinde yaşaması, toplumda kargaşa ve kaos halinin bulunmamasıdır¹⁴⁹. Kamu sağlığı ise toplumun sağlık koşulları içinde yaşaması, bulaşıcı ve salgın hastalıklardan uzak tutulması anlamına gelip, her bir bireyin sağlığının korunması değil toplumun genel sağlığının korunması ile ilgilidir¹⁵⁰.

Hak ve özgürlüklere karşı tehditlerin çeşitli açılardan gelebileceğine yönelik düşüncelerin artması, toplumsal ilişkilerin çeşitlilik kazanması ve devletin müdahale araçlarının gelişmesi gibi etkenler modern anlayışın ortaya çıkışına zemin oluşturmuştur¹⁵¹. Modern anlayışta klasik anlayışta yer alan unsurlara ek olarak genel ahlak unsuru da yer almaktadır. Toplum oluşturulan kişilerin kendi ahlak anlayışları kamu düzeninin konusu kapsamında değilken kişilerin ahlak anlayışları çerçevesinde gerçekleştirdikleri davranışların toplumun maddi düzenini kökünden sarsacak veya bozacak ölçütte olması gibi durumlar modern anlayış çerçevesinde kamu düzeninin genel ahlak unsurunun kapsamındadır¹⁵².

1.3.3.3. Türk Vatandaşlığı Kanunu Bakımından Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Hali Bulunmama Şartının Değerlendirmesi

Yukarıda da bahsedildiği üzere, TVK md. 12/1'de "*Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Cumhurbaşkanı kararı ile*

¹⁴⁶ Zabunoğlu, s. 539.

¹⁴⁷ Günday, Metin, İdare Hukuku, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 290.

¹⁴⁸ Aktepe Artık, Sezin, "İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı" TBB Dergisi, 2018, (134), 257-292, s. 262; Günday, s. 292.

¹⁴⁹ Zabunoğlu, s. 540.

¹⁵⁰ Aktepe Artık, s. 262; Günday, s. 292-293; Zabunoğlu, s. 540.

¹⁵¹ Çetindağ, A. Funda, "Türk Anayasal Sisteminde Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması Bağlamında Kamu Düzeni", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 14-15.

¹⁵² Erkan, "Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi", s. 23.

aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.” denilmek suretiyle, istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasında “milli güvenlik ve kamu düzeni” kriterine aykırılık oluşturmamak dışında genel olarak vatandaşlık kazanmada istenen diğer koşulların aranmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Bu sebeptendir ki, TVK md. 11’de genel yoldan vatandaşlığa alınmada aranan “*kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak, başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmek, Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak, iyi ahlak sahibi olmak, yeteri kadar Türkçe konuşabilmek ve Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak*”¹⁵³ şartları istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancılar bakımından aranmayacaktır. *Doğan*’a göre, bu kişilerin Türkiye’yle olan bağları genel yoldan vatandaşlık kazanmak isteyen yabancılara nazaran daha güçlü olduğundan kanun koyucu Türkiye ile ilgi ve bağlılığın tespiti için aranan şartları bu kişiler için aramamıştır¹⁵⁴. Bu düzenleme ile istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancılar bakımından Türk vatandaşlığının kazanılması önemli ölçüde kolaylaştırılmış olup, “milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” hali kişiler bakımından yeterli görülmüştür¹⁵⁵. “Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme” şartının tespiti, yetkili makam tarafından idarenin takdir yetkisi kapsamında yapılmaktadır.

“*Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama*” şartı idarenin takdir yetkisinin bir tezahürü olduğundan bu şart Kanun’da düzenlenmemiş dahi olsaydı Türk vatandaşlığına sonradan alınacak kişiler bakımından uygulama alanı bulacaktı. Bu şart 5901 sayılı TVK döneminde getirilmiş bir şart olmasına rağmen mülga 403 sayılı TVK’nın uygulandığı dönemde de uygulamada etkili olmuş ve başvuru sahibi yabancıların kamu düzeni ve milli güvenlik bakımından bir engelinin bulunup bulunmadığı incelenmiştir¹⁵⁶. Mülga 403 sayılı TVK döneminde İçişleri Bakanlığının çıkarmış olduğu

¹⁵³ Türk Vatandaşlığı Kanunu md. 11.

¹⁵⁴ *Doğan*, 2018, s. 78.

¹⁵⁵ *Erdem*, s. 138; *Güngör*, s. 101.

¹⁵⁶ *Tiryakioğlu*, “Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu”, s. 33.

Vatandaşlık Kanununun Uygulanmasına İlişkin “Çok Gizli” bir yönergeyle hangi şahısların vatandaşlığa kabulünün tehlike oluşturabileceği düzenlenmiş ve Kanun’da ve Yönetmelikte aranan şartları haiz kişiler bu nedenle vatandaşlığa alınmamıştır¹⁵⁷. Danıştay 10. D. 1995/512 E., 1995/2119 K., 19.04.1995 tarihli kararına göre, “403 sayılı Vatandaşlık Kanununun 6. ve 7. maddeleri ile TVKUY’nde, Türk vatandaşlığına alınacaklarda aranan asgari koşullar sayılmıştır. Anılan mevzuatta bu koşulları taşıyan herkesin isteği halinde Türk vatandaşlığına mutlak şekilde kabul edileceği yolunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Türk vatandaşlığına alınma işlemi idareye 403 sayılı Yasa ile tanınmış olan takdir yetkisi, devletin hükümranlık hakkının bir sonucudur. Davacı tarafından vatandaşlığa kabul istemiyle yapılan başvuru üzerine idarece ilgili hakkında, iç ve dış politika ile devletin genel güvenliği konusunda prensipleri belirleyen ‘Çok Gizli Bir Yönerge’deki hükümler de dikkate alınarak yapılan inceleme sonucunda, davacının sahip olduğu koşullara rağmen, Türk vatandaşlığına alınmasında sakınca bulunduğu sonucuna varılarak istemin reddedildiği anlaşılmaktadır. Devletin genel güvenliği ve siyasi çıkarları dikkate alınarak, yasanın verdiği takdir yetkisine dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”¹⁵⁸ Karardan da anlaşıldığı üzere Gizli Yönergede yer alan esaslar İçişleri Bakanlığı ve Bakanlar Kuruluna verilen takdir yetkisinin kullanılmasında dikkate alınmıştır¹⁵⁹. Tiryakioğlu’na göre, Kanun’da aranan şartlardan biri olmamasına rağmen Türk vatandaşlığının kazanılması noktasında etkisi olan bu şartın karar makamlarınca dikkate alınması Anayasa md. 66/3’te düzenlenmiş olan kanunilik ilkesi ile bağdaşmamaktadır¹⁶⁰. Aynı görüşte olan Tanrıbilir’e göre, idarenin takdir yetkisi bulunduğu halde, Kanun’da belirtilmeyen bir şart nedeniyle yabancıların vatandaşlık başvurusunun reddedilmesi, Anayasa’nın 66. maddesinin 3. fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir¹⁶¹. Yine aynı şekilde Erdem’e göre de mülga 403 sayılı Kanun’da açıkça düzenlenmediği halde başvuruda bulunan her yabancıların vatandaşlığa alınıp alınmayacağına karar verilirken idare tarafından dikkate alınan bu şartının yeni

¹⁵⁷ Doğan, 2018, s. 74; Erdem, s. 134; Tanrıbilir, 2008, s. 40.

¹⁵⁸ Danıştay 10. D. 1995/512 E., 1995/2119 K., 19.04.1995 T., Ekşi, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 323-324.

¹⁵⁹ Ekşi, “Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, s. 322.

¹⁶⁰ Tiryakioğlu, “Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu”, s. 33.

¹⁶¹ Tanrıbilir, 2008, s. 40-41.

Vatandaşlık Kanunu'nda açıkça düzenlenmiş olması olumlu bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir¹⁶².

Belirtildiği üzere mülga 403 sayılı TVK'da bulunmadığı halde uygulamada dikkate alınan bu şart, 5901 sayılı TVK'da açıkça bulunması gereken bir koşul olarak düzenlenmiştir. Zira Anayasa md. 66/3'e göre, "*Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.*". Türk vatandaşlığının kazanılması konusunda kanunda düzenlenmediği halde uygulamada aranan bu şartın kanunla düzenlenmesi ile Anayasa'ya aykırı uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ancak doktrinde bu şartın son derece muğlak bir kavram olması ve madde gerekçesinde belirlenenler dışında birçok farklı durumun bu şartın kapsamına dâhil edilebileceği yönünde eleştiriler yer almaktadır¹⁶³.

Anayasada çeşitli maddelerde olduğu üzere temel hak ve özgürlüklerin milli güvenlik sebebiyle kısıtlanması mümkündür. Vatandaşlık hukuku ise devletin hükümlerlik haklarının egemen olduğu bir alandır. Milli güvenlik temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına neden olabilirken Türk vatandaşlığına alınan kişilerde milli güvenlik bakımından engel teşkil etmeme şartının aranması da olağandır¹⁶⁴. Ancak bu şartın getirilmesi ile idareye bu şartın sağlanıp sağlanmadığının tespiti konusunda oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Bu takdir yetkisi sınırları belirsiz olduğundan, Türk vatandaşlığının kazanılması noktasında tehlikeli bir koşul olarak nitelendirilmektedir¹⁶⁵. Bu nedenledir ki vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin şartların açık, objektif ve sınırlarının net olması gerekmektedir¹⁶⁶. Ancak "milli güvenlik ve kamu düzeni" gibi kavramların zamana göre değişiklik gösterdiği ve sınırları tam çizilemeyen muğlak kavramlar olduğu görülmektedir¹⁶⁷.

¹⁶² Erdem, s. 134.

¹⁶³ Erdem, s. 134.

¹⁶⁴ Erkan, "Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi", s. 20.

¹⁶⁵ Aybay, Rona/Özbek, Nimet/ Ersen Perçin, Gizem, Vatandaşlık Hukuku, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2019, s. 122.

¹⁶⁶ Erten, 2008, s. 44.

¹⁶⁷ Erten, 2008, s. 44; Tiryakioğlu, "Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu", s. 33.

Bahsi geçen bu şartının getirilme nedeni Kanun gerekçesinde, “*Bu şartın konulması ile milli güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve milli menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin; bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların, Türk vatandaşlığını kazanmaları engellenmektedir*”¹⁶⁸ şeklinde ifade edilmiştir. Ancak Erten’e göre, gerekçede bahsi geçen durumların bazıları da açık olmadığından madde gerekçesi de gereken netliği sağlamamaktadır.¹⁶⁹ Zira gerekçede bu şartın getirilme nedeni açıklanmaya çalışılsa da milli güvenlik kavramı yine yoruma muhtaç bırakılmış ve hangi durumların milli güvenlik bakımından tehlike teşkil edeceği açıklanmamıştır. Aynı şekilde gerekçenin devamında kamu düzenini bozan suçlara örnek gösterilmiş ancak bu suçlar örnekleme niteliğinde olduğundan ve sınırlı sayıda olmadıklarından istenen netlik sağlanmamıştır. Kamu düzenini bozan faaliyetler arasında sayılan isyan ve casusluk faaliyetleri aynı zamanda milli güvenliği tehlikeye düşüren faaliyetler arasında sayılabilir¹⁷⁰. Yine TVKUY md. 72/5’te bahsi geçen şart somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu madde “*İlgili kurumlarca yapılan araştırma sonucunda Anayasa ile kurulu devlet düzenini yıkma yolunda faaliyette bulunduğu, bu faaliyetlerde bulunanlarla işbirliği yaptığı veya bunları maddi olarak desteklediği, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı yurt içinde veya dışında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla ilgili faaliyetlerde bulunduğu, isyan, casusluk ve vatana ihanet suçlarına katıldığı, silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yaptığı veya bunlarla ilişki içerisinde bulunduğu tespit edilenler ile taksirli suçlar hariç olmak üzere ertelenmiş, zamanaşımına uğramış, hükmün açıklanması geriye bırakılmış, paraya çevrilmiş veya affa uğramış olsa dahi, altı aydan fazla hapis cezası alanlar Türk vatandaşlığını kazanamaz.*” şeklindedir. Her ne kadar madde gerekçesinde ve Yönetmelik’te hangi durumların bu şarta aykırılık oluşturacağı somutlaştırılmaya çalışılmış olsa da “milli güvenlik ve kamu düzeni” kavramı belirsiz, geniş ve değişken nitelikte olduğundan her zaman tereddütlere neden olabilecek ve aynı zamanda idareye son derece geniş bir takdir

¹⁶⁸ 5901 sayılı TVK Gerekçe, TVK Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/458), S. 90, s. 5.

¹⁶⁹ Erten, 2008, s. 44.

¹⁷⁰ Erkan, “Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Kavramlarının İncelenmesi, s. 28.

yetkisi alanı sağlayacaktır¹⁷¹. Zira bu kavramlar uygulayıcının kişisel görüşlerine göre değişebilir nitelikte olduğundan keyfi uygulamalara neden olacaktır.

Nomer'e göre, bu şart bakımından tehlike arz eden yabancıların vatandaşlığına alınmaması zaten vatandaşlığa alınmaya karar verecek yetkili makamın takdir yetkisi kapsamında olduğundan, böyle bir şartın aranmasının gerekliliği yoktur¹⁷². *Doğan*'a göre de böyle bir şartın vatandaşlığa alınma şartları içerisinde düzenlenmesi yerine, vatandaşlığa almaya yetkili makamın takdir yetkisi çerçevesinde değerlendirilmesi daha isabetlidir¹⁷³.

Bu şartın sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesinde yetkili olan makam TVKUY'nin 35. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Bu maddede “*Kanunun 11 inci, 12 nci, 16 ncı ve 17 nci maddelerine göre yabancının Türk vatandaşlığını kazanmasında millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığının tespiti için Millî İstihbarat Teşkilâtı Müsteşarlığından ve Emniyet Genel Müdürlüğünden arşiv araştırması istenir.*”¹⁷⁴ şeklinde düzenleme yapılmıştır. İlgili maddede yetkili makamın Milli İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğü olduğu belirtilmiştir. Yine TVKUY'nin 35. maddesinin 4. fıkrasına göre, “*Millî İstihbarat Teşkilâtı Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünce yabancının millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek araştırmanın sonucu açık bir şekilde bildirilir.*”. Bu nedenle güvenlik birimlerince yapılacak araştırmanın sonuçlarının açık olması, somut verilere dayanması ve salt isnada dayalı gerekçelerle kişinin vatandaşlık başvurusu reddedilmemelidir¹⁷⁵. Araştırmanın tamamlanmasının ardından Türk vatandaşlığının istisnai yolla kazanılmasının tek şartı olan milli güvenlik

¹⁷¹ **Bacanak**, Ahmet Oğuz, “Türk Vatandaşlığının İstisnai Yolla Kazanılması”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2018, s. 71.

¹⁷² **Nomer**, 2020, s. 87.

¹⁷³ **Doğan**, 2018, s. 75.

¹⁷⁴ TVKUY md. 35/2.

¹⁷⁵ **Doğan**, 2018, s. 75.

ve kamu düzeni şartı bakımından sonucu olumsuz değerlendirilenlerin talepleri ise TVK md. 12/2’de belirtildiği üzere Bakanlıkça reddedilecektir.

Sonuç olarak doktrinde ve uygulamada “milli güvenlik ve kamu düzeni” kavramlarının tanımları net olarak yapılamamakta ve sınırları tam olarak belirlenememektedir. Kanaatimizce kişinin milli güvenlik ve kamu düzenine aykırılık oluşturup oluşturmadığının tespiti devletin hükümlerlik yetkisi kapsamında Türk vatandaşlığına alınma konusunda aranabilecek bir şart olmakla birlikte sınırları tam olarak belirlenemediğinden keyfi uygulamalara neden olabilecek bir şarttır. Zira bu kavramlar temelinde siyasi kavramlar olduklarından günün siyasi atmosferine göre şekil alabilir, içeriği ve sınırları değiştirilebilir. Bu nedenle bu şartın tehlikeli sonuçlar doğurmasının engellenmesi bakımından hangi durumlarda uygulanacağını açık bir şekilde belirlenmesi, maddi olarak somutlaştırılması, belirlenen sınırlar dâhilinde dar kapsamlı olarak uygulanması ve hukuki denetiminin yapılabilmesi gerekmektedir. Hukuki denetimin sağlanması için de bu şart bakımından sakıncalı görülen kişilerin ne sebeple sakıncalı olduklarının açık olarak belirlenmesi ve bu sebebin yeterli olması gerekmektedir.

1.3.4. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASI USULÜ

Vatandaşlığın istisnai olarak kazanılmasına ilişkin şartları haiz olan kişiler yetkili makamlara, bizzat yahut özel vekâletname ile yetkili kıldıkları temsilcileri ile başvurabilmektedirler. Söz konusu husus TVK’nın 37. maddesinde “*Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin başvurular yurt içinde ikamet edilen yer valiliğine, yurt dışında ise dış temsilciliklere bizzat veya bu hakkın kullanılmasına ilişkin vekâletname ile yapılır.*” hükmüne yer verilmesi ile açıklanmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus dış temsilcilikler noktasıdır. Zira Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname md. 2’de dış temsilciliklerin tanımı yapılırken “*büyükelçilik, daimi temsilcilik, temsilcilik, elçilik, ortaelçilik, büyükelçilik ve elçilik büroları ve daimi maslahatgüzarlıklar, başkonsolosluk, konsolosluk, muavin konsolosluk, konsolosluk ajanlığı ve büyükelçilik konsolosluk*

şubeleri ile fahri başkonsolosluk ve fahri konsolosluklar” bu tanımın içinde tutulmuştur. Ancak TVKUY 3. maddesi d bendinde görülmektedir ki yurtdışında bulunan başvuru için yetkilendirilmiş dış temsilcilikler büyükelçilikler, başkonsolosluklar veya konsolosluklardır. Bu nedenle istisnai yoldan vatandaşlık kazanmak isteyen bireyler yurtdışında yönetmelikte tanımlandığı şekliyle dış temsilciliklere, yurtiçinde ise valiliklere şahsen yahut özel yetkilendirdiği temsilcisi vasıtası ile başvurabilir.

TVK md. 19/2 gereğince TVK md. 12 kapsamında vatandaşlığı kazanacak kişilerin işlemleri İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülür. TVKUY md. 20/3 ‘e göre, Bakanlığın yazılı talimatıyla istisnai yoldan vatandaşlık kazanmak isteyen kişiyle ilgili müracaat makamlarınca bir dosya düzenlenir. Dosya içerisinde Türk vatandaşlığının kazanılması talebini içeren *“İsteği belirten form dilekçe; kişinin hangi devlet vatandaşı olduğunu gösteren pasaport veya benzeri belge, vatansız ise temininin mümkün olması halinde buna ilişkin belge; medenî hal belgesi ve evli ise evlenme belgesi, boşanmış ise boşanma belgesi, dul ise eşine ait ölüm belgesi; kişinin kimlik bilgilerini gösteren doğum belgesi veya nüfus kayıt örneği gibi belge ve evli ise eş ve çocuklarının aile bağına kanıtlayan nüfus kayıt örneği veya benzeri belge; Türk vatandaşı birinci veya ikinci derece yakınları varsa bu kişilere ait müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği; kişinin doğum tarihinin ay ve günü bulunmuyorsa, doğum tarihinin tamamlanması için ülkesinin yetkili makamlarından alınmış belge, belgenin temin edilememesi halinde ise 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 39’uncu maddesi gereğince işlem yapılmasını kabul ettiğine dair imzalı beyanı ve hizmet bedelinin Maliye veznesine yatırıldığını gösteren makbuz”*dan oluşan belgeler yer almaktadır. Müracaat makamı anılan evrakları dosya haline getirdikten sonra İçişleri Bakanlığına gönderir. İçişleri Bakanlığı ise alınan başvuru sonucu oluşturulmuş dosyaya dair tüm işlemleri yürütmekle görevlidir. TVKUY md. 20/5 uyarınca ise TVK md. 12/1-b ve c bentlerinde belirtilen kişilerin müracaatları, gerekli görülürse İçişleri Bakanlığınca alınır ve yukarıda belirtilen belgelerden oluşan dosya düzenlenir.

TVKUY md. 20/7 gereğince, TVKUY md. 20/2’de belirtilen kapsam ve tutarda yatırım yapacak kişiler bakımından *“...yapılacak vatandaşlık kazanma başvuruları ile ilgili süreci takip etmek amacıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik*

Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulabilir.”. İstenilen miktarda yatırımın gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesinde uygulanacak usul ve esaslar TVKUY md. 20/9 gereğince tespiti yapan kurum tarafından belirlenmektedir. TVKUY md. 21/1’de ise İskân Kanunu kapsamında göçmen kabul edilenlerin dosyalarının il çevre ve şehircilik müdürlüğünce düzenleneceği ve İçişleri Bakanlığına gönderileceği düzenlenmiştir.

TVKUY md. 35/1’e göre, müracaat makamları tarafından İçişleri Bakanlığına iletilen dosya incelemeyen geçtikten sonra, dosyada eksiklikler olduğu tespit edilirse bu eksiklikler tamamlanır. TVKUY md. 35/2 uyarınca, kişinin *“Türk vatandaşlığını kazanmasında millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığının tespiti için Millî İstihbarat Teşkilâtı Müsteşarlığından ve Emniyet Genel Müdürlüğünden arşiv araştırması istenir.”.* Yapılan araştırma sonucunda kişinin *“millî güvenlik ve kamu düzeni”* şartı bakımından mahsur oluşturacak durumunun varlığının tespiti halinde bu durum açıkça belirtilir. TVK md. 12/2 gereğince *“Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir.”.* Vatandaşlığa alınmak üzere İçişleri Bakanlığına iletilen, kişinin evrakları değerlendirildikten sonra uygun bulunanlar karar verilmek üzere Cumhurbaşkanı’na sunulur.

Dosyanın tüm işlemlerinin bitmesinin ardından 09.07.2018 tarihine kadar Bakanlar Kuruluna sunulan başvuru dosyası, 2018 değişikliği ile birlikte günümüzde doğrudan Cumhurbaşkanı’na sunulur. Cumhurbaşkanı ise bu konuda karar mercii olup alınan başvuruları olumlu yahut olumsuz nihayete erdirerek hakkında karar verir. TVKUY md. 86/1’e göre, ilgili hakkında verilen karar başvuru mercileri tarafından kişiye tebliğ edilir.

2. BÖLÜM: İSTİSNAİ HALLER KAPSAMINDA TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLECEK YABANCILAR VE İSTİSNAİ YOLDAN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI

2.1. İSTİSNAİ HALLER KAPSAMINDA TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLECEK YABANCILAR

Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek kişiler TVK'nın 12'nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Aşağıda bu madde kapsamında Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek yabancılar tek tek incelenecektir.

2.1.1. TVK md. 12/1-a'da Yer Alan Kişiler

2.1.1.1. Türk Hukuku Bakımından

5901 sayılı TVK md. 12/1-a'da "*Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler*" vatandaşlığı istisnai olarak kazanabilecek ilk grup olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. TVK md. 12/1-a'ya göre, bu yabancıların vatandaşlığa kabullerinde ilgili bakanlıklar tarafından bu kişilerle ilgili gerekçeli teklifte bulunulması gerekmektedir.

Bu hükümde önemli olan ülkeye hizmet olup, bu fıkrada sayılanların vatandaşlığa alınması halinde Türk Devletine ve milletine yararı olacağı kabul edilmektedir¹⁷⁶. Daha en başında vatandaşlık talebinde bulunurken bu kişilerin millete faydası olacağı kabul edilmekte olup, devlet kendi çıkarları açısından bir değerlendirme yapıp yapılan hizmetin olağanüstü olup olmadığı hususunda bir incelemede bulunarak yabancıнын vatandaşlığa

¹⁷⁶ Doğan, 2018, s. 80; Erdem, s. 139.

alınıp alınmamasına karar verecektir¹⁷⁷. Vatandaşlığın bu şekilde istisnai yoldan kazanılmasında en önemli husus, ulusal menfaatler uğruna genel yoldan vatandaşlığa alınmada sağlanması beklenen şartların aranmamasıdır¹⁷⁸.

Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 12. maddesi, madde başlığında da belirtildiği üzere vatandaşlığın istisnai olarak kazanılması hallerini düzenlemektedir. Her ne kadar madde metninde “*bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçeceği düşünülen kişiler*” denilmek suretiyle bu yolla vatandaşlığın kazanılması imkânının önü açılmış olsa da bu durumun olağan dışı bir yol olduğu göz ardı edilmeden değerlendirme yapılmalıdır. *Güngör*'e göre de bu durumun olağan dışı bir yol olduğu göz önünde bulundurulduğunda ancak bilim, teknoloji, ekonomi, toplum, spor, kültür ve sanat alanlarının ülke içinde gelişimine veya bu konularda ülke dışında Türkiye'nin tanıtımına önemli katkı sağlamış olan veya sağlayacağı konusunda güçlü öngörüler bulunan yabancıların bu imkândan yararlanması isabetli olacaktır¹⁷⁹.

Türkiye'de bu bent özellikle spor camiasında uygulama alanı bulmaktadır. Örneğin, A Erkek Milli Takımının formasını giyebilme hakkına sahip olabilmek için 1992 doğumlu Anadolu Efes oyuncusu *Shane Larkin* 5901 sayılı TVK md. 12/1-a gereğince Cumhurbaşkanı tarafından verilen 06/02/2020 tarih ve 2020/2088 sayılı kararla Türk vatandaşlığını kazanmıştır¹⁸⁰. Yine TVK'nın 12. maddesinin a bendi kapsamında Fenerbahçe Opet'in Kübalı oyuncusu *Melissa Teresa Vargas Abreu* hakkında Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından yapılan müracaat da kabul edilmiş olup *Melissa Vargas* Türk vatandaşlığını kazanmıştır¹⁸¹. 2004 yılında Türkiye'de kariyerine Fenerbahçe'de başlayan Beşiktaş'ın Brezilyalı yıldız futbolcusu *Marcio Ferreira Nobre* de yaptığı başvuru sonucunda 2006 yılında Türk vatandaşlığına geçmiştir¹⁸². Uluslararası alanlarda

¹⁷⁷ **Doğan**, 2018, s. 80; **Erdem**, s. 139.

¹⁷⁸ **Yılmaz**, Alper Çağrı, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: Ius Pecuniae”, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, Public and Private International Law Bulletin, 38(1), 2018, 191-216, s. 192.

¹⁷⁹ **Güngör**, s. 103.

¹⁸⁰ Haber için bkz. <https://www.milliyet.com.tr/skorer/turk-vatandasligina-gecen-shane-larkin-adini-degistirmeyecek-6140608> (E.T: 15.06.2021).

¹⁸¹ Haber için bkz. <https://www.trtspor.com.tr/haber/voleybol/mislicom-sultanlar-ligi/vargas-turk-vatandasligina-gecti-230240.html> (E.T: 15.06.2021).

¹⁸² Haber için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/nobre-de-turk-vatandasi-4928355> (E.T: 15.06.2021).

düzenlenen çeşitli organizasyonlarda birçok ödül alan ve ülkemize birçok televizyon ve sinema filminde yer alan *Wilma Elles* de istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmıştır¹⁸³.

Doktrinde ilgili düzenlemenin iki boyutlu olduğu kabul edilmektedir. Madde hükmü değerlendirildiğinde “*Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen*” yabancıların kimler olduğunun somut olarak ortaya konması mümkünken; “*bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağan üstü hizmeti geçeceği düşünülen*” yabancılar açısından bir olasılık esas alınmaktadır¹⁸⁴. Diğer bir ifade ile “sanayi tesisi getiren” ve “olağanüstü hizmeti geçen” kişiler somut olaya göre rahatlıkla tespit edilebilecekken, olağanüstü hizmeti geçeceği düşünülen yabancılar açısından herhangi bir somut olaya dayanmaksızın gelecekteki bir öngörüye istinaden vatandaşlığın kazanılması söz konusu olmaktadır¹⁸⁵. Bu düzenleme böyle bir istisnai durumun sağlanması ile idare tarafından kullanılan takdir yetkisini genişletmekte olduğundan ve çeşitli alanlarda olağan dışı hizmeti geçeceği düşünülen yabancıların tespitinin belirsiz olması nedeniyle aşkın kullanıma ve uygulamada birçok güçlüğe neden olabileceği ve aynı zamanda “kanunilik ilkesi” ile uyuşmadığı gerekçeleriyle eleştirilmektedir¹⁸⁶. Bizce de olağanüstü hizmeti geçeceği düşünülen kişilerin tespitinin yapılması ve neye göre böyle bir sonuca ulaşıldığının belirlenmesi oldukça güçtür. Böyle bir düzenleme ile zaten idareye verilmiş olan takdir yetkisi daha da genişletilmektedir. Bu durum da uygulamada idarenin keyfi olarak kişileri vatandaşlığa kabul etmesine neden olabilecektir.

Ayrıca Türk Vatandaşlığı Kanunu md. 12/1-a’da sayılan yabancıların istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için madde metninden de anlaşıldığı üzere öncelikle ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulması gerekmektedir. Genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan şartlar aranmaksızın olağanüstü bir karar ile vatandaşlık

¹⁸³ Haber için bkz. <https://www.mynet.com/wilma-elles-turk-vatandasi-oldu-77446-mymagazin> (E.T: 15.06.2021); <https://www.canlihaber.com/haber/5310202/wilma-elles-istisnai-vatandaslik-hakki-ile-turk-vatandasi-oldu> (E.T: 15.06.2021).

¹⁸⁴ **Güngör**, s. 102.

¹⁸⁵ **Doğan**, 2018, s. 81.

¹⁸⁶ **Baran Çelik**, s. 367, **Güngör**, s. 102.

kazanacak bu kişilerin istisnai olarak vatandaşlığa alınmasını gerektiren sebepler belirtilir¹⁸⁷. Sonrasında ise bu kişilerin vatandaşlığa alınabilmesi için ilgili bakanlıkların değerlendirmesi ile bağlı kalınmaksızın Cumhurbaşkanınca bu yönde olumlu karar verilmesi gerekmektedir¹⁸⁸.

2.1.1.2. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından

Türk hukukunda olduğu gibi diğer ülke hukuklarında da kolaylaştırılmış yollardan vatandaşlığa kabul etme düzenlemeleri mevcuttur. Birçok ülkenin vatandaşlık kanununda spor, sanat, bilim ve teknoloji alanlarında olağanüstü başarıya sahip veya ülkeye özel hizmet vermiş kişilerin kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlığa alınmasına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır¹⁸⁹. Bu ülkelere Bulgaristan, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Rusya ve Güney Kore örnek olarak gösterilebilir¹⁹⁰. Aşağıda bu ülkelerin vatandaşlık kanunlarında yer alan düzenlemelere yer verilecektir.

Bulgaristan Vatandaşlık Kanunu¹⁹¹ md. 16 uyarınca, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin vatandaşlığa kabul konusunda bir çıkarı bulunuyorsa veya kişinin Bulgaristan Cumhuriyeti'ne kamusal ve ekonomik alanda veya bilim, teknoloji, kültür ve spor alanında özel katkıları varsa kişi vatandaşlığa kabulde aranan diğer şartları sağlanmasa da Bulgar vatandaşlığını kazanabilir¹⁹².

¹⁸⁷ Erdem, s. 139; Güngör, s. 103.

¹⁸⁸ Güngör, s. 103.

¹⁸⁹ Bauböck/Goodman, s. 7.

¹⁹⁰ Global Citizenship Observatory, <https://globalcit.eu/modes-acquisition-citizenship/#:~:text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset,and%20lost%20across%20the%20world.&text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset%20covers%20information%20on%20laws%20in,Dataset%20will%20be%20updated%20periodically> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹¹ Bulgaristan Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹² Anılan Kanun'un 16. maddesinin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

“Art. 16. Person who is not Bulgarian citizen can acquire Bulgarian citizenship without the presence of the conditions under Art. 12 if the Republic of Bulgaria has an interest in his naturalisation or if the person has special contributions to the Republic of Bulgaria in the public and economic sphere, in the sphere of science, technology, culture and sport”, Reproduced with thanks to UNCHR, [https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BUL%20Law%20on%20Bulgarian%20Citizenship%20\(consolidated%20version%202013%20English\).pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BUL%20Law%20on%20Bulgarian%20Citizenship%20(consolidated%20version%202013%20English).pdf) (E.T: 09.02.2022).

Yine Arnavutluk Vatandaşlık Kanunu¹⁹³ md. 9/1'e göre kamu düzeni ve ulusal güvenliği tehdit etmemek kaydıyla Arnavutluk Cumhuriyeti'nin eğitim, bilim, sanat, kültür, ekonomi ve spor alanında ulusal bir çıkarı varsa 18 yaşını dolduran yabancılar Arnavutluk vatandaşlığını kazanabilirler¹⁹⁴.

Avusturya Vatandaşlık Kanunu¹⁹⁵ md. 10/6'da yabancıların fiili veya beklenen olağanüstü başarıları nedeniyle vatandaşlık kazanmasının Cumhuriyetin özel menfaatlerine uygunluğu Federal Hükümet tarafından onaylanırsa genel usulle vatandaşlığın kazanılmasında istenilen diğer koşullar uygulanmaz¹⁹⁶. Aynı Kanun'un 11a maddesine göre, vatandaşlığın verilmesi yabancıların "bilim, ticaret, sanat veya spor" alanlarında fiili yahut beklenen üstün başarıları nedeniyle Cumhuriyetin çıkarına ise olağan vatandaşlığa alınmada aranan 10 yıllık ikamet şartı 6 yıl olarak aranacaktır.

Azerbaycan Vatandaşlık Kanunu¹⁹⁷ md. 14'e göre, bilim, teknik, kültür veya spor alanında yüksek başarılarla sahip olan ve istisnai durumlarda Azerbaycan Cumhuriyeti için özel çıkarları temsil eden kişiler olağan yolla kazanmada aranan ikamet şartı dikkate alınmadan Azerbaycan vatandaşlığını kazanabilir. Yine Azerbaycan Cumhuriyeti için büyük hizmetlerde bulunmuş kimseler olağan yolla kazanmada belirtilen şartlar aranmadan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanabilir¹⁹⁸.

¹⁹³ Arnavutluk Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁴ Anılan Kanun'un md. 9/1'nin İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

"Albanian citizenship may be granted to a foreign citizen over 18 (eighteen) years of age, provided that he or she does not pose a threat to the public order and national security of the Republic of Albania as well as in cases where this is in the national interest, or in the interest of education, science, art, culture, economy, and sport in the Republic of Albania.", [https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Law%20No.%20113-2020%20\(English\).pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Law%20No.%20113-2020%20(English).pdf) (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁵ Avusturya Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁶ Anılan Kanun'un 10/6 maddesinin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

"(Constitutional provision) The requirements set out in subparagraphs 1 and 7 of paragraph (1) and in paragraph (3) above shall not apply if the Federal Government confirms that the granting of nationality is in the particular interests of the Republic by reason of the alien's actual or expected outstanding achievements.", <https://www.refworld.org/docid/3ae6b52114.html> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁷ Azerbaycan Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁸ Anılan Kanun'un 14. maddesinin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

Rusya Vatandaşlık Kanunu¹⁹⁹ md. 13(2a)'ya göre, bilim teknoloji veya kültürde yüksek başarıları olan veya Rusya Federasyonu'nu ilgilendiren bir mesleğe veya niteliğe sahip kişi vatandaşlığa alınırken olağan vatandaşlık kazanmada aranan ikamet süresi kısaltılabilir²⁰⁰.

Güney Kore Vatandaşlık Kanunu²⁰¹ md. 7(3)'e göre, Kore Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarlarına katkıda bulunduğu kabul edilen, bilim, ekonomi, kültür, spor vb. gibi belirli alanlarda üstün yeteneğe sahip kişiler genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan şartların bazılarını yerine getirmeden vatandaşlığa kabul edilebilir²⁰².

Görüldüğü üzere Türk hukukunda olduğu gibi çeşitli hukuk sistemlerinde de ülkelere önemli hizmeti geçen kişiler bakımından genel yolla vatandaşlığın kazanılması şartlarının tamamının veya bazı şartlarının aranmaması veya ikamet şartının süresinin düşürülmesi

“Foreigners and stateless persons can be admitted to the citizenship of Azerbaijan Republic regardless of the term indicated in the first part of this article in the following cases:

- 1) possession of high achievements in the sphere of science, technics, culture or sport;
- 2) in exceptional cases, if persons represents special interest for the Republic of Azerbaijan

Person who has rendered great service for Azerbaijan Republic can be admitted to the citizenship of the Republic of Azerbaijan regardless of the conditions stipulated in the part 1 of this article.”, <https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Azerbaijan%20Citizenship%20Law%20EN.pdf> (E.T: 09.02.2022).

¹⁹⁹ Rusya Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 09.02.2022).

²⁰⁰ Anılan Kanun'un 13(2a) maddesinin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

“The period of residence referred to in Item (a) of Part One of this Article may be shortened in the presence of at least one of the following grounds:

- a) *The person has high achievements in science, technology or culture or possession of a profession or qualification of interest to the Russian Federation”*, [https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Consolidated%20Federal%20Law%20of%2031.05.2002%20N%2062-FZ%20\(with%20amendments%20until%2028.06.2009\)%20Citizenship%20Law.pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Consolidated%20Federal%20Law%20of%2031.05.2002%20N%2062-FZ%20(with%20amendments%20until%2028.06.2009)%20Citizenship%20Law.pdf) (E.T: 09.02.2022).

²⁰¹ Güney Kore Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://www.law.go.kr/LSW/> (E.T: 09.02.2022).

²⁰² Anılan Kanun'un 7(3) maddesinin İngilizce metni şu şekildedir:

“(1) Any of the following aliens who has a domicile in the Republic of Korea may obtain permission for naturalization, even without meeting the requirements under subparagraph 1, 1-2, 2, or 4 of Article 5:

3. *A person acknowledged to contribute to the national interests of the Republic of Korea who has very excellent ability in a specific field, such as science, economy, culture, and sport.”*, <https://www.law.go.kr/LSW/eng/engLsSc.do?y=0&x=0&menuId=1&query=Nationality+Act#liBgcolor12> (E.T: 09.02.2022).

gibi yöntemlerle bu kişilere kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlık verilmesine olanak tanınmıştır.

2.1.2. TVK md. 12/1-b'de Yer Alan Kişiler

6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK)²⁰³ ile TVK md. 12/1'e yeni bir b bendi dâhil edilmiş olup, mevcut bentler de bu doğrultuda düzenlenmiştir. Eklenen yeni bentle, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) md. 31/1-j gereğince ikamet izni bulunanlarla Turkuaz Karta sahip kişiler ve bu kişilerin Türk vatandaşı olmayan eşi, kendisinin veya eşinin reşit olmayan veya bağımlı yabancı çocukları vatandaşlığa istisnai olarak alınabilecek yabancılar olarak sayılmıştır.

Güngör'e göre, TVK md. 12/1 (a) bendinde sayılan kişilere Türk vatandaşlığının kazanılmasında kolaylık sağlanmasında olduğu gibi (b) bendinde de ülkemizin sosyo-ekonomik yaşamına katkı sağlamak amacı bulunmaktadır.²⁰⁴ Aşağıda bu gruplar ayrı ayrı incelenecektir.

2.1.2.1. YUKK md. 31/1-j Kapsamında İkamet İzni Sahipleri

TVK md.12/1-b'de istisnai yoldan vatandaşlığa alınacak kişiler arasında bulunan ilk grup, Türkiye'de iş sahibi olmayan fakat Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen miktarda yatırım yapanlar ve bu kişilerin Türk vatandaşı olmayan eşi, kendisinin ve eşinin reşit olmayan veya bağımlı çocuğudur.

2.1.2.1.1. Yatırımcı Vatandaşlık Programlarının Ortaya Çıkışı ve Karşılaştırmalı Hukukta Yatırım Yoluyla Vatandaşlık

Son dönemlerde yaygınlaşan yatırım yoluyla vatandaşlık, diğer vatandaşlık kazanma türlerine göre daha sonra ortaya çıkan bir vatandaşlık kazanma şeklidir. Yatırım programları, varlıklı kişileri bir ülkenin sakini veya vatandaşı yapmak amacıyla

²⁰³ R.G. 13.08.2016, S. 29800.

²⁰⁴ *Güngör*, s. 103.

geliştirilen programlardır²⁰⁵. Bu yatırım programlarından bazıları başvuru sahiplerine belirli koşullar altında yenilenebilen veya kalıcı izinlere dönüştürülebilen geçici oturma izini sağlarken bazıları ise yatırımcılara doğrudan ikinci bir pasaport ve vatandaşlık veya birkaç yıl sonra vatandaşlığa başvurma seçeneği olan veya olmayan daimî ikamet hakkı sağlamaktadır²⁰⁶.

Dünyadaki ekonomik-siyasi gelişmelerin ve küresel ekonomik krizin sonucunda yeni kaynak arayışına girişen ülkeler çözüm olarak yabancı yatırımcılara ikamet hakkı ve vatandaşlık verme gibi düzenlemeler getirmişlerdir²⁰⁷. Yatırımcı programların amacı, ülkede ekonomik kaynak yaratmak ve ekonomik krizler nedeniyle ülkelerde oluşan olumsuz durumların varlıklı kişiler tarafından getirilen ekonomik katkılarla azaltılmasıdır²⁰⁸. Yatırımcı programları ekonomik katkının ön planda olduğu, yatırım yapan kişinin niteliğinin dikkate alınmadığı vatandaşlık kazanma uygulamalarıdır. Ülkenin çıkarları doğrultusunda yatırım yoluyla vatandaşlığa alma ülkelerin vatandaşlığa kabul şartlarının bazısından veya tümünden feragat etmesi şeklinde gerçekleşen kolaylaştırılmış vatandaşlığa kabul şekillerinden biridir²⁰⁹.

Varlıklı kişilerin yeni pasaport ve oturma hakları alabilecekleri bu programların ilk dalgası 1980'lerin başında ortaya çıkmıştır²¹⁰. Bu programlar kapsamında ülkeye ekonomik kaynak getiren yabancılara vatandaşlık statüsünü bazı ülkeler doğrudan daha

²⁰⁵ **Džankić**, Jelena, “Immigrant Investor Programmes In The European Union (EU)”, *Journal of Contemporary European Studies* 26(4):1-17, 2018, s. 1.

²⁰⁶ **Adim**, Leila, “Between Benefit and Abuse: Immigrant Investment Programs”, *Saint Louis University Law Journal*, V. 62, N. 1 The Sanford E. Sarasohn Conference on Critical Issues in Comparative and International Taxation II: Taxation and Migration (Fall 2017), s. 123.

²⁰⁷ **Töre**, Nazlı, “Yatırım Yoluyla İkamet ve Vatandaşlık”, *TAAD*, Y. 11, S. 39, Temmuz 2019, 83-108, s. 88.

²⁰⁸ **Kaya**, Talat, “Dünyadaki Örnekler Işığında Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış”, *İNÜHFD*, C. 12, S. 1, 115-132, 2021, s. 117.

²⁰⁹ European Commission, Commission Staff Working Document, Accompanying the Document Report From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Investor Citizenship and Residence Schemes in the European Union, {COM(2019) 12 final}, s. 3.

²¹⁰ **Džankić**, “Immigrant Investor Programmes” s. 1-2.

kolay bir şekilde, bazı ülkeler ise giriş vizesi imkânı ile belirli bir süre o ülkede ikamet etme şartıyla vermektedir²¹¹.

Ülkeye yatırım yapan kişinin ülkede belirli süre ikamet etmesini aramayan yatırımcı programları ikamet şartı aranmayan programlardır. Bu programların uygulandığı bazı ülkeler ilgili ülkede herhangi bir zaman geçirme zorunluluğu aramazken, bazıları ise yılda yalnızca birkaç gün ziyaret şartı arayabilir²¹². Bu ülkelerde bir kişiye yatırım yoluyla diğer vatandaşlığa kabul kriterlerinden bağımsız olarak vatandaşlık verebilir. Bu kapsamda Saint Kitts ve Nevis gibi Karayip adaları ve Dominika Topluluğu yatırımcılara pasaport veren programlar geliştirmiştir²¹³. Bu ülkelerin ikamet şartı aramaksızın yabancılara vatandaşlık vermesinin temel amacı ekonomik yapıları zayıf olduğundan kendilerine gelir ve istihdam sağlayan yatırımlar elde etmektedir²¹⁴. Yatırımcıların bu programları tercih etmesinin nedenleri, özellikle çatışma bölgelerinden gelenlerin kendileri ve aileleri için güvenli bir yer bulma ihtiyacı, yeni oturma izni veya pasaportla seyahat kısıtlamalarını aşma ihtiyacı ve daha az vergi ödemek gibi avantajlar olarak kendini göstermektedir²¹⁵. Bu ülkelerde yatırımın yapılmış olması devletle kişi arasında bulunan vatandaşlık hukukunun gerektirdiği ilişkinin belirlenmesi açısından yeterli görülmekte olup devlet ve kişi arasında sıkı ilişki bağı aranmamaktadır²¹⁶. Yatırım yoluyla vatandaşlık programları, hükümetlerin vatandaşlığa alınmaya karar verirken sahip oldukları takdir yetkisi dikkate alındığında vergi kaçakçılığı, suçluların iadesi ve yolsuzluk gibi birçok tartışmalı konuyu gündeme getirmiştir²¹⁷. Ayrıca bu tür vatandaşlık programları mali bir işleme dayandığından başvuranların yatırımlarının hileli veya suç teşkil eden faaliyetlerden gelmesi durumunda hükümetlerin isteyerek veya istemeden kara para aklaması söz

²¹¹ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 118; **Shachar**, Ayelet, “Citizenship For Sale?”, The Oxford Handbook of Citizenship (Oxford University Press), 2017 794–796, s. 795.

²¹² **Sumption**, Madeleine/ **Hooper**, Kate, “Selling Visas and Citizenship Policy Questions From The Global Boom In Investor Immigration”, Migration Policy Institute, 2014, s. 2.

²¹³ **Andriopoulou**, s. 6; **Džankić**, “Immigrant Investor Programmes” s. 2.

²¹⁴ **Sumption/Hooper**, s. 1.

²¹⁵ **Adim**, s. 123; **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 119.

²¹⁶ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 193.

²¹⁷ **Džankić**, Jelena, “The Pros and Cons of Ius Pecuniae: Investor Citizenship in Comparative Perspective”, EUI Working Papers, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory, RSCAS 2012/14, s. 2.

konusu olabilmektedir²¹⁸. Örneğin, *St. Kitts ve Nevis*'in Başbakanı bir konuşmasında 1990'ların sonlarında kara para aklama için kullanıldığına ilişkin endişeleri nedeniyle programın tahvil yatırım seçeneğini iptal ettiğini belirtmiştir²¹⁹.

İkamet şartlı yatırım programlarında ise ilk olarak yatırımcının ülkeye finansal kaynak getirmesiyle yatırımcıya ülkede ikamet etme hakkı verilmektedir. Sonrasında ise programda belirtilen ikamet şartı ve diğer şartların sağlanması ile yatırımcının vatandaşlığa başvurma hakkını kazanması durumu söz konusudur. Bu şekilde devletler yatırımcıya ikamet izni vererek yatırımcıların ekonomik katkısından yararlanmakta, aynı zamanda da kişi ve devlet arasındaki vatandaşlık hukukunun gerektirdiği sıkı ilişki bağının kurulmasını hedeflemektedir²²⁰. Böylece bu ülkeler önemli ekonomik yarar sağlayacakları düşüncesiyle yatırımcılara sundukları ikamet hakkıyla vatandaşlığa alınmak isteyen kişi ile devlet arasında güçlü bir bağ kurmaktadır²²¹. Genel olarak finansal anlamda kalkınmış ve göç alan ABD, Kanada, Birleşik Krallık, İsviçre, Avustralya ve Singapur dâhil olmak üzere birçok ülke ikamet şartlı yatırımcı vatandaşlık programlarını tercih etmektedir²²². Genellikle ikamet şartı genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan ikamet süresiyle aynı olmakla birlikte Avusturya ve Belçika'da olduğu gibi bazı ülkeler duruma göre yatırımcılar için aranan ikamet şartını azaltabilmektedir²²³.

Yatırıma dayalı göç programlarının ikinci dalgası ise 2007-2009 ekonomik krizinin ardından Afrika kıyılarındaki ada ülkelerinde, Kuzey Amerika'da ve Okyanusya'da ortaya çıkmıştır.²²⁴ Avrupa ekonomik krizinin yükselişte olduğu 2011-2013 yılları arasında bazı Avrupa ülkeleri yeni göçmen yatırımcı programları başlatmış ya da daha önce sahip oldukları programları yeniden canlandırmıştır²²⁵. Bu kapsamda Bulgaristan, Fransa, Macaristan, İrlanda, Letonya, İspanya, Portekiz ve Hollanda yatırım yoluyla

²¹⁸ **Sumption/Hooper**, s. 17.

²¹⁹ **Sumption/Hooper**, s. 17.

²²⁰ **Yılmaz**, "Yatırımcı Vatandaşlık", s. 193.

²²¹ **Džankić**, "The Pros and Cons of Ius Pecuniae", s. 1.

²²² **Džankić**, "The Pros and Cons of Ius Pecuniae", s. 1; **Sumption/Hooper**, s. 16.

²²³ **Džankić**, "The Pros and Cons of Ius Pecuniae", s. 1.

²²⁴ **Džankić**, "Immigrant Investor Programmes" s. 2.

²²⁵ **Džankić**, "Immigrant Investor Programmes" s. 2.

ikamet verilmesini düzenleyen altın ikamet programını kabul etmiştir²²⁶. Zorunlu ikamete dayalı altın ikamet programları hedef ülke vatandaşlığına yatırımcının entegre olmasına da yardımcı olmaktadır²²⁷.

2013 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) yatırımcı vatandaşlık programını yenilemiş ve AB içerisinde ilk kez ikamet şartsız yatırımcı programını uygulayan ülke olmuştur²²⁸. GKRY dışında Malta ve Bulgaristan'da da ikamet şartı aranmadan yatırımcıya vatandaşlık verilmesine ilişkin program tanınmıştır²²⁹.

Malta 2013 yılının sonunda yatırımcıya aile üyelerini ve bağımlı çocukları da dâhil etme olasılığıyla hızlı vatandaşlığa geçme uygulamasını tasarlayan yatırım programını açıklamıştır²³⁰. Avrupa Parlamentosu bu şekilde Malta vatandaşlığının kazanılmasını Avrupa vatandaşlığı kavramını tehlikeye attığı yönünde bir karar vermiştir. Bu kararda Malta Hükümetinin özellikle, Malta vatandaşlığının doğrudan satışı için, otomatik olarak herhangi bir ikamet şartı olmaksızın bir bütün olarak AB vatandaşlığının doğrudan satışını gerektiren bir plan uygulamaya yönelik adımlar attığı, Malta'da vatandaşlığın bu şekilde elde edilmesinin yanı sıra AB vatandaşlığının doğrudan veya dolaylı satışını içerebilecek herhangi bir diğer ulusal planın, Avrupa vatandaşlığı kavramının değerini düşürmesinden endişe duyulduğu belirtilmiş olup bu nedenle de Malta'yı mevcut vatandaşlık düzenini AB değerleriyle uyumlu hale getirmeye çağırdığı belirtilmiştir²³¹. Avrupa Parlamentosu ile yaşanan tartışma ve Avrupa Komisyonu ile yapılan görüşmelerin ardından Malta, yatırımcı vatandaşlık programını bir yıllık etkin ikamet şartı içerecek şekilde değiştirmiştir²³². Zira bir AB üyesi devletin vatandaşlığını kazanan

²²⁶ **Džankić**, “Immigrant Investor Programmes” s. 2.

²²⁷ **Džankić**, Jelena, “The Maltese Falcon, or: My Porsche For a Passport!”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018, s. 36.

²²⁸ **Džankić**, “Immigrant Investor Programmes” s. 2; **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 120.

²²⁹ **Andriopoulou**, Athanasia, “The ‘ius pecuniae’: The Prize of Citizenship”, Bridge Network- Working Paper 4, 2020, s. 5.

²³⁰ **Andriopoulou**, s. 6.

²³¹ Karar için bkz.: European Parliament resolution of 16 January 2014 on EU citizenship for sale (2013/2995(RSP)), <https://www.europarl.europa.eu/> (E.T: 12.02.2022).

²³² **Džankić**, Jelena, “Investment-based Citizenship and Residence Programmes in the EU”, EUI Working Paper RSCAS, 2015/08, s. 1; **Sumption/Hooper**, s. 17.

kişi aynı zamanda AB vatandaşlığını da kazanmaktadır²³³. Bu statüye bağlı olarak bu kişiler Avrupa genelinde serbestçe hareket etme, çalışma ve ikamet etme hakkına, seçme ve seçilme hakkına ve belirli piyasaya erişim gibi haklara sahip olacaktır²³⁴. Bu ek haklar üye devletlerin sınırlarının ötesinde uygulanabilir olduğundan yatırımcıları oldukça cezbetmektedir²³⁵. Üye Devletlerin AB vatandaşlığını bir fırsat kapısı olarak görmeleri, ulusal üyeliğin metalaştırılıp parasal bir katkı ile değiş tokuş edilmesi nedeniyle ulusal üyeliğin anlamının çarpıtıldığı ve AB vatandaşlığının değerine meydan okuduğu düşünülmektedir²³⁶.

Yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasına getirilen eleştirilerden biri, siyasi bir bağ olan vatandaşlığı siyasi üyelik de dâhil olmak üzere ‘ölçülebilir’ bir para değerine indirgemesidir²³⁷. Yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasında başvuran yabancının kişisel nitelikleri dikkate alınmadan devletin ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket edilmesi de vatandaşlığın satın alındığı yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir. Yatırımcı, yatırım programları ile bir mal veya hizmet gibi değeri belirlenen vatandaşlığa geçip geçmemek konusunda karar vermektedir²³⁸. AB ülkeleri gibi oldukça fazla hak imkânı tanıyan ülkelerin vatandaşlığını kazanmak isteyen kişi sayısı çok olduğundan bu doğrultuda bu ülkelerin vatandaşlığını kazanmak için gereken yatırım miktarı artmaktadır. Bununla birlikte vatandaşlığı bu yoldan kazanmak için aranan şartlar ülkenin talep görmesiyle doğru orantılı olarak da zorlaşmaktadır²³⁹. Vatandaşlığın satılması, ülkeye olan tabiiyetin asli içeriğini değiştirmekle birlikte devletin vatandaşı olan herkesin vatandaşlıklarını muhafaza etmek için ödeme yapmak zorunda olduğu bir dünyaya da yol açabilir²⁴⁰. Vatandaşlığı satma fikri, ekonominin siyaset üzerindeki nihai zaferine, kamusal yaşamımızın ve ahlakımızın salt parasal işlemlere indirgenmesine veya ticaretin

²³³ Investor Citizenship and Residence Schemes in the European Union, s. 2.

²³⁴ **Džankić**, “The Maltese Falcon, or: My Porsche For a Passport!”, s. 36; **Sumption/Hooper**, s. 17.

²³⁵ **Džankić**, “Investment-based Citizenship”, s. 4.

²³⁶ **Džankić**, “Investment-based Citizenship”, s. 4.

²³⁷ **Shachar**, Ayelet, “Dangerous Liaisons: Money and Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018, s. 11.

²³⁸ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 126.

²³⁹ **Sumption/Hooper**, s. 15.

²⁴⁰ **Shachar**, “Money and Citizenship”, s. 12.

insani değerin tüm alanını işgal etmesine neden olabilir²⁴¹. Vatandaşlığın bu şekilde metalaştırılması vatandaşlık bağına zarar vermekle birlikte verilen vatandaşlık sayısına göre o ülkenin vatandaşlığını da değersizleştirmektedir. *Spiro*'ya göre, sağlam vatandaşlık bağlarına yönelik bir tehdit olarak görülen yatırımcı vatandaşlık programları zaten içi boşaltılmakta olan vatandaşlığın bir tezahürüdür²⁴². Vatandaşlık eskisi gibi sosyolojik bir mesele olarak özel bağları temsil etseydi yatırımcı vatandaşlık programları ortaya çıkmazdı²⁴³. *Džankić* göre de devletler vatandaşlığı satarlarsa, satın alan kişiye alınan şey artık vatandaşlık gibi görünmeyecektir²⁴⁴. Zira yurttaşlığın değerini ticarete konu bir meta olarak görmek yurttaşlığın haklarını ve ödevlerini geçersiz kılıp yurttaş dayanışmasını baltalamaktadır²⁴⁵.

Doğum yoluyla veya sonradan vatandaşlık kazanılması açısından vatandaşlığın kazanılmasının sonucu olan haklar ve ödevler bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Örneğin bu kişiler de seçme ve seçilme hakkından her vatandaş gibi faydalanabilecektir. Ancak çoğu kişi yatırım yoluyla bir başka ülkenin vatandaşlığını o ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlanmak amacıyla değil vizesiz seyahat etmek ve o ülkenin sağladığı diplomatik himayeden yararlanmak için kazanmak istemektedir. Yukarıda belirtildiği gibi vatandaşlığın satılması sonucuna yol açan düzenleme vatandaşlığı kazanan kişi ile devlet arasındaki vatandaşlık bağını kuramadığından, yatırımcı kişi bakımından da o devlete ait olma duygusunu geliştirmeyecektir. Bu nedenle yatırım yapmak dışında ikamet etme, o ülkenin dilini konuşabilme gibi yabancıнын o topluma entegrasyonunu sağlayan ve başvuru yapılan ülkeye aidiyet bağının oluşmasını sağlayacak başka şartların aranmadığı yatırımcı vatandaşlık uygulamaları bakımından ayrı bir vatandaşlık statüsü oluşturulup bu kişilerin yalnızca belirli haklardan yararlanmaları sağlanabilir.

²⁴¹ **Shachar**, “Money and Citizenship”, s. 13.

²⁴² **Spiro**, Peter J., “Cash-for-Passports and the End of Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018, s. 17.

²⁴³ **Spiro**, s. 17.

²⁴⁴ **Džankić**, “The Maltese Falcon, or: My Porsche For a Passport!”, s. 36.

²⁴⁵ **Džankić**, “The Maltese Falcon, or: My Porsche For a Passport!”, s. 36.

2.1.2.1.2. Türk Hukukunda Yatırım Yoluyla Vatandaşlık

Mülga 403 sayılı TVK döneminde ülkede sanayi tesisi kuran ve iktisadi anlamda gerçeküstü hizmeti bulunan veya bulunacağına inanılan yabancıların istisnai olarak vatandaşlığa alınacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaktaydı²⁴⁶. Yine 2016 yılında yapılan değişiklik öncesinde 5901 sayılı Kanun'da bu kişiler istisnai olarak vatandaşlığa alınacak kişiler arasında sayılmıştı²⁴⁷. Ancak her iki Kanun döneminde de ne kanunda ne de ilgili yönetmelikte yatırımların türü ve miktarı bakımından bir düzenleme yapılmıştır²⁴⁸.

UİK md. 27 ile TVK md. 12/1'e yeni bir b bendi eklenerek yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasına ilişkin bir düzenleme yapılmış, YUKK md. 31/1-j gereğince yatırımcı olarak ikamet izni bulunan kişiler istisnai olarak Türk vatandaşlığına kazanabilecek kişi gruplarına dâhil edilmiştir. 12.12.2016 tarih ve 9601 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ve 13.03.2017 tarih ve 10008 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla TVKUY'de çeşitli değişiklikler ve eklemeler yapılarak TVKUY md. 20'ye ilave edilen ikinci fıkrayla yapılacak olan yatırımın türü ve miktarı belirtilmiştir. Yapılan bu değişikliklerin ardından 19.09.2018 tarih ve 30540 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan 106 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nın 1. maddesi ile TVKUY'nin 20. maddesinin ikinci fıkrası değişikliğe uğrayarak yatırım için belirtilen miktarlar düşürülmüş ve yeni fıkralar eklenmiştir. Sonrasında ise 07.12.2018 tarih ve 30618 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan 418 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile TVKUY md. 20/2-b bendine kat mülkiyeti veya kat irtifakı kurulmuş taşınmazlar ve taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri dâhil edilmiştir. 06.01.2022 tarih ve 31711 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan 5072 karar sayılı TVKUY'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 1. maddesiyle TVKUY'nin 20. maddesinin 2. fıkrasının a, b, c, ç, d, e bentleri ve 7. fıkrası değişikliğe uğramış ve maddeye 9. ve 10. fıkralar eklenmiştir. Son olarak, 13.05.2022 tarih ve 31834 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan 5554 karar sayılı TVKUY'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 1. maddesiyle TVKUY md. 20/2-b'de yer alan "250.000" ibareleri

²⁴⁶ Bkz. 403 sayılı TVK md. 7/1-d.

²⁴⁷ 5901 sayılı TVK md. 12/1-a.

²⁴⁸ **Yılmaz**, "Yatırımcı Vatandaşlık", s. 207.

“400.000” şeklinde değiştirilmiş, 2. maddesiyle TVKUY md. 20/2’ye f bendi eklenmiş ve aynı maddenin onuncu fıkrası değişikliğe uğramıştır. İlgili maddede yapılan tüm değişiklikler sonucunda TVKUY md 20/2²⁴⁹ şu şekildedir:

“Aşağıdaki şartlardan herhangi birini sağlayan yabancı, Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında Cumhurbaşkanı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir:

a) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında sabit sermaye yatırımı gerçekleştirdiği Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tespit edilen.

b) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 250.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarındaki taşınmaz tapu kayıtlarına üç yıl satılmaması şerhi koyulmak şartıyla satın aldığı veya kat mülkiyeti ya da kat irtifakı kurulmuş, en az 250.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarı peşin olarak yatırılan ve tapu siciline üç yıl süreyle devir ve terkini yapılmayacağı taahhüdü şerh edilmek şartıyla noterde düzenlenmiş sözleşme ile taşınmazın satışının vaat edildiği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca tespit edilen.

c) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 50 kişilik istihdam oluşturduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca tespit edilen.

ç) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında mevduatı üç yıl tutma şartıyla Türkiye’de faaliyet gösteren bankalara yatırdığı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca tespit edilen.

²⁴⁹ TVKUY’te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 1. maddesiyle TVKUY md. 20/2-b’de yapılan değişiklik yayım tarihinden bir ay sonra yürürlüğe gireceğinden Yönetmelik’e henüz işlenmemiştir.

d) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında Devlet borçlanma araçlarını üç yıl tutmak şartıyla satın aldığı Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit edilen.

e) (Ek: 13/3/2017-2017/10008 K.) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında gayrimenkul yatırım fonu katılma payı veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma payını en az üç yıl elinde tutma şartıyla satın aldığı Sermaye Piyasası Kurulunca tespit edilen.

f) (Ek:RG-13/5/2022-31834-C.K-5554/2 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında katkı payını, kapsamı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenen fonlarda tutma ve üç yıl sistemde kalma şartıyla bireysel emeklilik sistemine yatırdığı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunca tespit edilen.”.

Yukarıda belirtilen durumlardan birini gerçekleştiren kişi, TVK md.12/1-b gereğince Cumhurbaşkanı tarafından verilen kararlar Türk vatandaşlığına istisnai yoldan alınabilecektir. TVKUY md. 20/6 gereğince “parasal değerlerin belirlenmesinde, tespit tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının efektif satış kuru ve/veya çapraz döviz kuru esas alınacaktır.”.

Ancak TVKUY md. 20/2 ile getirilen bu şartlar TVK’da yer almamaktadır. Eğer bu şartlar TVK md. 12/1-b’ye getirilen ek şartlar olarak kabul edilirse, Yönetmelik’te belirtilen şartlar Kanun ile düzenlenmediğinden Anayasa md. 66/3’te düzenlenmiş olan kanunilik prensibine aykırılık oluşturacaktır. Bu nedenle bu şartlar idarenin takdir yetkisini kullanırken dikkate alabileceği şartlar olarak değerlendirilebilir²⁵⁰. 10.06.2021 tarihli 1789 sayılı Kanun Teklifi²⁵¹ ile CHP Balıkesir Milletvekili Fikret Şahin TVKUY md. 20/2-b bendinde yer alan düzenlemenin Yönetmelik hükmüyle oldukça kolay yoldan vatandaşlık kazanılmasına imkân verdiğini ve bu durumun toplumda rahatsızlığa yol

²⁵⁰ Çalışkan, s. 74.

²⁵¹ 10.06.2021 tarihli 1789 5901 sayılı TVK’da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi, www.lexpera.com (E.T: 17.02.2022)

açtığını ifade etmiştir. Bu rahatsızlığı gidermek amacıyla yabancı ülke vatandaşlarının minimum 1.000.000 USD yahut raycindeki döviz veya TL tutarı taşınmaz almaları ve 3 yıl süreyle Türkiye’de ikamet etmeleri kaydıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının kazanılmasının kanunla düzenlenmesini ve TVK’nın 12. maddesinin birinci fıkrasına e bendi olarak eklenmesini teklif edilmiştir. Bizce de TVKUY md. 20/2’de yer alan düzenlemeler, yatırım yoluyla vatandaşlık kazanmak için başvuru yapan kişilerde TVK md. 12’de düzenlenen şartlar dışında ek şartlar olarak aranmakta ise yönetmelikte düzenlenen bu şartların TVK md. 12’de yer alması daha uygun olacaktır.

Tüm bunların dışında TVK’nın 12. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar*” denildiği için bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmasında Cumhurbaşkanının belirleyeceği kapsam ve tutarda yatırım yapmaları tek başına yeterli olmayacaktır. Bu kişilerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için öncelikle Cumhurbaşkanınca belirlenen kapsam ve tutarda yatırım yapmaları ve bununla birlikte kısa dönem ikamet izni almış olmaları gerekmektedir²⁵². Bu kişilere kısa dönem ikamet izni en fazla beşer senelik dönemlerle verilebilmektedir²⁵³. Bu nedenle yatırımcının bu yolla vatandaşlık kazanmak amacıyla başvuru yapabilmesi için müracaat esnasında kısa dönem ikamet izninin muteber olmasıyla birlikte izne dair sürenin devam etmesi gerekli olup, geçerliliğini yitirmiş ikamet iznine dayanılarak Türk vatandaşlığının kazanılması mümkün değildir²⁵⁴.

Öte yandan kanuni düzenlemelerde yatırım yaparak kısa dönem ikamet izni alan kişilerin istisnai olarak Türk vatandaşlığına kabul edilmeleri için ülkede fiili olarak bulunma sürelerine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır²⁵⁵. YUKK md. 33/2’ye göre “*İkamet izninin yurt dışında kalış süresi bakımından iptaline ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.*” YUKKUY md. 29/1-c’ye göre ise “*Zorunlu kamu hizmeti, görev, eğitim veya sağlık nedenleri haricinde son bir yıl içinde toplamda yüz yirmi günden fazla süreyle yurt*

²⁵² Kısa dönem ikamet iznin şartları ve izninin reddi, iptali veya uzatılmaması için bkz. YUKK md. 32-33.

²⁵³ YUKK md. 31/5.

²⁵⁴ **Güngör**, s. 104.

²⁵⁵ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 210.

dışında kalınması” kısa dönem ikamet izninin reddi, iptali ve uzatılmama sebebidir. Bu durumda son bir sene içerisinde 120 günden fazla fiili olarak Türkiye’de kalınmaması kısa dönem ikamet izninin iptali sebebi olduğundan buna bağlı olarak istisnai olarak vatandaşlık kazanma yoluna başvurulamayacağı sonucunu doğurmaktadır²⁵⁶.

Kaya’ya göre, TVKUY md. 20/2 düzenleniş şekli bakımından belirtilen yatırım türlerinden birinin gerçekleştirilmesi ile vatandaşlığa başvurma imkânı verilmektedir²⁵⁷. Buna göre, TVKUY md. 20/2’nin “a ve c” bentleri bakımından yatırım yapan yatırımcılar yatırımlarını yetkili Bakanlık üzerinden belgelemeleriyle; “b, ç, d, ve e” bentleri kapsamında olan yatırımcılarsa belirtilen tutarları üç sene boyunca bulundurmamak kaydıyla belirlenen yatırım araçlarında değerlendirdiklerinin yetkili kurum tarafından tespitinin akabinde kısa dönem ikamet izni almak için başvurabileceklerdir²⁵⁸. Bu kişiler kısa dönem ikamet izni aldıktan sonra ise vatandaşlığa alınmak için başvuruda bulunabileceklerdir. Her ne kadar bu kişilerin vatandaşlığa alınması için ikamet izni almak ön şart olsa da vatandaşlık başvurusu yapmak için yatırımın elde tutulması gereken üç yıllık sürenin beklenmesine gerek yoktur²⁵⁹. *Yılmaz*’a göre ise TVKUY md.20/2’nin “b, ç, d ve e” bentlerinde yer alan yatırım türleri bakımından Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin başvuruda bulunabilmesi yatırımın yapılmasının ardından üç yıl geçmesine bağlı olup bu kişilerin yukarıda açıklandığı üzere üç senelik yatırım süresinde senelik yüz yirmi günden fazla ülke dışında bulunmaması gerekmektedir²⁶⁰. Yine aynı maddenin a ve c bentleri bakımından ise bu kapsamda yatırım sahibi kişilerin ikamet izni almasına müteakip bir senenin sonunda Türk vatandaşlığını kazanabilmek amacıyla müracaatta bulunabilmesi için ülkede bir sene içerisinde iki yüz kırk beş günden az bulunmamaları gerekmektedir²⁶¹. Ancak bu kapsamda yatırım yapanlar için yatırımın devamı bakımından bir süre şartı aranmadığından bu kişilerin kısa dönem ikamet izinlerini alır almaz Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuru yapmaları mümkündür²⁶².

²⁵⁶ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211.

²⁵⁷ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 124.

²⁵⁸ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 124.

²⁵⁹ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 125.

²⁶⁰ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211.

²⁶¹ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211.

²⁶² **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211.

Bu nedenle TVKUY md.20/2'nin a ve c bentleri uyarınca yatırım yapan kişiler ilgili ikamet iznini aldıklarında ülkede fiilen mevcut olmalarına gerek olmaksızın Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilmek saikiyle müracaatta bulunabilir. Zira söz konusu durum, yatırım sahiplerine Türk vatandaşlığını basitleştirilmiş şekilde kazandırarak ülke ekonomisine fayda getirmesi hedefine uygundur²⁶³. Ancak bu durum devlet ve toplum arasında gerekli olan bağlılığı sağlamamaktadır²⁶⁴. Belirtilen süre boyunca söz konusu yatırım şartlarını sağlamaması durumunda ise vatandaşlığın geri alınması mümkündür.²⁶⁵

Bizce de yabancı yatırımcının istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmek için başvuru yapmasında b, ç, d ve e bentlerinde bulunan yatırım türleri bakımından üç yıllık sürenin beklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde ülkemizdeki yatırıma bağlı vatandaşlık kazanma uygulaması ikamet şartlı olarak düzenlenmiş olsa da fiilen ikamet şartsız programlar gibi uygulanacaktır. Tüm bu şartların sağlanmasının dışında TVK md. 12/1'de belirtildiği gibi yabancıların yatırım yoluyla vatandaşlık kazanabilmeleri için *“milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir hallerinin de bulunmaması”* gerekmektedir.

Ülkemizde dış sermayeyi ülkeye getirmek için en çok kullanılan yol gayrimenkul alımıdır²⁶⁶. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2021 yılı Ekim ayında yabancılara konut satışı 2020 yılının ekim ayına oranla %12,1 çoğalarak 5.893 olmuştur²⁶⁷. Ekim ayında İran vatandaşları 1265, Irak vatandaşları 926, Rusya Federasyonu vatandaşları 543 konut satın almıştır. Gayrimenkul satın alan her yatırımcının yatırımın şartlarını sağlaması beklenmediğinden veya başvuruda bulunmadıklarından gayrimenkul satın alan

²⁶³ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211, dn. 106.

²⁶⁴ **Yılmaz**, “Yatırımcı Vatandaşlık”, s. 211.

²⁶⁵ **Kaya**, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık”, s. 125.

²⁶⁶ **Dilek**, Şerif, “Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Ekonomik Aktiviteye Katkı Sağlar Mı?”, Seta Perspektif, S. 162, 2017, s. 4.

²⁶⁷ <https://data.tuik.gov.tr/> (E.T: 15.02.2022).

bütün yatırımcılar Türk vatandaşlığını kazanamamaktadır. 04.02.2021 tarihli bir haberde her dört yatırımcıdan yalnızca birinin vatandaşlık aldığı belirtilmiştir²⁶⁸.

04.06.2020 yılında yapılan bir haberde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün yaptığı bir açıklamaya yer verilmiştir. İlgili haber şu şekildedir: “*Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin ilgili maddesindeki tutarlarda yapılan iyileştirici yeni düzenlemelerle birlikte, uygulamanın başladığı tarihten günümüze kadar ülkemize en az 3 milyar 261 milyon 500 bin ABD doları yatırım yapan 9 bin 11 yabancı yatırımcı Türk vatandaşlığını kazanmıştır.*”²⁶⁹

Görüldüğü üzere Türkiye yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasını oldukça kolaylaştırmış olup, düşük miktarlarda yapılan yatırımlarla yabancı yatırımcılara Türk vatandaşlığı vermektedir²⁷⁰. Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasının bir grubu olan vatandaşlığın yatırım yoluyla kazanılmasında aranan yatırım miktarlarının bu kadar düşük olması vatandaşlığa olan talebi arttırmakla birlikte bu yolun istisnai olma özelliğini de kaybettirmektedir.

Ayrıca öğretilerde yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılması durumu vatandaşlık hukukundan kaynaklanan birey ve devlet arasındaki gerçek bağın kurulamaması nedeniyle eleştirilmektedir²⁷¹. Vatandaşlık doğumla veya sonradan her ne şekilde kazanılmış olsun vatandaşlar bakımından eşit haklar sunmaktadır. Vatandaşlığının düşük meblağlar karşısında yatırım yoluyla kazanılmasının sağladığı kolaylık nedeniyle etkin vatandaşlık için genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan şartların vatandaşlığa alınacak kişide aranmaması, etkin vatandaşlık durumunu tamamen ortadan kaldıracaktır. Yabancıların vatandaşlığı olmak istediği ülke ile aralarındaki sıkı irtibat genel olarak ikamet yoluyla

²⁶⁸ <https://www.aa.com.tr/> (E.T: 15.02.2022).

²⁶⁹ <https://www.aa.com.tr/>, (E.T:15.02.2022)

²⁷⁰ **Gölcüklü**, İlyas, “Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri”, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1: 125-141, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2020, s. 136.

²⁷¹ **Bauböck**, Rainer: “Summary: Global, European and National Questions About the Price of Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018, s. 5.

sağlanmaktadır²⁷². Yukarıda açıklandığı gibi her ne kadar yatırımcı için kısa dönem ikamet izni alınması şartı aransa da kişinin ikamet iznini aldıktan ne kadar süre sonra vatandaşlık başvurusu yapabileceği düzenlenmemiştir. Bu durum da ikamet izninin alınmasının ardından hemen başvuru yapılabileceği gibi yorumlara neden olabilmektedir. *Kaya*'ya göre de ikamet şartlı veya ikamet şartsız olmakla birlikte fiili ikamet aranmadığı ve ekonomik kriterden başka şartın aranmadığı yatırım programları devlet ve vatandaş arasındaki sıkı ilişkiyi yeterli olarak kurmadığından kişinin topluma entegrasyonunu sağlayamamaktadır²⁷³. Bu durumda yatırım yoluyla vatandaşlık kazanacak kişiler bakımından Türkiye'de bir süre zorunlu ikamet edilmesi gerektiğine dair bir düzenleme yapılması, belirsizlikleri ortadan kaldırmanın yanında vatandaşlık hukukundan kaynaklanan gerçek vatandaşlık bağının sağlanması noktasında da yerinde olacaktır.

2.1.2.2. Turkuaz Kart Sahibi Yabancılar

2.1.2.2.1. Türk Hukuku Bakımından

TVK md. 12/1-b'de istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecek ikinci grup, Turkuaz Kartı bulunan yabancılarıdır.

UİK²⁷⁴, 4817 sayılı Kanun'u²⁷⁵ yürürlükten kaldırmış olup, bu Kanunun 27. maddesiyle TVK md. 12/1-b'ye Turkuaz Kartı haiz yabancıların istisnai olarak vatandaşlığı kazanabilecekleri hükmü eklenmiştir. Turkuaz Kart çalışma izin sistemi, Türk hukukunda ilk kez UİK ile Türk vatandaşı olmayan nitelikli işçilerle yatırım sahiplerini ülkeye çekebilmek saikiyle düzenlenmiştir²⁷⁶. Turkuaz Kart nitelikli işgücüne sahip yabancılara verilen hususi ve kolaylaştırılmış çalışma izni türüdür²⁷⁷. UİK md. 11'in gerekçesinde de

²⁷² **Kaya**, "Yatırım Yoluyla Vatandaşlık", s. 126.

²⁷³ **Kaya**, "Yatırım Yoluyla Vatandaşlık", s. 126.

²⁷⁴ R.G.13.08.2016, S. 29800.

²⁷⁵ "4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun"

²⁷⁶ **Çalışkan**, Zeynep: "Yabancı Yatırımların Teşviki: Turkuaz Kart Uygulaması ve Bazı Ülkelerdeki Benzer Düzenlemeler", T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016/2, s. 56.

²⁷⁷ **Kavlak**, Bengül: "Uluslararası İşgücü Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: Turkuaz Kart", YBHD, 2019/2, 337-362, s. 343.

Turkuaz Kart adıyla getirilen bu çalışma izin türüyle “uluslararası işgücü politikasına uygun olarak ülkemiz ekonomisine ve istihdama olumlu etkisi olabilecek, ülkemizin kalkınmasını destekleyen yatırımları yapacak, bilimsel ve teknolojik gelişmeye katkı sağlayacak, eğitim durumu, mesleki deneyimi ile Ar-Ge ve yenilikçilik alanlarında yetmişmiş, stratejik önemi haiz herhangi bir alanda öne çıkmış nitelikli yabancı insan gücünün ülkemize kazandırılması”nın amaçladığı, bu şekilde yabancı istihdamının ülke refahına ve iktisadi ilerlemesine pozitif anlamda etkilerinin en yüksek seviyeye ulaştırılmasının planladığı belirtilmiştir²⁷⁸.

UİK md. 3/1-ğ hükmü uyarınca, “Turkuaz Kart: yabancıya, Türkiye’de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı veren belgeyi” ifade etmektedir.

UİK md. 11/1’de “Uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye’deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara” Turkuaz Kart verileceği düzenlenmiştir. İlgili hükmünde görüldüğü gibi Turkuaz Kart uygulamasının asıl amacı nitelikli yabancı işgücü olarak görülen kişilere Türkiye’de ikamet ve çalışma hakkı sağlamaktır²⁷⁹. Turkuaz Kart uygulamasında nitelikli yabancılar ise UİK md. 11/5 göre, “akademik alanda uluslararası kabul görmüş çalışmaları bulunanlar ile bilim, sanayi ve teknolojide ülkemiz bakımından stratejik kabul edilen bir alanda öne çıkmış olanlar ya da ihracat, istihdam veya yatırım kapasitesi olarak ulusal ekonomiye önemli katkı sağlayan ya da sağlaması öngörülenler”dir.

Turkuaz Karta başvurabilecek yabancılar Turkuaz Kart Yönetmeliği²⁸⁰ md. 5’te daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin ilgili maddesine göre,

²⁷⁸ Uluslararası İşgücü Kanunu md. 11 gerekçesi için bkz.: <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkunlarno=201934&pkunnumarasi=6735> (E.T: 16.02.2022).

²⁷⁹ Çalışkan, s. 62; Baran Çelik, s. 375.

²⁸⁰ R.G. 14.03.2017, S. 30007.

“a) Eğitim düzeyi, ücreti, mesleki bilgisi ve deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı ve benzeri nitelikleri itibarıyla yüksek nitelikli işgücü olarak değerlendirilen,

b) Yatırım veya ihracat düzeyi, sağlayacağı istihdamın büyüklüğü, bilimsel ve teknolojik gelişmeye yaptığı katkı ve benzeri özellikleri itibarıyla yüksek nitelikli yatırımcı olarak değerlendirilen,

c) Bilimsel ve teknolojik gelişmeye katkı sağlayan veya bilim, sanayi ve teknoloji alanlarında uluslararası düzeyde ülke menfaatleri açısından stratejik kabul edilen çalışmalar ve araştırmalar yapan bilim insanı veya araştırmacı,

ç) Kültürel, sanatsal veya sportif faaliyetler açısından uluslararası düzeyde başarılı olan,

d) Türkiye'nin veya Türk kültürünün uluslararası tanınırlığına veya tanıtımına katkı sağlayan, Türkiye'nin milli menfaatlerine ilişkin hususlarda uluslararası düzeyde faaliyette bulunan” yabancılara Turkuaz Kart verilebileceği düzenlenmiştir. Yasa koyucu Turkuaz Kart verilebilecek kişileri iki ayrı profilde belirlemiştir. Bunlardan ilki, yabancının eğitimi, deneyimi ile yeteneklerinin gözetildiği ferdî manada kalifiye yabancı profilyken; diğeri ise ferdî niteliklerin gözetilmediği daha çok maddi imkânların fazlalığı ve gerçek anlamda ülke ekonomisine yönelik nitelikli yabancı profilidir²⁸¹. UİK md. 11/6’da “Geçici koruma sağlanan yabancılara bu madde hükümleri uygulanmaz.” hükmü yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklular yukarıda belirtilen Turkuaz Kart verilebilecek yabancılardan olsa dahi bu kişilere Turkuaz Kart verilmeyecektir²⁸². Şartların sağlanması durumunda ise mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsünde bulunan yabancılar Turkuaz Kart sahibi olabilecektir²⁸³.

²⁸¹ **Ayan**, Hasan Alparslan, “Türk Hukukunda Turkuaz Kart Sahibi Yabancıların Çalışma Şartları”, NEÜHFD, C. 1, S. 1, 2018, 53-81, s. 61.

²⁸² **Aygün**, Mesut: “Vatandaş veya İmtiyazlı Yabancı Olma Yönünde Kabul Edilen Düzenlemelere Sığınmacılar Açısından Eleştirel Bir Bakış: Uzun Dönem İkamet İzni, Turkuaz Kart Sahipliği ve Vatandaşlık Hakkı Çerçevesinde”, İİBF Dergi, 37/2 Aralık, 2018, s. 185.

²⁸³ **Baran Çelik**, s. 376.

Turkuaz Kart verilebilecek kişilerin belirtildiği Turkuaz Kart Yönetmeliği md.5/1-b, c, ç ve d bentlerinde belirtilen kişiler, TVK md.12/1-a'da²⁸⁴ düzenlenen kişiler kapsamına da girmektedir. Turkuaz kartı haiz yabancıların vatandaşlığa kabulü, TVK md.12/1-b'de ayrıca düzenlenmiş olsa da bu hüküm bulunmasaydı dahi bu kişilerin TVK md.12/1-a'da düzenlenen kişiler kapsamında Türk vatandaşlığına alınmaları da mümkündür. Bu nedenle bu kişilere yönelik ayrı bir düzenleme yapılması gerekliliği bulunmamaktadır²⁸⁵.

Ayrıca Turkuaz Kart Yön. md.5/1-b'de yer alan "yüksek nitelikli yatırımcı" olduğu belirlenen kişiler zaten TVK md.12/1-b'de düzenlenen ilk grup olan Cumhurbaşkanı tarafından belirtilen kapsam ve tutarda yatırım yapacak kişiler kapsamında istisnai olarak vatandaşlık verilebilecek kişiler içinde sayılmıştır. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecek bu iki grup arasındaki fark TVK md. 12/1-b'de düzenlenen ilk grup için Türkiye'de çalışma şartı aranmazken, Turkuaz Kart sahibi kişi için Türkiye'de çalışma şartının aranmasıdır²⁸⁶.

Ayrıca TVKUY md.20/2'de yer alan şartlardan birinin sağlanması halinde TVK md. 12/1-b uyarınca Cumhurbaşkanı kararıyla vatandaşlığın kazanılabileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemede görüldüğü üzere b bendinde yer alan iki grup arasında bir ayrıma gidilmeden ikisini de kapsayacak şekilde bir düzenleme yapılmıştır. Ancak Türkiye'de çalışmayan kişilerin yapacağı yatırım bakımından YUKK md. 31/1-j'de Cumhurbaşkanı tarafınca belirtilen kapsam ve miktarda olma durumu söz konusu iken, Turkuaz Kart Yön. md. 5'te ise herhangi bir tutar şartı getirilmediğinden TVKUY md. 20/2'de aranan yatırım şartlarının Turkuaz Kart verilecek yabancı bakımından aranmadığı düşüncesindeyiz. Bu nedenle TVKUY md. 20/2'de yer alan şartlarda bir yatırım yapılmamış olsa dahi idarenin takdirine bağlı olarak yabancı yatırımcı yüksek nitelikli yabancı olarak değerlendirilip Turkuaz Kart verildikten sonra Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecektir.

²⁸⁴ "Türkiye 'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler."

²⁸⁵ **Şit Köşgeroğlu**, s. 196.

²⁸⁶ **Baran Çelik**, s. 376.

Turkuaz Kart Yön. md.6 uyarınca, “*Turkuaz Kart başvurusu, yurt içinde doğrudan sistem üzerinden, yurt dışında yabancının vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki Türk dış temsilciliği aracılığıyla yapılır.*”.

Turkuaz Kart Yön. md. 9’a göre, “*Turkuaz Kart başvurusunun değerlendirilmesinde uluslararası işgücü politikası doğrultusunda Genel Müdürlükçe belirlenen kıstaslar kapsamında oluşturulan puanlama sistemi kullanılır.*”. Böylece yeterli puan alanların başvuruları olumlu değerlendirilir²⁸⁷. Turkuaz Kart başvurusu yapan yabancının belirtilen kriterlere göre puanı hesaplanacak ve yeterli puanı alan yabancının başvurusu ise olumlu değerlendirilecektir²⁸⁸. Ancak Yönetmelik’te hangi belgelerin ya da ne kadar miktarda yatırımın kaç puan getireceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından yabancının ne kadar puan aldığında Turkuaz Kart alabileceği durumu belirsizdir²⁸⁹. Turkuaz Kart Yön. md. 11/3’te “*Puanlama sistemlerinde değişiklik yapmaya veya bölge, il, sektör, işkolu veya meslek bazında farklılaştırılmış puanlama sistemleri belirlemeye ve bunları altı aylık dönemler itibarıyla yayımlamaya Genel Müdürlük yetkilidir.*” şeklinde yapılan düzenlemeyle her ne kadar belirsizlik giderilmeye çalışılsa da yapılan düzenleme yeterli olmayıp, Turkuaz Kartın hangi puanlara sahip kişiler tarafından alınabileceği durumu belirsizliğini devam ettirmektedir.

Turkuaz Kart Yön. md. 10/1’e göre, Yönetmeliğin “*5. maddesinin (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen yabancının niteliklerinin Turkuaz Kart verilmeye uygun olup olmadığına ilişkin Genel Müdürlük tarafından belirlenen ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından uygunluk belgesi*” alınabilir. Fakat söz konusu belgenin verilmiş olması Turkuaz Kart müracaatının müspet sonuçlandırılacağı yönünde bir emare olarak kabul edilemeyecektir.

Turkuaz Kart verilmesine karar verilen yabancılara başlangıçta Turkuaz Kart süresiz olarak verilmez. Turkuaz Kart Yön. md.15/1’e göre, “*Turkuaz Kart ilk üç yılı geçiş süreli olmak kaydıyla*” verilmektedir. Anılan sürenin içerisinde Bakanlık, yabancı yahut

²⁸⁷ Puanlama sistemi için bkz. Turkuaz Kart Yönetmeliği md. 11.

²⁸⁸ **Ayan**, s. 64.

²⁸⁹ **Çalışkan**, s. 64.

işverenden yapılan faaliyetlere ilişkin her türlü evrak ve veri talebinde bulunabilir²⁹⁰. Yine Yönetmeliğin 18. maddesine göre, “Geçiş süresi içinde iptal edilmeyen ve geçiş süresi kaydının kaldırılmasına ilişkin talebi uygun bulunan yabancıların Turkuaz Kart’taki geçiş süresi kaydı kaldırılır ve Turkuaz Kart süresiz hale gelir.”. Yön. md. 17’ye göre, “Geçiş süresi kaydının kaldırılması talebi, geçiş süresinin dolmasına yüz seksen gün kalmasından itibaren, her durumda geçiş süresi dolmadan yapılır.”. Verilmiş olan süre içerisinde başvuru yapılmamış olması halinde Turkuaz Kart geçersiz hale gelmektedir.

Turkuaz Karta sahip olabilecek yabancılar ülkeye fayda getirebilecek olan kişiler olup, UİK ve Turkuaz Kart Yön. ile bu kişilere diğer yabancılardan farklı olarak ayrıcalıklar tanınmıştır²⁹¹. UİK md. 11/4’te “Turkuaz Kart sahibi yabancı bu Kanunda düzenlenen süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır.” hükmü yer almaktadır. UİK md. 10/4’te ise süresiz çalışma iznine sahip kişilerin hakları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “Süresiz çalışma izni olan yabancı, uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancı, özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancıların seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı ile askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü yoktur.”.

Turkuaz Kart Yön. md. 19’da Turkuaz Kartı bulunan yabancıya tanınan hak ve yükümlülükler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“(1) Turkuaz Kart sahibi süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır. Turkuaz Kart sahibi olan yabancılar;

a) Türkiye’de askerlik yapma yükümlülüğünden muaftırlar.

²⁹⁰ Çalışkan, s. 62.

²⁹¹ Şit Köşgeroğlu, s. 194.

b) Seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme haklarından yararlanamazlar.

c) Sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup, bu hakların kullanımında ilgili mevzuattaki hükümlere tabidirler.

ç) Bu kişilerin, Türkiye'deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemleri, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuata göre yürütülür.

(2) Bu hak ve yükümlülüklerin kullanılmasında özel kanunlarda Türk vatandaşı olma koşulu aranmışsa, Turkuaz Karta sahip olan kişiler bu haklardan yararlanmayı talep edemezler.”.

Görüldüğü üzere Turkuaz Kart sahibi yabancılar kanunlarda özellikle Türk vatandaşı olma şartı aranan durumlar haricinde Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar ve diğer yabancılara nazaran sahip oldukları haklar bakımından oldukça ayrıcalıklı bir konumdadırlar. Ancak bu kişilerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınma durumu bu ayrıcalıklı durumu anlamsızlaştırarak bu kişileri Türk vatandaşı statüsüne getirmektedir²⁹².

Turkuaz Kart alan kişinin kartı aldıktan sonra Türk vatandaşlığını istisnai yoldan hangi aşamada kazanacağına ilişkin UİK ve TVK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Turkuaz Kart Yön. md.19/3'te ise “*Turkuaz Kart sahibi ve yakını, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmaması ve geçiş süresi kaydının kaldırılması şartıyla Bakanlıkça teklif edilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanabilir*” şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Anılan maddeye göre Turkuaz Kartı haiz kişiye, üç yıllık geçiş süresi kaydı kaldırıldıktan sonra süresiz Turkuaz Kart verilmesi halinde bu kişiler istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması için başvuru yapılabilecektir²⁹³.

²⁹² Şit Köşgeroğlu, s. 195.

²⁹³ UİK md. 11/2'e göre, “*Turkuaz Kart, ilk üç yılı geçiş süresi olmak kaydıyla verilir. Bakanlık, geçiş süresi içinde işveren veya yabancıdan yürütülen faaliyetlere ilişkin bilgi ve belge talep edebilir. Geçiş süresi*

Ancak bu durum TVK md. 12/b hükmüne aykırı bir düzenleme teşkil etmektedir. Zira bu madde ile TVK’da aranmayan geçiş süresi kaydının kaldırılması şartı aranmaktadır. Kanunda aranmayan böyle bir şartın Yönetmelik ile düzenlenmesi kanunilik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir²⁹⁴.

2.1.2.2.2. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından

Ekonomik olarak gelişmiş ülkeler bir süredir Turkuaz Kart uygulamasına benzer uygulamaları yetmiş yabancı işgücünü ülkelerine çekmek için kullanmaktadır²⁹⁵. Avrupa Birliği mevzuatında da Turkuaz Kart uygulamasına benzer Mavi Kart Yönergesiyle²⁹⁶ düzenlenmiş olan AB Mavi Kart (*EU Blue Card*) uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulama yüksek nitelikli işgücü bulunan yabancıların AB üye devletlerinde çalışmalarını ve ikamet etmelerini kolaylaştırmak amacıyla getirilmiştir²⁹⁷. Yönergenin 2/3 maddesinde Mavi Kartın sahibine Yönerge’deki hükümler uyarınca bir Üye Devletin topraklarında ikamet etme ve çalışma hakkı verildiği düzenlenmiştir. Bu Yönerge, bir Üye Devletin topraklarına kabul edilmek için başvuran yüksek nitelikli işgücü olarak kabul edilen üçüncü ülke vatandaşları için geçerlidir. Ancak düzenleme bir Yönerge niteliğinde olduğundan her üye devletin ulusal düzenlemesine bağlı olarak farklı usul ve şartlarda uygulanmaktadır²⁹⁸.

28.10.2021 tarihli AB 2021/1883 Direktifi ile 18.06.2009 tarihli Konsey Direktifi 2009/50/EC yürürlükten kalkmıştır. 2009 tarihli direktifte geçici koruma talebinde bulunanlar ve uluslararası korumadan yararlananlar Mavi Kart uygulamasından yararlanamamaktaydı. Ayrıca mavi kart başvurusunda bulunanların en az 1 yıllık iş

çinde 15 inci madde uyarınca iptal edilmeyen Turkuaz Kartta yer alan geçiş süresi kaydı, yabancının başvurusu hâlinde kaldırılır ve süresiz Turkuaz Kart verilir.”.

²⁹⁴ **Şit Köşgeroğlu**, s. 196.

²⁹⁵ **Yılmaz**, Mücahit, Türk Yabancılar Hukukunda Yabancıların Çalışma İzni, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 108.

²⁹⁶ *Directive (EU) 2021/1883 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2021 on the Conditions of Entry and Residence of Third-Country Nationals for the Purpose of Highly Qualified Employment, and Repealing Council Directive 2009/50/EC*, 28.10.2021, L 382/1.

²⁹⁷ **Kavlak**, s. 356.

²⁹⁸ **Çalışkan**, s. 76.

sözleşmesi yahut bağlayıcılık taşıyan iş teklifi sunması gerekmektedir²⁹⁹. Ancak AB 2021/1883 Direktifi ile artık mavi kart başvurusunda bulunan kişilerin taban süre olarak 6 aylık iş sözleşmesi yahut bağlayıcılık taşıyan iş teklifi takdim etmesi beklenecek ve uluslararası korumadan yararlanan yabancılar iltica veya koruma statüsü kazandıkları devlet haricinde bütün AB'ne üye devletlerde mavi karta başvurabilecektir³⁰⁰.

Mavi kart sahipleri çalışma ve sosyal haklar bakımından AB'ne üye devlet vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmaktadır³⁰¹. Yönerge'de belirtilen şartların sağlanması mavi kart sahibi kişiye ikamet iznine başvuru hakkı tanımaktadır. Birlik içerisinde kesintisiz beş yıl ikamet eden ve talepte bulunacağı devlette talepten önce kesintisiz iki yıl ikamet eden kişiye uzun dönem ikamet izni verilebilmektedir. Mavi kart yüksek nitelikli işgücüne sahip kişilere kolaylaştırılmış olarak ikamet ve çalışma izni verilmesi bakımından Turkuaz Kart uygulamasına benzemektedir. Ancak Mavi Kart sahibine, Turkuaz Kartta olduğu gibi vatandaşlığın kazanılması imkânı verilmemektedir.

ABD'de uygulanan Yeşil Kart (*Green Card*) uygulaması da Turkuaz Kart uygulamasına benzer bir uygulamadır. Ancak bu uygulamanın kapsamı Turkuaz Kart uygulamasına göre oldukça geniştir. Aile Yoluyla Yeşil Kart, İstihdam Yoluyla Yeşil Kart, Özel Göçmen Olarak Yeşil Kart, Mülteci veya Sığınma Statüsü ile Yeşil Kart, İnsan Ticareti ve Suç Mağdurları için Yeşil Kart, İstismar Mağdurları için Yeşil Kart, Diğer Kategorilerde Yeşil Kart, Kayıt Aracılığıyla Yeşil Kart olmak üzere farklı kategorilerde verilebilmektedir³⁰².

Çalışma konumuzla ilgili olan kategori İstihdam Yoluyla Yeşil Kart uygulamasıdır. Bu uygulamada göçmen işçiler üç sınıfa ayrılmıştır. Bilim, sanat, eğitim, işletme veya spor alanında olağanüstü bir yeteneğe sahip olan kişiler, seçkin akademisyen veya araştırmacılar ve milletlerarası sahada belirlenmiş nitelikleri sağlayan yönetici veya idareciler ilk olarak öncelik tanınan göçmen işçi sınıfını; lisansüstü derecesi gerektiren

²⁹⁹ 2009/50/EC sayılı Yönerge md. 5.

³⁰⁰ Bkz.: <https://tr.euronews.com/> (E.T: 16.02.2022); <https://www.eubluecard.nl/> (E.T: 20.03.2022).

³⁰¹ Çalışkan, s. 77.

³⁰² Bkz.: <https://www.uscis.gov/> (E.T: 16.02.2022).

bir mesleğin üyesi olan veya bilimde, sanatta veya işletmede istisnai bir yeteneğe sahip olan veya ulusal çıkarlardan feragat edenler ikinci olarak tercih edilen göçmen işçi sınıfını; en az 2 yıllık eğitim veya iş deneyimi olan kalifiye işçiler, en az bir lisans derecesi gerektiren bir meslek sahibi veya iki yıldan az eğitim veya deneyim gerektiren vasıfsız işçiler ise üçüncü olarak tercih edilen göçmen sınıfını oluşturur³⁰³. Yeşil Kart uygulaması Turkuaz Kart uygulamasına nazaran daha geniş kapsamlı olup, nitelikli işgücü ile sınırlı değildir³⁰⁴.

2.1.2.3 TVK md. 12/1-b Kapsamında Vatandaşlık Verilecek Kişilerin Eşleri, Kendisinin ve Eşinin Ergin Olmayan veya Bağımlı Yabancı Çocukları

TVK md. 12/1-b’de “4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu”nun istisnai yoldan vatandaşlık kazanabileceği hükmü yer almaktadır.

YUKK md. 31/1-j de “Türkiye’de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu”na kısa dönem ikamet izni verileceği, TVK md.12/1-b de ise bu kişilerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabileceği düzenlenmiştir. Bu bağlamda yatırım yoluyla Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanan yabancı ile bu kişilerin eşleri ve çocuklarına da Türk vatandaşlığının verilmesi durumu söz konusudur. YUKK md.31/1-j hükmüne göre yatırımcının eşinin ve bahsi geçen çocuklarının tek başına kısa dönem ikamet izni verilecek yabancılar olarak düzenlenmiş olması her birini tek tek istisnai hali bulunan kişiler haline getirirse de bu kişilerin 12. maddenin b bendi uyarınca ailelerinden bağımsız olarak Türk vatandaşlığı kazanmak için başvuruda bulunmaları mümkün değildir³⁰⁵. *Güngör*’e göre, özellikle çocuklar

³⁰³ Bkz. <https://www.uscis.gov/> (E.T: 16.02.2022).

³⁰⁴ **Karagül**, Dilara, “Turkuaz Kart Uygulaması”, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 39, Sayı 2, 393-414, 2019, s. 412.

³⁰⁵ **Güngör**, s. 104.

bakımından TVKUY md. 20/2’de belirtilen şartların aranması güçtür ve aynı ailede bulunan kişiler bakımından bu şartların ayrı ayrı aranması makul görünmemektedir³⁰⁶. Ancak yatırım yapan kişiden bağımsız olarak bu kişinin eşine ve bahsi geçen çocuklarına istisnai olarak Türk vatandaşlığı verilirken bu kişiler bakımından ayrı olarak bir yatırım bedeliyle müracaat koşulu aranmaması durumu da fikrimizce bu hükmün kapsamını oldukça genişletmektedir.

Turkuaz Kart sahibi kişinin yakınları bakımından ise TVK md.12/1-b’de “*Turkuaz Kart sahibi yabancının eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu*”na istisnai yoldan Türk vatandaşlığı verilebileceği düzenlenmiştir. UİK md. 11/3 uyarınca, “*Turkuaz Kart sahibi yabancının, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına Turkuaz Kart sahibi yakını olduğunu gösteren ve ikamet izni yerine geçen belge verilir.*”. Turkuaz Kart sahibinin yakını ise Turkuaz Kart Yönetmeliği md. 4/1-f’ye göre, “*Turkuaz Kart sahibinin yabancı eşi ile kendisinin veya eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuklarını*” ifade eder. Bu karta sahip kişilere tanınan ayrıcalıklardan kart sahibi kişinin eşiyle bakmaya yükümlü oldukları çocuklar da yararlanmaktadır³⁰⁷. Bu bakımdan Turkuaz Karta haiz yabancıyla bu kişinin bahsi geçen çocukları imtiyazlı yabancı statüsünde kabul edilmektedir³⁰⁸. Bu doğrultuda süresiz Turkuaz Kartı bulunan kişinin Kanun’da belirtilen yakınları Türk vatandaşlığını kazanabilecektir.

Kanun koyucu TVK md. 12/1-b’de istisnai olarak vatandaşlık kazanan kişilerin eşlerine de vatandaşlığa alınma imkânı sunarak, TVK md. 20’de yer alan Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla kazanılmasının sonuçlarının yer aldığı hükümden farklı bir yol izlemiştir. Türk vatandaşlığının istisnai yolla kazanılması, yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması türlerinden biridir. TVK md. 20’de “*Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez. Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.*” hükmü yer almaktadır. Bu hükme bağlı olarak TVK md. 12/1-b

³⁰⁶ **Güngör**, s. 104.

³⁰⁷ **Çalışkan**, s. 62.

³⁰⁸ **Çelikel/(Öztekin) Gelgel**, 2020, s. 192-193.

uyarınca vatandaşlığa alınan bireylerin eşlerinin bu bireyler üzerinden vatandaşlığı kazanamaması gerekmektedir. Ancak TVK md.12/1-b’de ise bu hükümden bağımsız olarak yatırım yapan veya Turkuaz Kart sahibi yabancının eşinin de Türk vatandaşlığını kazanabileceği yönünde bir düzenleme yapılmıştır. Bu durumda bu yabancıların eşleri bireysel olarak Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuru yapabilecektir³⁰⁹. Hatta ilgili hükmün düzenleniş şekline bakıldığında, yatırım yapan kişiler veya Turkuaz Kartı haiz kişilerin, kendileri Türk vatandaşlığını kazanmak amacıyla başvuru yapmasalar dahi, eşleri bireysel olarak vatandaşlık kazanmak üzere başvuruda bulunabilecektir. Bu durum ise vatandaşlık kazanma şartlarını bir başkasının yerine getirmesine rağmen bu kişi yerine Kanun’da belirtilen bir yakınına vatandaşlık verilmesi gibi TVK’nın genel düzenlemesinde yer almayan bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Ancak “Yabancı Yatırımcıların Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Ön Başvuru Formu”³¹⁰nda yatırım yapan kişi veya Turkuaz Kart sahibi kişinin “Yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu da vatandaşlık başvurusunda bulunacak mı?” şeklinde bir ibare bulunduğundan uygulamada bu kişilerin başvurularının yatırım yapan veya Turkuaz kartı bulunan yabancının başvurusuna dahil olduğu sonucu çıkmaktadır.

Bunun dışında eşlerin vatandaşlığa alınması konusunda yukarıda belirtilen yabancıların birden çok eşinin olması durumunda nasıl bir yol izleneceğine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. YUKK md. 34/2’de “*Vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre birden fazla eş ile evlilik hâlinde, eşlerden yalnızca birine aile ikamet izni verilir.*” hükmü yer almaktadır. Hangi eşin aile ikamet izninden yararlanacağı ise yabancının talebine bırakılmıştır. Çocuklar bakımından ise herhangi bir ayırım yapılmadan hepsine aile ikamet izni verilebilecektir. TVK md. 12/1-b’de belirtilen yabancının eşleri ve çocukları bakımından da ayrı bir düzenleme yapılması bir gereklilik olmakla birlikte bu kişiler bakımından da YUKK’ta yer alan aynı düzenlemenin uygulanacağı düşüncesindeyiz.

Çocuklar bakımından ise hali hazırda zaten TVK md. 20/2’de yer alan düzenlemede ebeveynleri Türk vatandaşlığına alınan çocukların bu kişilerle birlikte vatandaşlık

³⁰⁹ Baran Çelik, s. 383.

³¹⁰ Bkz. Ek-1.

kazanacağı hükmü yer almaktadır. Ancak TVK md. 12/1-b’de getirilen düzenleme ile çocuklar, ana veya babaları ya da ana veya babalarının eşlerine bağlı olmadan onlara tanınan ayrıcalık sayesinde reşit olma ve ayırt etme gücünü haiz olmaları koşulu dahi aranmadan bireysel anlamda vatandaşlığı kazanabilmek saikiyle başvuru yapabileceklerdir³¹¹. TVK md.12/1-b uyarınca vatandaşlık kazanacak kişilerin çocukları bakımından özellikle bağımlı çocukları kavramının ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Öğretide bedensel ve zihinsel hastalığı bulunması nedeniyle ana ve babasına fiziksel olarak bağımlı çocukların bu bendin kapsamında kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir³¹². Bu kişilerle birlikte ekonomik anlamda ailesine bağımlı, hayatına ailesinin ekonomik desteği olmadan devam edemeyen ve eğitimi devam eden çocukların da bu kapsamda bağımlı çocuklar olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir³¹³.

Ancak yetkililer bakmakla yükümlü olunan çocuklar bakımından 18 yaş sınırını dikkate almaktadır³¹⁴. Bu nedenle 18 yaşından büyük olan ve bedensel ve zihinsel bir engeli bulunmadığı halde ekonomik açıdan ailesine bağımlı olan veya eğitimine devam eden çocukların başvuruları idare tarafından reddedilmektedir. Bu çocuklar, çalışma potansiyellerinin olduğu düşüncesiyle bağımlı çocuklar kapsamına dâhil edilmemektedir³¹⁵. Ankara BİM, 10. İDD, 2020/2923 E., 2020/2523 K. 19.11.2020 tarihli kararında “*Dava dosyasının incelenmesinden; davacının babası, annesi ve reşit olmayan üç kardeşi ile birlikte 5901 sayılı Kanununun 12. maddesinin (b) bendi uyarınca yatırım yolu ile istisnai olarak Türk Vatandaşlığına alınma talebinde bulunduğu, davacının babasının, annesinin ve reşit olmayan üç kardeşinin 5901 sayılı Kanununun 12. maddesinin (b) bendi uyarınca yatırımcı olarak Cumhurbaşkanınının 22/07/2019 tarihli ve 1353 sayılı kararı ile Türk Vatandaşlığını kazandığı, ancak davacının Cumhurbaşkanlığının karar tarihi itibariyle reşit olduğundan aynı bent uyarınca işlemlerinin sonuçlandırılmadığı ve davacının babası tarafından da bu işlemin düzeltilmesi için 23/08/2019 tarihinde İstanbul Valiliği İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü’ne başvuru yapıldığı, yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.*

³¹¹ Çalışkan, s. 75; Baran Çelik, s. 385.

³¹² Güngör, s. 107.

³¹³ Güngör, s. 107.

³¹⁴ Yılmaz, Çalışma İzni, s. 109-110.

³¹⁵ Yılmaz, Çalışma İzni, s.109-110.

Uyuşmazlık konusu olayda, 15.07.2001 doğumlu olan davacının ailesi ile birlikte Türk vatandaşlığına alınma talebinde bulunduğu 06/03/2019 tarihinde henüz reşit olmadığı, işlemlerin tamamlanarak Cumhurbaşkanlığının 22/07/2019 tarihli ve 1353 sayılı kararının verildiği tarih itibariyle reşit olduğu görülmektedir. Bu açıklamalar karşısında, ailesinin Türk vatandaşlığına alınmasında bir sakınca görülmeyerek Türk vatandaşlığına kabul edilmiş oldukları dikkate alındığında davacının başvuru tarihindeki yaşının dikkate alınarak işlem tesis edilmesinin hukuk ve hakkaniyete uygun olacağı sonuç ve kanaatine varılmıştır.”³¹⁶ Karardan da anlaşıldığı üzere reşit olan çocuğun ailesine ekonomik anlamda bağımlı olup olmadığı durumu incelenmeksizin, reşit olması nedeniyle istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınma başvurusu reddedilmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere öğretilerde ise reşit olmakla birlikte ekonomik anlamda ailesine bağımlı olan çocukların kanunda belirtilen bağımlı yabancı çocuk kavramına dâhil olduğuna yönelik görüşler bulunmaktadır. Bağımlı yabancı çocukların kimleri içerdiği kanunda açıkça belirtilmediğinden bu konu hakkında birtakım sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. TVK md. 12/1-b’ye göre vatandaşlık kazanacak kişilerin ailelerinin de bu şekilde kolay yoldan vatandaşlığa alınmasına imkân verilmesi aile birliğinin sağlanması amacıyla getirilmiş bir düzenleme ise bu durumda ailesi ile yaşayan ve ailesine ekonomik anlamda bağımlı olan çocukların da bu yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmesi gerekmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler dışında TVK md.12/1-b uyarınca Türk vatandaşlığını kazanan kişi ile birlikte bu kişilerin belirtilen yakınlarına istisnai yoldan Türk vatandaşlığı verilmesi, bu madde kapsamında vatandaşlığa alınan kişilerin kapsamını oldukça genişletmekte olduğundan bu yolun istisnai olma özelliğini ortadan kaldırmaktadır. Bu hükmün gerekçesinin aile birliğini sağlamak olduğu düşünüldüğünde zaten bu bent kapsamındaki ilk grup olan Türkiye’de çalışmayan ve Cumhurbaşkanı tarafından belirtilen miktarda yatırımda bulunan kişilerin ailelerine kısa dönem ikamet izni, bu bent kapsamında ikinci grup olan Turkuaz Kart sahibi yabancının ailesine ise UİK md. 11/3 kapsamında “*Turkuaz Kart sahibi yakını olduğunu gösteren belge ve ikamet izni yerine geçen belge*” verilmektedir. Bu nedenle kanımızca, aile birliğinin korunması gerekçesi, bu kişiler zaten ülkemizin sınırları içerisinde hukuki olarak ikamet edebileceğinden pek

³¹⁶ Ankara BİM, 10. İDD, 2020/2923 E., 2020/2523 K., 19.11.2020 T., www.lexpera.comd.tr (E.T: 15.02.2022).

geçerli bir gerekçe olarak değerlendirilmemektedir. Yukarıda belirtildiği gibi TVK md. 20 uyarınca çocuklar yine ebeveynlerine bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Ancak belirtildiği üzere TVK md. 20 kapsamında yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması durumu eşin vatandaşlığına etki etmemektedir. Amaç aile birliğinin sağlanması ise diğer yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması yollarında neden aile birliğinin sağlanması durumunun gözetilmediğini anlamış değiliz. Bu nedenle TVK md. 12/1-b uyarınca vatandaşlığa alınan kişinin eşi bakımından da TVK md. 20’de bulunan düzenlemenin uygulanması ve yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması durumunun kanunla getirilmiş özel bir düzenleme ile eşin vatandaşlığına etki etmemesi gerektiği düşüncesindeyiz.

2.1.3. TVK md. 12/1-c’de Yer Alan Kişiler

Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilen kişi gruplarından üçüncüsü vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişilerdir. Bu kişiler TVK md. 12/1-c’de kendine yer bulmuştur.

403 sayılı TVK md. 7/1-e’de söz konusu kişiler “vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülen kişiler” olarak yer almaktaydı. Mülga 403 sayılı TVK döneminde yabancı sporcular, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler olarak değerlendirilerek bu bent kapsamında vatandaşlığa alınmışlardır³¹⁷. Ancak yabancı sporcular, 5901 sayılı TVK’nın 12. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde istisnai olarak vatandaşlığa alınacak ayrı bir grup olarak düzenlenmiştir.

Çok özel istisnai hallerde kullanılmak üzere Cumhurbaşkanına takdir yetkisi veren bu hükmün, ne kanunda ne de yönetmelikte zaruri görülenlerin kimler olduğu yahut olabileceğine yönelik tam bir açıklama olmamasından dolayı öğretide sınırlarının oldukça geniş çizilmiş olduğu ifade edilmiştir³¹⁸. *Erdem’e* göre, kimlerin zaruri görülenler kapsamında vatandaşlığa alınacağı adeta bir sırdır³¹⁹. Vatandaşlığa alınmada hangi durumların zaruret kapsamında olduğunun belirsiz olması idareye de sonsuz bir takdir

³¹⁷ Nomer, 2020, s. 90.

³¹⁸ Aybay/Özbek/Perçin, s. 125.

³¹⁹ Erdem, s. 141.

yetkisi vermektedir³²⁰. İdareye sınırsız bir takdir yetkisi tanınması vatandaşlığa kimlerin alınacağı konusunda bir belirsizlik barındırdığından Anayasanın 66. maddesinin 3. fıkrasında yer alan kanunilik ilkesiyle de çelişmektedir. Zaruri olma halinin tanımı ve sınırlarının belirli olmamasından kaynaklı olarak idarenin kullanmış olduğu takdir yetkisinin yargı denetimi de oldukça güçleştirmektedir³²¹. *Nomer*'e göre, bu hüküm “hikmet-i hükümet” düşüncesiyle konulmuş olup, idarece hedeflediği durumlar haricinde de yararlanılmaya müsait bir hükümdür³²².

TVK'nın Uygulanmasına İlişkin Açıklama'da söz konusu kişiler “uluslararası ilişkilerin gerekliliği ve ülkemizin menfaati veya herhangi bir sebeple Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığını kazanmaları zaruri görülen kişiler” olarak nitelendirilmişlerdir. Bu açıklama doğrultusunda zaruri olma halinin uluslararası ilişkilerin gerekliliği ve ülke menfaati gibi nedenlerden kaynaklanan durumlar olabileceği ifade edilse de “herhangi bir sebeple Türk vatandaşlığını kazanmaları zaruri görülen kişiler” ifadesi yeniden bu zaruri olma durumunun sınırlarını belirsiz hale getirmektedir.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi³²³ md. 34 uyarınca, “*Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkân ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkân ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.*” Aynı şekilde Vatansız Kişilerin Statülerine İlişkin Sözleşme md. 32. uyarınca, “*Sözleşmecî Devletler, Vatansız kişileri özümlemeyi ve Vatandaşlığa almayı mümkün olduğu ölçüde kolaylaştırırlar. Özellikle vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmak ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini mümkün olduğu ölçüde azaltmak için her türlü çabayı sarfederler.*”³²⁴. Ayrıca Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 4. fıkrasının g bendine göre, “*her taraf devlet kendi iç hukukunda, topraklarında hukuken ve mutaden ikamet eden mülteci tanımlı kişilerin ve vatansız kişilerin kendi*

³²⁰ Erdem, s. 141.

³²¹ Doğan, 2018, s. 83.

³²² Nomer, 2020, s. 90.

³²³ <https://www.multeci.org.tr> (E.T: 20.02.2022).

³²⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/> (E.T: 20.02.2022).

vatandaşlığının kazanımını kolaylaştırır.” Türkiye henüz Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesine üye olmamakla birlikte TVK gerekçesinde ilgili Kanun’un Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesine uyumlu olarak hazırlanmış olduğu görülmektedir³²⁵. Sözleşme hükümleri gereğince taraf devletlerin ev sahipliği yaptıkları mültecilere vatandaşlık verme yükümlülükleri bulunmasa da bu hükümler mültecilerin vatandaşlığa alınmalarının kolaylaştırılması konusunda devletlere görevler yüklemektedir³²⁶. TVK’da mültecilerin kolay yoldan vatandaşlığa alınması için ayrı bir düzenleme bulunmadığından ve yukarıda belirtildiği gibi uluslararası ilişkilerin gereği olarak bu bireyler, vatandaşlığın verilmesinde zaruri hali bulunanlar kapsamında değerlendirilebilir³²⁷.

Ayrıca TVK md. 20/2’ye göre vatandaşlığa alınan kişilerin çocukları bu kişilerle birlikte vatandaşlık kazanabilmektedir. Ergin olan çocuklar ise bu hükmün kapsamına dâhil edilmemiştir. Ancak ergin olmakla birlikte özellikle fiziki veya zihinsel olarak ana ve babasına bağlı olan çocuklar bakımından bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle ana ve babaları Türk vatandaşlığını kazanan bu kişilerin zaruri görülenler kapsamında Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri düşüncesindeyiz.

İstisnai olarak Türk vatandaşlığının kazanabilecek kişi grupları arasında zaruri olan kişilerin bulunmasının en önemli amacı, TVK’da düzenlenmesi sehven ihmal edilmiş olan kişileri, bu yolla vatandaşlığa alarak Kanun’daki eksikliklerin giderilmeye çalışılmasıdır³²⁸. Göger’e göre, bu hüküm sosyal gerçeklere ilişkin olarak yürütülmelidir. Bu hükmün uygulanması için yabancının sosyal yaşantısı ile Türkiye arasında mutlaka bir bağ bulunmalıdır.³²⁹

Eski düzenlemeler göz önüne alındığında bu durumun öğretilde eleştirildiği kadar varlığının gerekliliğine dair emareler de mevcuttur. *Doğan’a* göre, idarenin bu husustaki takdir yetkisi “kanuna karşı hile” durumunun önüne geçme bağlamında ciddi

³²⁵ Tasarı, s. 1.

³²⁶ **Kaya**, Cansu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon, On İki Levha, 2017, 102-103.

³²⁷ **Güngör**, s. 114-115.

³²⁸ **Güngör**, s. 117.

³²⁹ **Göger**, s. 83.

bir anlam ifade etmektedir³³⁰. Zira bu durum kanuni düzenlemede tüm sınırları net bir şekilde çizilmiş olduğu durumlarda ihtiyaç halinde maalesef sınırları belirlenmiş ve şartları çizilmiş duruma uygunmuş gibi davranılmasına gerek bırakmamaktadır. *Aybay'a* göre de öngörülemez acil durumlar karşısında idarenin böyle bir yetkisinin bulunması yararlıdır³³¹.

Dolayısıyla anılan hüküm, gerçekten zaruri hallerde ilgilileri kanuna rağmen hareket etmek mecburiyetinden kurtararak mevcut durumu kanuna uygun hale getirmektedir. Ancak her ne kadar bu hükümle kanunda düzenlenmesi sehven unutulmuş durumlarda vatandaşlığa alınması gereken kişinin vatandaşlığa alınmasına olanak sağlasa da bu hüküm kapsamına kimlerin gireceğinin öngörülemez olması kanunilik ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

2.1.4. TVK md. 12/1-d'de Yer Alan Kişiler

Bu başlık altında ilk olarak Türk hukuku bakımından “göçmen” kavramının nasıl algılandığı ve göçmen olarak kabul edilen kişilerde bulunması beklenen şartlar değerlendirilecek ve sonrasında bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanma yolları üzerinde durulacaktır.

2.1.4.1. Türk Hukukunda Göçmen Kavramı ve Göçmen Olarak Kabul Edilen Kişilerde Bulunması Gereken Şartlar

Göç, bir kişinin vatanını terk etmek suretiyle geri dönmek üzere başka bir ülkeye yerleşmek niyetiyle gitmesi olarak ifade edilmektedir³³². Kişilerin vatanlarını terk edip başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla gitmelerinin birçok sebebi bulunmakta olup, bunlara; doğal afetler, savaşlar, devrimler, askeri darbeler, sosyal baskılar, siyasal ve

³³⁰ Doğan, 2018, s. 83.

³³¹ Aybay/Özbek/Perçin, s. 125.

³³² Aybay/Özbek/Perçin, s. 154; Doğan, 2018, s. 217; Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 244.

ekonomik nedenler örnek olarak gösterilebilmektedir³³³. Göç kural olarak iç hukuka ait bir mesele olup, devletlerin bu konuda mahfuz yetkileri söz konusudur ve göçmenlerin kabulü devletlerin siyasal, sosyal ve ekonomik politikaları ile ilgili olduğundan devletler göçmen statüsünde nitelendireceği ve bu statüyü vereceği kişileri kendi belirlemektedir³³⁴.

Göçmen teriminin anlamına bakılacak olursa, göçmen ekonomik, siyasi ve dini sebepler gibi birçok sebeplerle bulunduğu ülkeden ayrılarak yerleşme niyetiyle farklı ülkelere giden kişiyi ifade etmektedir³³⁵. Bu terimin sözlük anlamına bakıldığında “*Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir*”³³⁶ olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde mülteci, muhacir, mübadil, göçebe veya soydaş olarak adlandırılan kişiler hukuken farklı statülere sahip olmalarına rağmen göçmen olarak nitelendirilebilirler³³⁷.

Türk hukuku bakımında göçmen kavramının tanımı incelendiğinde milletlerarası hukukta kullanılan göçmen kavramından farklı bir anlamda kullanılmış olduğu görülmektedir. Zira milletlerarası uygulamada göçmenlerin “*belli bir soya sahip olmaları yahut belli bir kültüre bağlı olmaları*” şeklinde kıstaslar aranmamakta olup, göçmen kavramı tüm yabancıları kapsayacak şekilde yorumlanmaktadır³³⁸. Örneğin milletlerarası uygulamada; mülteciler, sığınmacılar, yabancı işçiler, yabancı müteşebbisler, ülkeye eğitim, sağlık ve ziyaret amaçlı gelen yabancılar göçmen olarak nitelendirilmektedirler³³⁹.

Türk hukukunda ise göçmen kavramı TVKUY “Tanımlar” başlıklı md. 3/1-g’de “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde*

³³³ Aybay/Özbek/Perçin, s. 154; Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 244; Saatcioğlu, Onur Can, “Türk Soylu Yabancıların Çalışma Haklarına İlişkin Ayrıcalıklı Sisteme Yeniden Bakış: Amaç ve Konu Yönünden Değişim Sorunu”, AÜHFD, Cilt 70, Sayı 4, 2021, 1083-1130, s. 1085.

³³⁴ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 245.

³³⁵ Balkar Bozkurt, s. 79; Çelikel/(Öztekin) Gelgel, s. 27; Doğan, 2018, s. 217.

³³⁶ <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 10.07.2020).

³³⁷ Balkar Bozkurt, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 79.

³³⁸ Balkar Bozkurt, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 82.

³³⁹ Ökmen, Özgür, “Yabancılar Hukukunda Göçmenler”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Devletler Özel Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 21.

Türkiye'ye gelip 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişiyi" şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bu nedenle göçmenlerle alakalı esas düzenlemenin 5543 sayılı İskân Kanunu'nda yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kanunun "Tanımlar" başlıklı md. 3/1-d'de göçmen; "*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.*". İK md. 3'de genel olarak göçmen kavramı ile birlikte göçmen türleri de tanımlanmıştır. Buna göre;

"Serbest göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir. (md. 3/e)

İskânlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır. (md. 3/f)

Münferit göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir. (md. 3/g)

Toplu göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir. (md. 3/ğ)".

Türk hukukunda göçmen sayılmak için; Türk soylu olmak, Türk kültürüne bağlılık taşımak ve Türkiye'ye yerleşmek niyetiyle gelmek şartları aranmaktadır. Bununla birlikte aynı Kanun md. 4'te göçmen olarak kabul edilmeyecek kişiler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler.*". Bu durumda bir kişinin Türkiye'de göçmen kabul edilebilmesi için bu kişinin Türk soylu olması, Türk kültürüne bağlılık taşıması, Türkiye'ye yerleşme niyeti ile gelmesi, sınır dışı

edilmemiş olması, ayrıca Türkiye'ye gelmesi sakıncalı görülen kişilerden olmaması gerekmektedir.

Bu kapsamda aşağıda göçmen statüsü verilmesi için bulunması gereken koşullar incelenecektir.

2.1.4.1.1. Türk Soylu Olmak ve Türk Kültürüne Bağlı Olmak

5543 sayılı İK md. 3 ve 4' de de açıkça belirtildiği üzere, göçmen olarak kabul edilebilmenin birinci koşulu Türk soylu olmak ve Türk kültürüne bağlı olmaktır. Ancak kanunlarda ve uygulama yönetmeliklerinde Türk soylu olmak ve Türk kültürüne bağlılığın ne şekilde değerlendirileceği hususunda herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

Yasa koyucu yapmış olduğu düzenlemeyle Türk soylu olmanın yanında Türk kültürüne bağlılık taşıma şartını ayrıca aramıştır. Bu nedenle Türk soylu olan herkesin Türk kültürüne bağlı olmayabileceği ve bunun sonucu olarak da bu kişilerin göçmen olarak kabul edilen kişilerden sayılmayarak Türk vatandaşlığını kazanamayabileceği sonucuna varılmaktadır³⁴⁰.

İK md. 7'ye göre “*Göçmen olarak kabul edilecekler bakımından Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti Cumhurbaşkanı kararı ile yapılır.*” Görüldüğü üzere kimlerin Türk soylu olduğu ve Türk kültürüne bağlılık taşıdığı hususunda Cumhurbaşkanına geniş bir takdir yetkisi verilmiştir³⁴¹. Cumhurbaşkanı bu kararı verirken herhangi bir kurumdan görüş almak zorunluluğu bulunmamakta olup, Cumhurbaşkanı siyasi güdüler çerçevesinde kararını verecektir³⁴². Ancak yukarıda belirtilmiş olduğu gibi “Türk soyundan olma ve Türk kültürüne bağlı olma” şartlarının tespit edilmesinde belirli kıstaslar bulunmadığından uygulamada birtakım belirsizlikler

³⁴⁰ Doğan, 2018, s. 219.

³⁴¹ Doğan, 2018, s. 219.

³⁴² Doğan, 2018, s. 219.

ortaya çıkmaktadır³⁴³. Türk kültürüne bağlı olmak şartının tespitinin nasıl yapılacağı konusunda bir düzenleme yapılmamış olduğundan *Doğan'a* göre, Türk soyundan olanların Türk kültürüne de bağlı olduğu yönünde bir karine kabul edilmelidir³⁴⁴.

2510 sayılı İskân Kanunu³⁴⁵ Ek Madde 33'te "*Bulgaristan'dan göçe zorlanarak 1/1/1984 tarihinden sonra Türkiye'ye gelerek yerleşmek isteyen Türk soylu kişiler 14/6/1934 tarihli ve 2510 sayılı Kanun hükümlerine göre Türk kültürüne bağlı serbest veya iskânlı göçmen sayılır ve bunlar hakkında mezkûr Kanunda hüküm bulunmaması halinde 17/3/1982 tarihli ve 2641 sayılı Kanun hükümleri (2 nci, 3 üncü, 4 üncü ve 5 inci maddeler hariç) kıyasen uygulanır.*" şeklinde bir düzenleme yapılarak bu kişilerin Türk soyundan olmakla birlikte Türk kültürüne bağlı kişiler olduğu hüküm altına alınmıştır. Ayrıca 3835 sayılı Kanun'un³⁴⁶ 1. maddesi uyarınca, "*Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve Ahıska Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Cumhurbaşkanınca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler.*". Bu maddeden de Ahıska Türklerinin Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı kişiler olarak kabul edilerek göçmen statüsünde oldukları söylenebilir.

Göçmenlerin vatandaşlığa alınmasında Türk soylu olma şartının yanında göçmenlerin geldiği coğrafya da oldukça etkili olmuştur³⁴⁷. Mülga 1312 sayılı Vatandaşlık Kanunu döneminde Balkanlardan gelen göçmenler Türk vatandaşlığına alınan göçmenler arasında sayıca çoğunluktadır³⁴⁸. Bu konuda Türk vatandaşlığına geçişi kolaylaştıran anlaşmalar yapılması ve "kaybedilmiş topraklarımızın hatıraları" olarak görülmeleri Balkandan gelen göçmenleri diğer göçmenlere nazaran ayrıcalıklı bir konuma getirmiştir³⁴⁹.

³⁴³ **Öztürk Yılmaz**, "5543 Sayılı İskân Kanunu", s. 253.

³⁴⁴ **Doğan**, 2018, s. 83.

³⁴⁵ R.G. 21.06.1934, S. 2733, <https://www.zmo.org.tr/> (E.T: 05.04.2021).

³⁴⁶ "3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun", R.G. 11.07.1992, S. 21281.

³⁴⁷ **Danış**, Didem/ **Parla**, Ayşe, "Nafile soydaşlık: Irak ve Bulgaristan Türkleri Örneğinde Göçmen, Dernek ve Devlet", Toplum ve Bilim 114, 2009, 131-158, s. 134.

³⁴⁸ **Danış/Parla**, s. 134.

³⁴⁹ **Danış/Parla**, s. 134-135.

Balkanlardan gelen göçmenler, Avrupa ile mevcut ilişkileriyle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde “kaybedilmiş topraklarımızın hatıraları” şeklinde görülmüşlerdir³⁵⁰.

2.1.4.1.2. Türkiye'ye Yerleşmek Maksudıyla Gelmiş Olmak

Göçmen statüsünde kabul edilebilmek için aranan şartlardan biri de yerleşme niyetidir. Kişi veya kişi gruplarının gittikleri ülkeye yerleşme niyetleri yoksa, ayrıldıkları ülkeye geri dönme niyetindeyse bu durum göç kavramının amacını sağlamayacağından bu kişiler göçmen olarak değerlendirilmezler³⁵¹. Bu nedenle ülkeye geçici olarak sığınmak maksadıyla gelen yabancılar göçmen statüsünde değerlendirilemezler.

5543 Sayılı İK'nın yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkan 2510 sayılı İK'da koşulların sağlanması halinde mülteci kategorisinden göçmen kategorisine geçerek mültecilerin Türk vatandaşlığını kazanması imkânı bulunmaktayken, 5543 sayılı İK'da bu düzenlemeye yer verilmemiştir³⁵². Zira mülteciler ülkeye yerleşmek niyetiyle gelmeyip, bir zaruretten ötürü geçici olarak sığınmak niyetiyle gelen kişilerdir ve sığındıkları ülkenin vatandaşlığını kazanmak amaçları bulunmamaktadır³⁵³.

2.1.4.1.3. Göçmen Olarak Kabul Edilmeyecek Kişilerden Olmamak

İskân Kanunu md. 4/1'de göçmen olarak kabul edilmeyecek kişiler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler.*” Bu nedenle bir kişinin Türkiye'de göçmen statüsünü kazanabilmesi için İK md. 3/1-d ve md. 4/1'de aranan şartları birlikte sağlaması gerekmektedir³⁵⁴.

³⁵⁰ Danış/Parla, s. 135.

³⁵¹ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 246.

³⁵² Aybay/Özbek/Perçin, s. 154-155.

³⁵³ Doğan, 2018, s. 222.

³⁵⁴ Güngör, s. 121.

Devletler Hukuku Enstitüsü'nün 1892 yılında Cenevre Toplantısı'nda yaptığı tanıma göre, “*yabancı, bir devletin ülkesinde bulunan ve o devletin vatandaşlığını iddiaya hakkı olmayan kimsedir.*”³⁵⁵. TVK md. 3/1-d'de ise yabancı, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu durumda Türk soylu olmayan ve Türk kültürüne bağlılık taşımayan yabancılar, mülteciler, vatansızlar ve özel statülü yabancılar göçmen şeklinde değerlendirilemezler³⁵⁶. Bunun dışında diğer şartları taşımasına rağmen sınır dışı edilmiş ve Türkiye'ye girmesi münasip görünmeyen kişilere de göçmen statüsü verilmeyecektir. Anayasa md. 23'e göre, “*Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.*”. Bu nedenle sınır dışı edilebilecek kişiler yabancılardır. Kişi göçmen olmanın gerektirdiği şartları taşıyor olsa bile sınır dışı edilen kişilerden olması halinde, bu kişi göçmen olarak kabul edilmeyecektir³⁵⁷. Bunun dışında güvenlik bakımında ülkeye girmesi uygun görülmeyen kişiler bakımından da belirleme yapılması için bir sınırlama getirilmemiş olduğu görülmektedir. Bu durumda da idareye geniş bir takdir yetkisi verilmiş bulunmaktadır³⁵⁸.

2.1.4.2. Göçmenlerin Türk Vatandaşlığını Kazanması

Göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanması 5901 sayılı TVK md. 12/1-d'de düzenlenmiş olduğu gibi 5543 sayılı İK'da da özel olarak düzenlenmiştir. 5901 sayılı TVK'dan önce yürürlükte olan mülga 403 sayılı TVK'da da göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanması müessesine yer verilmiştir. Mülga 403 sayılı TVK md. 7/c'de “*Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları*”nın vatandaşlığa alınabileceği hükmü düzenlenmiştir. Göğ'er'e göre, bu hüküm doktrinde 2510 sayılı İskân Kanunu'nda yer alan muhacereti düzenleyen hükümlerle ilişkilendirilse de adi telsik ve fevkalade telsik devletin bir lütfu olduğundan ve İskân Kanunu hükümlerine dayanılarak kazanılan vatandaşlık ise Bakanlar Kurulu takdirine bağlı olmadığından bu iki düzenlemeyi birbiri ile ilişkilendirme eğiliminde

³⁵⁵ Çelikel/(Özetekin) Gelgel, s. 16; Yıldız, Aysel, “Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık”, GAD, Cilt: 3, Sayı: 1, 2017, 36-67, s. 39.

³⁵⁶ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 252.

³⁵⁷ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 252.

³⁵⁸ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 252.

olmak doğru değildir³⁵⁹. Bu sebepten dolayı mülga 403 sayılı TVK’da düzenlenen kişiler Türk soylu olan ancak İskân Kanunu hükümlerinden faydalanamayan kişilerdir³⁶⁰. Ayrıca bu hükümde Türk soyundan olan kişilerin Türk kültürüne bağlı olması da aranmamıştır. Mülga 403 sayılı TVK’nın yürürlükte olduğu dönemde göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınmasında mülga 403 sayılı TVK’dan çok İskân Kanunu ve özel kanunlar dikkate alınmıştır³⁶¹. Örneğin, 13 kişi 2009/14900 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İskân Kanunu uyarınca Türk vatandaşlığına alınmıştır³⁶². Yine 1259 göçmen, 2510 sayılı Kanunun 6. maddesinin (B) fıkrasına göre, 7/3231 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınmıştır.³⁶³

Mülga 403 sayılı TVK md. 7/c bendi TVK Tasarısı’ndan çıkarılmıştır. *Erten’e* göre Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin “ayrımcılık yasağı” başlıklı 5. Maddesi ile uyumlu olması bakımından ilgili bent tasarıdan çıkarılmıştır³⁶⁴. Zira Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi 5. madde ilk paragrafa göre, “*Taraf Devletin vatandaşlığına dair kuralları fark gözetken ibarelere yer veremez veya cinsiyet, inanç, ırk, renk ya da ulusal veya etnik köken temelinde ayrımcılığa varan herhangi bir uygulamayı içeremez.*”. Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye henüz Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesine üye olmamakla birlikte TVK gerekçesinde belirtildiği gibi TVK, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesine uyumlu olarak hazırlanmıştır³⁶⁵. Ancak buna rağmen 5901 sayılı TVK’nın 12. maddesinin birinci fıkrasının d bendinde göçmenler, istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecek son grup olarak düzenlenmiştir. 5901 sayılı TVK’da göçmen tanımı yapılmamış olduğundan göçmen olan kişilerin belirlenmesinde 5543 sayılı İskân Kanunu’nda yapılan tanım esas alınmaktadır. Bu tanım esasınca göçmen “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.*”. *Erten* ve *Erdem’e* göre, bu tanıma bakıldığında göçmen sınıfında olup vatandaşlığı istisnai yoldan kazanabilecek kişiler bakımından dolaylı olarak Türk

³⁵⁹ **Göğ**, s. 81.

³⁶⁰ **Göğ**, s. 81.

³⁶¹ **Güngör**, s. 118

³⁶² R.G. 30.04.2009, S. 27215.

³⁶³ R.G. 31.10.1972, S. 14001.

³⁶⁴ **Erten**, s. 46.

³⁶⁵ Tasarı s. 1.

soylu olma ve Türk kültürüne bağlılık arandığından ilgili hüküm, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin tarafı olunduğunda Sözleşme'nin "Ayrımcılık Yasağı" başlıklı maddesinin ihlali niteliğinde olacaktır.³⁶⁶

2.1.4.2.1. Göçmenlerin 5901 Sayılı TVK Uyarınca Türk Vatandaşlığını Kazanması

Göçmen statüsündeki kişiler TVK md. 12'de yer alan Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanabilecek kişi gruplarından biridir. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere TVK'da göçmen tanımı yapılmamış olduğundan göçmen olarak kabul edilecek kişilerin tespitinde İskân Kanunu'nda yapılan tanım esas alınmaktadır. Türk Vatandaşlığının Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik md. 3/1-g'de de göçmen, "*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişi*" şeklinde ifade edilerek göçmen teriminin tanımında İskân Kanunu'na bir atıf yapılmıştır. İskân Kanunu'ndaki tanım gereğince, Türk soylu olan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek niyetiyle tek başına veya toplu olarak Türkiye'ye gelenler göçmen kabul edilmektedir. Bunun yanında Türk kültürüne bağlı olmasına rağmen ülke sınırları dışına çıkarılmış ve Türkiye'ye gelmeleri münasip görülmeyen kişiler göçmen olmanın diğer şartlarını taşımalarına rağmen göçmen olarak kabul edilmezler. Kişinin göçmen olarak kabul edilmeyecek kişilerden olmasına rağmen bu durumun yurda girmesinden sonra tespit edilmesi halinde ise bu kişinin göçmenlik işlemleri iptal edilir.

700 sayılı KHK'nin md. 174'le getirilen düzenlemeyle Türk soylu olan ve Türk kültürüne bağlı olan kişilerin tespiti İskân Kanunu'nun 7/1 maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı kararı ile yapılmaktadır. Dolayısıyla kişinin göçmen statüsünde olup olmadığının tespit edilmesi idari bir işlemle gerçekleşmektedir³⁶⁷. Diğer yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması durumlarında olduğu gibi kişiye göçmen statüsü verilmiş olsa dahi yetkili makam kararıyla vatandaşlığa alınmada idarenin sahip olduğu takdir

³⁶⁶ Erdem, s. 143; Erten, s. 46.

³⁶⁷ Balkar Bozkurt, "Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması", s. 93.

yetkisi nedeniyle kişi Türk vatandaşlığına kabul edilmek zorunda değildir³⁶⁸. Zira göçmen statüsünde değerlendirilen kişiler için “milli güvenlik ve kamu düzeni” açısından sakıncalı olmama şartı da aranmaktadır. Bu durumda TVK md. 12/1-d’de yer alan kişilerin Türk vatandaşlığına kabulü bakımından İK uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişilerden olmaları yeterli olmayıp, ayrıca “milli güvenlik ve kamu düzeni” bakımından sakınca oluşturacak herhangi bir durumun da bulunmaması gerekmektedir.

TVKUY md. 21/1’de düzenlenmiş olduğu üzere 5543 sayılı İK uyarınca göçmen statüsüne değerlendirilenlerin vatandaşlık dosyası il çevre ve şehircilik müdürlüğü tarafından düzenlenerek İçişleri Bakanlığına gönderilir. Vatandaşlığa kabul edilmek üzere İçişleri Bakanlığına iletilen kişinin evrakları Bakanlık tarafından incelendikten sonra kişi Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilebilir. TVK md. 20/1 ve TVKUY md. 36/1’de düzenlenmiş olduğu üzere “*Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar, karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.*”

Göçmen statüsüyle Türk vatandaşlığına alınan kişinin eşi ve çocuklarının vatandaşlık kazanma durumuna bakacak olursak, TVK md. 20/2 gereğince bir kişinin göçmen statüsünü haiz bireylerden olması nedeniyle vatandaşlık kazanmış olması, bu kişinin eşinin vatandaşlığını etkilemeyecektir. Ne TVK’da ne de İskân Kanunu’nda eşin Türk vatandaşlığı kazanmış olması durumu diğer eşin vatandaşlığı kazanan eşe bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanması halini düzenlenmektedir³⁶⁹. Diğer eşin göçmen olarak kabul edilen kişilerden olması durumunda bu eşin de göçmen olarak vatandaşlığa alınmak için ayrıca başvurması gerekmektedir³⁷⁰. Eğer diğer eş Türk soylu değilse o zaman TVK md.12/1-d hükmü gereğince Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır. Ancak eş şartları sağlamak kaydıyla TVK md. 11 gereğince Türk vatandaşlığının genel yolla, md. 16 gereğince Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla, 12. maddede yer alan diğer gruplardan birine dâhil olması halinde bu madde gereğince Türk vatandaşlığını istisnai yolla veya TVK’da yer alan diğer kazanma yolları ile kazanabilir. *Güngör’e* göre, “milli güvenlik ve kamu düzeni” bakımında sakıncalı bulunmayan eş, ailede vatandaşlık birliğinin

³⁶⁸ **Güngör**, s. 122.

³⁶⁹ **Güngör**, s. 121.

³⁷⁰ **Güngör**, s. 121.

sağlanması amacıyla TVK md. 12/1-c hükmü gereğince Türk vatandaşlığına alınması zaruri görülen kişiler grubuna dâhil edilebilir³⁷¹. Türkiye Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin tarafı devletlerden olmasa da bu görüşün dayanağı olarak vatandaşlık hukukunun genel ilkelerini ortaya koyan bu sözleşme gösterilmektedir Zira bu sözleşme akit devletlerin, vatandaşlarının eşlerinin vatandaşlığa alınmasını kolaylaştırmayı taahhüt etmektedir³⁷².

Çocuklar bakımından ise Türk vatandaşlığının kazanılmasının çocuklara etkisi ile ilgili genel kural esas alınmaktadır³⁷³. Ergin olmayan çocuklar göçmen olarak kabul edilen kişilerden olan ve bu yolla Türk vatandaşlığına kabul edilen ebeveynlerine bağlı olarak vatandaşlığa kabul edilirler³⁷⁴. Çocuğun ebeveynlerinden yalnız biri Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuru yaptığında ise TVK md. 20/2 gereğince başvuru yapan ebeveynin “*velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır.*”. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında ergin olma şartı aranmadığından ana ve babası bulunmayan göçmen çocuklar da TVK md. 12/1-d uyarınca tek başlarına Türk vatandaşlığına kabul edilebilirler³⁷⁵.

2.1.4.2.2. Göçmenlerin İskân Kanunu Uyarınca Türk Vatandaşlığını Kazanması

Her ne kadar yabancıların Türk vatandaşlığını kazanması hususunda dikkate alınacak temel kanun TVK olsa da Türk hukukuna göre göçmen statüsünde görülen kişilerin Türk vatandaşlığına alınması hususunda İK da uygulama alanı bulacaktır. İK md. 8/4 gereğince “*Göçmen olarak kabul edilenler, gerekli işlemlerin ilgili kuruluşlarca tamamlanmasından sonra Cumhurbaşkanı kararıyla vatandaşlığa alınırlar.*” Göçmen tanımı yukarıda öncesinde de belirtildiği üzere İK md. 3/1-d’de “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu*

³⁷¹ **Güngör**, s. 121.

³⁷² **Güngör**, s. 122, dn. 386.

³⁷³ **Doğan**, 2018, s. 84.

³⁷⁴ **Balkar Bozkurt**, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 96; **Güngör**, s. 122.

³⁷⁵ **Balkar Bozkurt**, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 96; **Güngör**, s. 122.

Kanun gereğince kabul olunanlardır.” şeklinde yapılmıştır. Aynı maddenin diğer bentlerinde tanımlanan göçmen türleri bakımından Türk vatandaşlığına alınma konusunda bir fark bulunmamaktadır. Bu maddede aranan şartları sağlayan ve İskân Kanunu md. 4’te belirtilen göçmen olarak kabul edilmeyecek kişilerden olmayanlar İskân Kanunu uyarınca Cumhurbaşkanı kararıyla Türk vatandaşlığını kazanabilecektir.

Münferit olarak veya toplu olarak sınırlarımıza giren göçmenler İK md. 8’e göre, “*giriş noktalarındaki göçmen kabul merkezlerinde sağlık, gümrük, idari ve nakil işlemleri tamamlanıncaya kadar misafir edilirler. Bu kişilerin bakım, beslenme ve barınma ihtiyaçları Kızılay Derneğinin yardımlarıyla İçişleri Bakanlığınca karşılıksız sağlanmaktadır.*” İK md. 8/3 gereğince iskânlı göçmenler “*sınırlarımızdan yurda girdikten sonra geçici veya kesin iskânları için belirlenen yerlerin, serbest göçmenler ise yerleştikleri yerlerin en büyük mülki amirine müracaatla kendileri ve aile fertleri için Vatandaşlığa Girme Beyannamesi’ni imzalayarak ‘Göçmen Belgesi’ almaya mecburdur.*”. Alınan belgeler iki sene süreyle muteber olup göçmenler tarafından “geçici kimlik belgesi” olarak kullanılır. İK’nın göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınmasına ilişkin “*Göçmen olarak kabul edilenler, gerekli işlemlerin ilgili kuruluşlarca tamamlanmasından sonra Cumhurbaşkanı kararıyla vatandaşlığa alınırlar.*” hükmünde yer alan “alınırlar” ifadesi TVK md. 12/1-d’den farklı olarak bu kişilerin Türk vatandaşlığına alınmasında Cumhurbaşkanının takdir yetkisi olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

İK’da göçmen olması nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanan bireylerin eşleri bakımından nasıl bir sonuç doğacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle TVK’da olduğu gibi İskân Kanunu’na bağlı Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığını etkilemeyecektir³⁷⁶. Çocuklar ise İK md.8/4’e göre, “*baba ve analarına, baba veya anaları yoksa kan ve kayın hısımlarına bağlı tutulurlar.*”. Ayrıca kimsesi olmayan küçüklerin de yaşları önemsenmeksizin vatandaşlığa alınacağı hüküm altına alınmıştır.

³⁷⁶ **Balkar Bozkurt**, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, s. 99.

2.1.4.2.3. TVK ve İskân Kanunu Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Karşılaştırılması

TVK Tasarısı³⁷⁷ md. 48'e göre, "2510 sayılı İskân Kanununun 3 üncü maddesinin altıncı fıkrası, 4 üncü maddesinin (Ç) fıkrası ile 6'ncı maddesi" yürürlükten kaldırılması tasarlanan hükümlerdir. Bu şekilde tasarıda İK uyarınca Türk vatandaşlığına kabul ortadan kaldırılarak Türk vatandaşlığına kabul edilmenin yol ve yöntemleri yeknesak hale getirilmeye çalışılmışsa da tasarı TBMM'ne sunulduğunda 2510 sayılı İK, 5543 sayılı İK ile yürürlükten kaldırılmış ve Kanun değişikliği İçişleri Komisyonunda dikkate alınmamıştır³⁷⁸. Sonuç olarak, 5543 sayılı İskân Kanun'unda yer alan göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınması ile ilgili hüküm yürürlükten kaldırılmadığından 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5901 sayılı TVK ile birlikte bu hüküm halen yürürlüktedir³⁷⁹.

5543 sayılı İskân Kanunu'nu md. 8'de düzenlenen göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınması hükmü yürürlükten kaldırılmadığından, TVK md. 12/1-d hükmü ile birlikte göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanması ile ilgili iki farklı hüküm bulunmaktadır. Bu nedenle göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanması yönünde üç görüş mevcuttur. Bunlardan ilki göçmenlerin İskân Kanunu ve TVK'da yer alan düzenlemeler uyarınca alternatif olarak vatandaşlığı kazanabileceği³⁸⁰, ikincisi İskân Kanunu'nun asıl amacı göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanmasını düzenlemek olmadığından TVK md. 12/1-d uyarınca vatandaşlığın kazanılacağı, sonuncusu ise İK uyarınca Türk vatandaşlığının kazanılması TVK'ya nispeten basit olduğundan göçmen statüsündeki kişilerin İK'ya göre Türk vatandaşlığına alınacağı, İK düzenlemeleri haricinde tutulan Türk soyundan olanların ise TVK'ya göre Türk vatandaşlığını kazanabileceğidir³⁸¹. *Tiryakioğlu'na* göre de İK'da belirtilen Türk soylu olup, Türk kültürüne bağlılık taşıyan göçmenlerin İK'ya

³⁷⁷ Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/458), md. 48 s, 11.

³⁷⁸ *Aybay/Özbek/Perçin*, s. 156, dipnot 57.

³⁷⁹ *Baran Çelik*, s. 388; *Erten*, s. 45, *Güngör*, s. 120.

³⁸⁰ *Aybay/Özbek/Perçin*, s. 158; *Baran Çelik*, s. 389; *Erdem*, s. 142.

³⁸¹ *Nomer*, 2020, s. 94.

göre Türk vatandaşlığını kazanması, bu nitelikleri taşımayan diğer göçmenlerin ise TVK'ya göre Türk vatandaşlığını kazanması sonucuna varmak mümkündür³⁸².

İlk görüşe göre iki hükmün alternatif olarak uygulanması hangi kişilerin TVK'ya hangilerinin İskân Kanunu'na göre kazanacağı konusunda karışıklık yaratacaktır. Bu iki kanunun sınırları belirlenmeden alternatif olarak uygulanması pek mümkün görülmemektedir. İkinci görüşü inceleyecek olursak, İK'nın amacına ilk maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu madde uyarınca, *“Bu Kanunun amacı; göçmenlerin, göçebelerin, yerleri kamulaştırılanlar ile millî güvenlik nedeniyle yapılacak iskân çalışmalarını, köylerde fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamaya esas şartları ve alınacak tedbirleri, iskân edilenlerin hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.”*. İK'nın kapsamıysa 2. maddede yer almaktadır. İlgili madde uyarınca, *“Bu Kanun; yurt dışından gelen göçmenlerin, yerleri kamulaştırılanların, göçebelerin ve millî güvenlik nedeniyle yerlerinin değiştirilmesine karar verilenlerin iskânı ile köylerin toplulaştırılmasına ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamaya esas alınacak tedbirlere dair hükümleri kapsar.”*. İK'nın amacına ve kapsamına bakıldığında da anlaşıldığı üzere bu Kanun'un asıl amacının göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanması olmadığı görülmektedir. Öztürk Yılmaz'a göre, göçmelerin Türk vatandaşlığını kazanması konusu İskân Kanunu'nun 8. maddesinde bir gereklilik olarak düzenlenmiştir³⁸³. Her ne kadar İskân Kanunu'nun amacı Türk vatandaşlığının kazanılması olmadığından TVK'nın uygulanması gerektiği ileri sürülse de İskân Kanunu'ndaki hükmün halen yürürlükte olması bu görüşü de yetersiz bırakmaktadır. Ayrıca 5091 sayılı TVK'nın yürürlüğü girmesinden sonraki zamana ilişkin İskân Kanunu gereğince Türk vatandaşlığının kazanılmasına yönelik uygulama da mevcuttur. İçişleri Bakanlığının 9.7.2009 tarih ve 85272 sayılı yazısı üzerine, 5543 sayılı İK'nın 8. maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulu tarafından 3.8.2009 tarihinde 21 kişinin Türk vatandaşlığına alınmasına karar verilmiştir³⁸⁴. Bu durum da göçmenlerin sadece TVK'ya göre Türk vatandaşlığına alınması gerektiği görüşünü yetersiz bırakmaktadır.

³⁸² Tiryakioğlu, “Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu”, s. 36.

³⁸³ Öztürk Yılmaz, “5543 Sayılı İskân Kanunu”, s. 249.

³⁸⁴ R.G. 04.09.2009, S. 27339.

Son görüşe göre ise her ne kadar İskân Kanunu kapsamında olmayan Türk soyluların TVK hükümleri uyarınca Türk vatandaşlığını kazanabileceği düşünülüyor olsa da TVKUY md. 21/1'in göndermesi ile göçmenlerin kim olduğu İskân Kanunu'nda yapılan tanıma göre belirlendiğinden ve sonuç olarak her iki kanun aynı kişileri göçmen olarak kabul ettiğinden bu görüş de yetersiz kalmaktadır.

TVK ve İskân Kanunu arasındaki en büyük fark vatandaşlığın kazanılmasında idarenin takdir yetkisinin bulup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır. İki kanun arasında böyle önemli bir farkın bulunması, her iki kanunun açık bir şekilde birbiriyle çeliştiğini göstermektedir. Kanaatimizce yukarıda belirtildiği gibi iki kanunun yakın zamanlarda değişikliğe uğraması nedeniyle 5901 sayılı TVK yürürlüğe girerken İskân Kanunu'nun göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınması ile ilgili hükmünün çıkartılması gerekirken gözden kaçırılmış olması, aynı anda farklı kanunlarda da çelişkili hükümlerin yer almasına sebep olmuştur. Ayrıca Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün sayfasında göçmenlerin vatandaşlığa alınması hususunda yalnızca TVK md. 12/1-d hükmüne yer verilmiştir³⁸⁵. Bu nedenle eğer göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınmasında yetkili makam, takdir yetkisini kendisinde bulundurmak istiyorsa İskân Kanunu'ndaki düzenlemenin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Aksi halde iki kanun arasındaki çelişkinin ortadan kalkması mümkün olmayacaktır. Şayet kanunun koyucunun amacı her iki kanunun yürürlükte kalması ise bu durumda iki kanunun uygulama alanının açık bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Tüm bunların dışında yukarıda belirtildiği gibi Ahıska Türkleri göçmen olarak kabul edilecek kişilerde aranan şartların tamamını sağlamaktadır. Türkiye'de yaşayan Ahıska Türklerinin ikamet ve vatandaşlık işlerine 3835 sayılı Kanun³⁸⁶ uygulanmaktadır. Bu yasa uyarınca 2009 yılına kadar 16.188 kişi Türk vatandaşlığına alınmıştır³⁸⁷. 2009 yılında ise yasaya eklenmiş olan geçici maddeyle uzun zamandır Türkiye'de ikamet eden Ahıska Türklerinin bir defaya mahsus vatandaşlığa alınması kabul edilmiştir. *“1/1/2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almak suretiyle Türkiye’de ikamet eden Ahıska*

³⁸⁵ Bkz. www.nvi.gov.tr (E.T: 20.03.2022).

³⁸⁶ “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun”, R.G. 11.07.1992, S. 21281.

³⁸⁷ Sayısal veriler için bkz. www2.tbmm.gov.tr/ (E.T: 20.03.2022).

Türklerine bu maddenin yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde; milli güvenlik açısından sakıncası olmamak şartıyla, 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuatta öngörülen şartlar aranmaksızın, başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık statüsü sağlanır. Çifte vatandaşlık statüsü sağlananlar, Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerde iskân edilirler.”. Bu kapsamda 2009 yılında 11.129 Ahıska Türkü daha Türk vatandaşlığına kabul edilmiştir³⁸⁸. Buna rağmen bu kişiler, bir dönem göçmen statüsüyle istisnai yoldan değil TVK md. 11’de düzenlenen Türk vatandaşlığının genel yolla kazanılmasını düzenleyen maddede yer alan şartları taşımaları halinde Türk vatandaşlığına alınmıştır³⁸⁹. 21.03.2013’te dönemin İçişleri Bakanı Muammer Güler tarafından yapılan açıklamalar uyarınca; “3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulüne Dair Kanun’un 19’uncu maddesine bir geçici madde eklendi ve bu maddeye göre de 11.540 Ahıska Türkü tekrar vatandaşlığa alındı. Şimdi, genel olarak Türk vatandaşlığına alınma müracaatında bulunabilmek için kanunda aranan şartları taşımayan Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu tarafından istisnai usulle vatandaşlığa kabul için bu kez 4.393 kişi başvurdu ancak bunların istisnai usulle Türk vatandaşlığına alınmaları değil, normal prosedürü bekleyerek Türk vatandaşlığına alınmaları konusunda, 5901 sayılı Kanun mucibince vatandaşlığa alınma işlemleri devam edecektir.”³⁹⁰. Hâlbuki göçmenlerin vatandaşlığa alınmasında TVK md. 12/1-d veya İK md. 8/4 hükmünün dikkate alınması gerekmektedir.

Dünya Ahıska Türkleri Birliği’nin (DATÜB) 11.09.2017 tarihinde yaptığı açıklamada, 23.08.2017’de İçişleri Bakanlığında Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ortaklığıyla birlikte organize edilen Ahıska Türklerine istisnai vatandaşlık verilmesi konusunda üst düzey toplantıda ülkeye hukuki yollardan giriş yapmış, ikamet izni bulunan yahut bulunmayan Ahıska Türklerinin istisnai yoldan vatandaşlık taleplerinin 11.09.2017 tarihi itibari ile alınmaya başladığı belirtilmiştir³⁹¹.

³⁸⁸ Sayısal veriler için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/> (E.T: 20.03.2022).

³⁸⁹ **Ganiyeva**, Salimya: “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Göç Etmesi ve Türk Vatandaşlığına Alınması İle İlgili Hukuki Sorunlar”, SÜHFD, C. 20, S. 1, Y. 2012, 175-199, s. 188.

³⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı, 24. Dönem, 3. Yasama Yılı, 81. Birleşim, s. 954. Bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/> (E.T: 20.03.2022).

³⁹¹ Bkz. <https://www.datub.eu/> (E.T: 20.03.2022).

Bu tarihten itibaren Ahıska Türklerinin vatandaşlık başvuruları, TVK md. 12/1-d kapsamında istisnai yolla vatandaşlık başvurusu olarak değerlendirilmektedir.

İskân Kanun’ a göre Türk vatandaşlığına alınmada aranan tek şart göçmen olarak kabul edilmek olduğundan Ahıska Türkleri için en kolay yol İskân Kanunu hükümlerine göre Türk vatandaşlığına alınmaktadır³⁹². Ancak uygulamada bu hükümlerin uygulanmasına imkân tanınmaması göçmen olarak kabul edilen kişilerin vatandaşlığı kazanmalarının zorlaştırılmaya çalışıldığını düşündürmektedir. Amaç bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmalarını zorlaştırmak ve göçmen statüsü verilen her kişiye Türk vatandaşlığı vermemek ise bu durum bizi İK’da kendine yer bulan göçmen statüsü verilen kişilerin doğrudan Türk vatandaşlığını kazanmalarına imkân tanıyan hükmün yürürlükten kaldırılması gerektiği sonucuna götürmektedir.

2.1.4.3. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından

Yukarıda ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere TVK’da ve İK’da Türk soylu olup aynı zamanda Türk kültürüne bağlılık taşıyanlara kolaylaştırılmış yoldan Türk vatandaşlığı kazanma imkânı verilmiştir. Türk hukuku ile bire bir aynı olmamakla birlikte diğer ülke hukuklarında da kültürel yakınlık sebebiyle bazı kişilere kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlık kazanma imkânı tanınmıştır. Kültürel yakınlık nedeniyle kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlık kazanma imkânı tanıyan ülkelere Bosna Hersek, Hırvatistan, Litvanya ve Türkmenistan örnek olarak verilebilir³⁹³.

Bosna Hersek Vatandaşlık Kanunu³⁹⁴ md. 12’ye göre, Bosna Hersek’e dönen göçmenler ve Bosna Hersek’e dönen göçmenlerin birinci ve ikinci nesil altsoyları genel yolla

³⁹² **Mekengeç**, Merve Acun: “Ahıska Türklerinin Türk Vatandaşlığına Alınması ve Türkiye’deki Çalışma Hakları”, MÜHFHAD, C.20, S. 2, 2014, s. 168.

³⁹³ Bilgi için bkz.: Global Citizenship Observatory, <https://globalcit.eu/modes-acquisition-citizenship/#:~:text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset,and%20lost%20across%20the%20world.&text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset%20covers%20information%20on%20laws%20in,Dataset%20will%20be%20updated%20periodically> (E.T: 09.02.2022).

³⁹⁴ Bosna Hersek Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 10.02.2022).

vatandaşlığın kazanılmasında aranan ikamet şartını yerine getirmeksizin ve eski vatandaşlığından vazgeçmeksizin Bosna Hersek vatandaşlığına alınabilir³⁹⁵.

Hırvatistan Vatandaşlık Kanunu³⁹⁶ md. 11'e göre, bir göçmen, göçmen kişinin üçüncü dereceye kadar altsoyları ve eşleri genel yolla vatandaşlığın kazanılmasında aranan ikamet şartı gibi bazı şartları taşımaları dahi vatandaşlığa alınabilirler. Göçmen, kalıcı olarak yurtdışında yaşamak amacıyla Hırvatistan Cumhuriyeti bölgesinden göç etmiş olan kişidir³⁹⁷.

Litvanya Vatandaşlık Kanunu³⁹⁸ md. 10'a göre, hiçbir zaman Litvanya Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olmayan Litvanya asıllı kişiler Litvanya Cumhuriyeti'nde veya başka bir devlette daimi olarak ikamet edip etmediğine bakılmaksızın basitleştirilmiş usul uyarınca Litvanya Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olacaktır³⁹⁹. Aynı Kanun'un 2(6) maddesine göre, Litvanya asıllı kişi, ebeveynleri veya büyükanne ve büyükbabaları ya da ebeveynlerden veya büyükanne ve büyükbabalarından biri Litvanyalı olan ve kendisini

³⁹⁵ Anılan Kanun'un md.12'nin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

“The following persons are entitled to acquire BiH citizenship by application without meeting the requirements of Article 9, paragraphs 2 and 6:

1. emigrants who have returned to Bosnia and Herzegovina,

2. first and second generation descendants of persons referred to in paragraph 1 above, who have returned to Bosnia and Herzegovina.”,
[https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BIH%20Law%20on%20Citizenship%20\(consolidated\)%20EN.pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BIH%20Law%20on%20Citizenship%20(consolidated)%20EN.pdf) (E.T: 10.02.2022).

³⁹⁶ Hırvatistan Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 10.02.2022).

³⁹⁷ Anılan Kanun'un md.11'nin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

“An emigrant, his descendants up to the third degree of lineal kinship and their spouses can acquire Croatian citizenship by naturalization even if they do not meet the requirements from Article 8, Paragraph 1, Points 1, 2 and 3 of this Law.

An emigrant from Paragraph 1 of this Article is a person who has emigrated from the area of the Republic of Croatia with the intention of living permanently abroad.”,
https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/CRO%20Law%20on%20Croatian%20Citizenship%20consolidated%2028_10_2011_ENGLISH.pdf (E.T: 10.02.2022).

³⁹⁸ Litvanya Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 10.02.2022).

³⁹⁹ Anılan Kanun'un md.10'nin gayri resmî İngilizce çevirisi aşağıdaki gibidir:

“Persons of Lithuanian descent who have never held citizenship of the Republic of Lithuania shall have the right to acquire citizenship of the Republic of Lithuania under the simplified procedure, irrespective of whether they are permanently resident in the Republic of Lithuania or in any other state.”
https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/LITH_XI%201196_as%20enacted_ENGLISH.pdf (E.T: 10.02.2022).

Litvanyalı olarak gören ve bunu yazılı olarak beyan eden kişidir⁴⁰⁰. Yine 2(14) maddesine göre, basitleştirilmiş prosedür uyarınca Litvanya Cumhuriyeti vatandaşlığının verilmesi Litvanya Cumhuriyeti vatandaşı olmayan Litvanya asıllı bir kişiye vatandaşlığa kabul koşulları uygulanmadan vatandaşlığın verilmesidir⁴⁰¹.

Türkmenistan Vatandaşlık Kanunu⁴⁰² md. 12/2-1'e göre, Türkmen halkı ve onların torunları (çocuklar, torunlar, torunların çocukları ve diğerleri) için vatandaşlığa alınmada genel yolla vatandaşlığa alınmadaki ikamet süresi indirilerek uygulanabilir veya hiç uygulanmayabilir⁴⁰³.

Görüldüğü üzere göçmen kavramı her ülke bakımından farklı şekillerde anlaşılabilmektedir. Kimileri için kültürel yakınlık aranırken, kimileri için zamanında o bölgeden göç eden kişileri ifade etmektedir. Yine bu kişilerin vatandaşlığa alınmasında kimi ülkeler için ikamet şartı gibi bazı şartlar aranmayarak vatandaşlığa alınma şartları kolaylaştırılmış, kimileri için ise genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan şartların hiçbiri aranmamıştır.

⁴⁰⁰ “Person of Lithuanian descent means a person whose parents or grandparents or one of the parents or grandparents are or were Lithuanians and who considers himself Lithuanian and declares it by written statement.” (E.T: 10.02.2022).

⁴⁰¹ “Granting of citizenship of the Republic of Lithuania under the simplified procedure means the granting of citizenship of the Republic of Lithuania without applying naturalisation conditions to a person of Lithuanian descent who has never been a citizen of the Republic of Lithuania.” (E.T: 10.02.2022).

⁴⁰² Türkmenistan Vatandaşlık Kanunu için bkz.: <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/> (E.T: 10.02.2022).

⁴⁰³ Türkmenistan Vatandaşlık Kanunu md.12/2-1 maddesinin resmi olmayan İngilizce metni şu şekildedir: “The period of habitual residence mentioned in Paragraph 3, Chapter 1 of this Article may be shortened or not followed for the following persons:

1) the Turkmen people and their descendants (children, grandchildren, great grandchildren and others)”, <https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Law%20of%20Turkmenistan%20on%20Citizenship%20of%20Turkmenistan%202013%20EN.pdf> (E.T: 10.02.2022).

2.2. TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASININ HUKUKİ SONUÇLARI

2.2.1. İlgili Bakımından Sonuçları

TVK md. 20/1 uyarınca; “*Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar, karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.*”. Bu nedenle vatandaşlığın istisnai olarak kazanılması yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan kişi Cumhurbaşkanı’nın vatandaşlığa alınma kararını verdiği andan itibaren Türk vatandaşlığını kazanır.

TVK md. 41/1 ve TVKUY md. 86/1’e göre, “*Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar müracaat makamları aracılığıyla ilgiliye ve başvuru makamlarına tebliğ olunur.*”. Türk vatandaşlığının kazanılmasından itibaren, Türk vatandaşlığını doğumla kazanan kişiler ile sonradan kazanan kişiler arasında vatandaşlık statüsü bakımından herhangi bir fark bulunmamaktadır⁴⁰⁴.

2.2.1.1. Vatandaşlığı Kazanan Yabancıнын İsim ve Soy İsim Meselesi

TVK’da vatandaşlığı kazanan kişilerin Türkçe ad ve soyadı almasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Türk vatandaşlığına sonradan kabul edilen kişinin Türkçe isim ve soy isim alma zorunluğunun bulunup bulunmadığı uygulamada birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur⁴⁰⁵. Mevzuatta açık bir düzenleme olmamasına rağmen Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 1995/23 sayılı genelgesi ve 98/04897 sayılı Vatandaşlığımızı Kazanmada Türkçe Ad ve Soyadı Alınması Hakkındaki metinde Türk vatandaşlığına sonradan kabul edilen yabancıların Türkçe isim ve soy isim almalarının telkin edildiği, kendi isim ve soy isimlerini muhafaza etmek isteyen kişilerin ise Türkçe imla kaideleriyle uyum sağlayacak biçimde yazılması şartıyla eski isim ve soy isimlerini kullanmaya devam edebilecekleri ifade edilmiştir⁴⁰⁶.

⁴⁰⁴ Baran Çelik, s. 395.

⁴⁰⁵ Doğan, 2018, s. 121.

⁴⁰⁶ “Mahkemece, her ne kadar davayı, nüfus müdürlüğü ile iddia makamının ileri sürdüğü mütalaya dayanarak davacının Türk Vatandaşlığına kabulü için Türkçe ad ve soyadı almasının zorunlu olduğu, Türk

Ancak uygulamada sonradan Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin önceki adları ile nüfusa kaydedilmeyip Türkçe isim ve soy isim almalarında ısrarlı davranıldığı görülmüştür⁴⁰⁷.

Bu karışıklığın önüne geçmek için TVKUY’de bir düzenleme yapılmıştır. TVKUY md. 74’e göre, Türk vatandaşlığını kazanabilmek için başvuruda bulunan yabancıların Türkçe isim ve soy isim kullanabilecekleri, şahsi isim ve soy isimlerini korumak isteyen kişilerin ise isim ve soy isimlerinin 1353 sayılı Kanun⁴⁰⁸ uyarınca Türk Alfabetesiyle yazılıp aile kütüğüne tescil edileceği düzenlenmiştir. Yönetmelik hükmünden anlaşıldığı üzere Türk vatandaşlığına kabul edilen bireylerin Türkçe isim veya soy isim almaları zorunlu değildir.

TVKUY md. 74/2’ye göre “*Soyadı alınması durumunda Soyadı Nizamnamesinde belirtilen esaslar göz önünde bulundurulur ve soyadı tek kelime halinde yazılır. Ad ve soyadında çizgi, tire, nokta gibi işaretler kullanılmaz.*”.

TMK md. 27’e göre, “*Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir.*”. Türk vatandaşlığını sonradan kazanan kişinin yabancı dildeki adını değiştirmek istemesi elbette ki haklı bir sebep oluşturacağından bu hükümden hareketle talep eden kişiler adlarını değiştirebilirler⁴⁰⁹. Ancak böyle bir talebi bulunmayan kişilerden sırf Türk vatandaşlığına geçmiş oldukları gerekçesiyle Türkçe isim almalarını beklemek veya kişiyi buna zorlamak kişilik haklarına aykırılık teşkil edecektir⁴¹⁰.

TVK md. 75’e göre, “*Türk vatandaşlığını sonradan kazanmış kişilerin Türkçe ad ve soyadı seçmeleri halinde önceki ad ve soyadları nüfus kayıtlarına işlenir.*”. Genel

Vatandaşı olması nedeni ile bu isim ve soyadını muhafaza etmesi gerekli olup, yabancı isim ve soyadı almasının mümkün görülmediği gerekçesi ile davayı reddetmiş ise de, ne TVKnda ne de Nüfus Kanununda bu gerekçenin dayanağı mevcut değildir.”, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 1996/2181 E., 1996/2777 K., <https://www.e-icisleri.gov.tr/> (E.T: 24.02.2022).

⁴⁰⁷ Doğan, 2018, s. 121.

⁴⁰⁸ “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun”, R.G. 03.11.1928, S. 1030.

⁴⁰⁹ Erden, s. 191-192.

⁴¹⁰ Erden, s. 192.

Müdürlükçe veya nüfus müdürlüklerince eski isim ve soy isimlerini belirten denklik belgesi düzenlenir.

2.2.1.2. Askerlik Yükümlülüğü

Anayasa'nın "Vatan Hizmeti" başlıklı 72. maddesi uyarınca "*Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.*". Anayasa'nın ilgili hükmünde bahsedilen vatani hizmet Türk vatandaşlığını haiz erkeklerce askerlik hizmetinin yerine getirilmesiyle yapılmaktadır⁴¹¹.

Sonradan Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin askerlik yükümlülükleri ile ilgili düzenleme 7179 sayılı Askeralma Kanunu⁴¹²'nda bulunmaktadır. Bu Kanun'un 2. maddesi uyarınca, "*Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her erkek için uygulanır.*". Görüldüğü üzere Türk vatandaşı her erkek askerlik hizmetini yerine getirmekle yükümlüdür.

İlgili Kanununun 43. Maddesi uyarınca, "*Türk vatandaşlığını sonradan kazananlar askerliklerini, vatandaşlığı kazandığı tarihteki yaş ve öğrenim durumlarına göre o yıl askerlik çağına giren yükümlüler gibi yaparlar.*". Askeralma Yönetmeliği⁴¹³ md. 90/1'e göre, "*Vatandaşlığa alındıkları yıla göre emsalleri henüz yoklama görmemiş olanlar veya yoklaması devam edenler kendi doğumlarıyla, emsallerinin yoklama dönemi sona ermiş olanlar vatandaşlığa alındıkları yıl askerlik çağına giren doğumlarla işleme tabi tutulur.*". Ancak bunun bazı istisnaları vardır. Türk vatandaşlığını kazanmadan evvel askerlik hizmetini yerine getirdiklerini yahut yerine getirmiş farz edildiklerini belgeleyen kişiler ve vatandaşlığı kazandıkları sene⁴¹⁴ 22 yahut üzeri yaşa sahip olan kişiler askerlikten muaftır. Askeralma Yönetmeliği md. 90/2'ye göre, bu kişilerin "*şahsen*

⁴¹¹ Esen, Emre, "Türk Vatandaşlığını Sonradan Kazanan Kişilerin Askerlik Yükümlülüğü", MHB, Yıl 2009, C. 29, S. 0, 141-164, s. 141.

⁴¹² R.G. 26.06.2019, S. 30813.

⁴¹³ R.G. 22.07.2020, S. 31193.

⁴¹⁴ Vatandaşlığa alındıkları sene 22 ve daha büyük yaşta olanların yaşlarının tespitinde doğum ay ve günleri dikkate alınmaz. Bkz. Askeralma Yönetmeliği md. 90/2.

askerlik şubelerine müracaatları beklenilmeden muafiyet işlemleri yapılır.”. Yönetmelik md. 90/3’e göre, “21 yaşında ve daha küçük doğumlu olanların askerlikleri, istekleri hâlinde vatandaşlığa alındıkları tarihten itibaren yoklamaları yapılmadan iki yıl süreyle ertelenir. Ertelemelerinin sona ereceği yıl yoklamaları yapılarak o yıl askerlik çağına giren doğumlularla işlem görürler. Seferberlik hâlinde ihtiyaca göre askere sevk edilebilirler.”.

Askerlik yükümlülüğü ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinden çifte vatandaşlığa sahip bireyler bakımından bu bireylerin askerlik hizmetlerini hangi devlete bağlı olarak yapacakları yahut yapmış oldukları askerlik hizmetinin diğer devlet tarafından muteber kabul edilip edilmeyeceği gibi sorunlar meydana gelebilecektir⁴¹⁵. Bu konuda devletler kendi iç düzenlemelerini yapmakla birlikte ikili anlaşmalar yaparak da bu sorunu çözmeye çalışmaktadır⁴¹⁶.

2.2.1.3. Çok Vatandaşlık

Vatandaşlığın klasik prensiplerinden biri olan “Her ferdin tek bir vatandaşlığı olmalıdır.” prensibi çok vatandaşlığı önlemeye yönelik olarak uluslararası alanda ikrar edilmiştir. Bu ilkenin amacı çifte veya çok vatandaşlığı önlemektir. Ancak son zamanlardaki gelişmeler çok vatandaşlık konusunda devletin çıkarlarından ziyade kişinin kendi çıkarlarının daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır⁴¹⁷. Günümüzde çok vatandaşlık halleri çok sık karşımıza çıkan bir durum haline gelmiştir ve milli hukuklarca da kabul edilmeye başlamıştır⁴¹⁸. TVK’da ve Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nde de çok vatandaşlığı yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. TVK md. 11/2’de Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için yabancıların sahip oldukları diğer devlet vatandaşlıklarından çıkma koşulunun aranabileceği hükmü 19.10.2017 tarihli 7039 Sayılı Kanun’un 34. maddesi ile

⁴¹⁵ **Aygün**, Mesut, “Askerlik Hizmetinin Türk Vatandaşlığı Açısından Değerlendirilmesi”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri, TBB Yayınları, 2010, 231-251, s. 232.

⁴¹⁶ **Karademir**, Ebru, “Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar”, DEÜHFD, C.20, S. 1, 2018, 239-264, s. 256.

⁴¹⁷ **Özkan**, Işıl/ **Tütüncübaşı**, Uğur, “Türk ve Alman Hukukunda Çifte Vatandaşlığa İlişkin Gelişmeler”, AÜHFD, Yıl 2008, 599-634, s. 622.

⁴¹⁸ **Baran Çelik**, s. 399.

yürürlükten kaldırılmıştır. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişiler bakımından da artık bu durum söz konusu olmamaktadır.

Çok vatandaşlığın neden olabileceği sorunlardan biri olumlu vatandaşlık ihtilaflarıdır. Çok vatandaşlığa sahip kişinin vatandaşlıklarının her biri geçerli olduğundan yabancı unsurlu bir uyuşmazlık meydana geldiğinde bu uyuşmazlığın çözüm yolunda uygulanması gereken hukukun vatandaşlık bağlama noktası aracılığı ile saptandığı durumlar önem taşımaktadır⁴¹⁹. Milletlerarası özel hukukta yetkili hukukun tespiti yapılırken bağlama noktalarının çoğu kişinin milli hukukuna göre tespit edildiğinden, kişinin çok vatandaşlığa sahip olması, o kişinin milli hukukunun tespitinde hangi vatandaşlığının esas alınacağı gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır⁴²⁰.

MÖHUK'un 4. maddesi ile bu soruna çözüm getirilmiştir. MÖHUK md. 4/1-b'ye göre, *“Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku uygulanır.”* Bunun bir sonucu olarak istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanan kişi yabancı devlet vatandaşlığını da halen muhafaza ediyorsa birden çok vatandaşlığa sahip olacağından kişinin, milli hukukuna göre sonuçlandırılması gereken özel hukuk uyuşmazlıklarında ilgili madde gereğince kişinin Türk vatandaşlığı esas alınacaktır.

2.2.2. Eş ve Çocuklar Bakımından Sonuçları

2.2.2.1. Eş Bakımından Sonuçları

TVK md. 20/2 ve TVKUY md. 37/1'de belirtilmiş olduğu üzere, *“yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez.”* Yine TVKUY md. 21/2'de göçmen olmadığı için eşile birlikte vatandaşlık kazanamamış yabancı bakımından TVK md. 37'de yer alan hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla

⁴¹⁹ **Bayraktaroğlu Özçelik**, Gülüm, “Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK md. 4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, GÜHFD, Cilt XIX, Yıl 2015, Sayı 1, 111-150, s. 120.

⁴²⁰ **Ataman-Figanmeşe**, İnci, “Çifte Vatandaşlık Halinde MÖHUK'un 4. Maddesinin b ve c Bentlerinin Uygulama Alanı”, MHB, C.1, S. 1, 1999, 95-114, s. 96.

göçmen olarak istisnai yoldan vatandaşlığı kazanan kişilerin eşlerinin vatandaşlığına, bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmış olmaları etki etmeyecektir. Türk vatandaşı ile evli olan yabancıya istisnai yoldan dahi Türk vatandaşlığını kazama imkânı tanınmamıştır⁴²¹. Bu nedenle eş Türk vatandaşlığını kazanmak istiyorsa TVK'da yer alan diğer vatandaşlık kazanma yollarından birine göre Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak *Güngör'e* göre, eşi göçmen olması nedeniyle vatandaşlık kazanmış olmasına rağmen kendisi Türk soyundan gelmediğinden dolayı eşi ile birlikte vatandaşlık kazanamayan eş, ailede vatandaşlık birliğinin sağlanması bakımından zaruri görülenler kapsamında değerlendirilerek Türk vatandaşlığını kazanabilir⁴²². Aynı şekilde Türk vatandaşlığını kazanan kişinin eşi vatansız bile olsa bu kişi Türk vatandaşlığını kazanan eşine bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır⁴²³. Yine *Güngör'e* göre, bir Türk vatandaşı ile evlenmesi sebebiyle vatansız duruma düşen yabancı eş, TVK md. 12/1-c uyarınca istisnai hali bulunan kişiler arasında değerlendirilebilir⁴²⁴.

İstisnai olarak vatandaşlığın kazanılmasında TVK md. 20/2'de düzenlenen kural geçerli olmakla birlikte yukarıda öncesinde de belirtilmiş olduğu gibi TVK md. 12/1-b uyarınca yatırım yapan ve Turkuaz Kart sahibi kişilerin eşlerine, Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanma imkânı verilmiştir. Düzenleneme şekline bakıldığında, TVK md. 12/1-b uyarınca vatandaşlığı kazanabilecek kişilerin eş ve çocukları Türk vatandaşlığını kazanabilecek ayrı kişi grupları olarak görülmektedir. Ancak yukarıda belirtilmiş olduğu gibi uygulamada bu kişilerin vatandaşlık başvuruları yatırım yapan veya Turkuaz Kartı bulunan kişinin başvurusuna dahil edildiğinden, bu kişilerin vatandaşlık kazanabilmesi yatırım yapan veya Turkuaz Kart sahibi olan kişinin Türk vatandaşlığını kazanmasına bağlıdır. Her ne kadar bu kişilerin vatandaşlığı kazanması ilgili maddenin b bendi kapsamında yatırım yapan veya Turkuaz Kartı bulunan kişinin vatandaşlığı kazanmasının sonucu olarak düzenlenmemiş olsa da dolaylı olarak bu vatandaşlık kazanma işleminin sonucunu olarak değerlendirilebilir.

⁴²¹ **Nomer**, 2020, s. 115.

⁴²² **Güngör**, s. 115-116.

⁴²³ **Doğan**, 2018, s. 119.

⁴²⁴ **Güngör**, s. 115.

Bu kişiler, eşlerine bağlı olarak doğrudan Türk vatandaşlığını kazanamamaları dahi bu kişilere diğer yetkili makam kararı yoluyla vatandaşlığın kazanılması yollarından farklı bir şekilde kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlığa başvurma imkânı verilmesinin yerinde olmadığını düşünüyoruz. Zira diğer yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması hallerinden farklı olarak yatırım yoluyla veya Turkuaz Kart sahibi olmaları nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin eşlerine böyle bir ayrıcalık tanınması Kanun'un sistematüğini ve amacını da bozmaktadır.

Ayrıca eşin, diğer eşe bağlı olarak vatandaşlık kazanması konusunda akla kişiye zorla vatandaşlık yüklenemeyeceği ilkesinin gelmesi söz konusu olabilse de Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi⁴²⁵ md. 4-d'de evlilik esnasında bir eşin vatandaşlık değıştirmesi durumunun diğer eşin vatandaşlığına tesir etmeyeceği düzenlenmiştir. Ki zaten, TVK m.12/1-b'de bu kişilerin vatandaşlığı kazanabileceği şeklinde bir düzenleme yapılmış olduğundan eş bakımından vatandaşlığın zorla yükletilmesi durumu söz konusu olmayacaktır.

2.2.2.2. Çocuklar Bakımından Sonuçları

TVK md. 20/2 uyarınca, “*Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır. Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanır.*”.

TVKUY md. 37/2 ve devamı fıkralarında vatandaşlığın yetkili makam tarafından kazanılmasının çocuklar bakımından sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre, “*Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları ana ve babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır. Evlilik birliği içinde ana veya babadan birinin Türk vatandaşlığını kazanması durumunda, Türk vatandaşı olmayan eşin muvafakat etmesi halinde çocuk, ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır. Türk*

⁴²⁵ Türkiye bu sözleşmenin tarafı olmamasına rağmen, 5901 sayılı TVK bu sözleşmeye uyumlu olarak hazırlanmıştır.

vatandaşlığını kazanan ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocuğu, Türk vatandaşı olmayan eşin muvafakat etmesi halinde ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır.”. Bu düzenleme yurtdışındaki bir mahkemeyi uluslararası yetki kurallarına aykırı olarak yetkilendirdiğinden haklı olarak eleştirilmektedir.⁴²⁶ *“Ana veya babadan birinin ölmüş olması halinde çocuk, Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır. Türk vatandaşlığını kazanan ananın evlilik birliği dışında doğan çocuğu anaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.”*

Görüldüğü üzere Kanun ve Yönetmelik “çocuk” ifadesini kullanmıştır. TVKUY md. 3/1-c’de çocuk “*on sekiz yaşını tamamlamamış olan kişi*” olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikte her ne kadar on sekiz yaşını tamamlamamış kişiler çocuk olarak tanımlanmış olsa da TVK md. 20’de velayet altında bulunan çocuk denildiği için ergin olmayan çocukların ana ve babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri söylenebilir. Dolayısıyla çocuğun kim olduğunun tespiti yapılırken yaş şartı değil çocuğun ergin olup olmaması göz önünde bulundurulacaktır. Zira her hukuk düzeninde ergin olmak için 18 yaş şartı aranmamaktadır. Bu nedenle çocuğun ergin olup olmadığının tespiti MÖHUK uyarınca yetkili olan hukuka göre yapılacaktır⁴²⁷.

TVKUY md. 37/8’e göre, “*Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuran ana veya babanın çocuklarının ana veya baba ile birlikte işlem görmesi esastır.*”. Bu nedenle birlikte işlem görülmemesi durumunda daha sonra Türk vatandaşlığını kazanan kişinin çocukları ebeveynlerinin vatandaşlık kazanması nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır.

TVK md. 20/3’de ise “*Ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte kendileri ile birlikte işlem görmeyen çocukları, ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurdukları takdirde haklarında 11 inci madde hükümleri uygulanır.*” hükmü yer

⁴²⁶ Aybay/Özbek/Ersen Perçin, s. 128.

⁴²⁷ Baran Çelik, s. 402.

almaktadır. Ancak bu hüküm ebeveynleri ile işlem görmeyen çocukların ergin olduktan sonra diğer vatandaşlık kazanma yollarıyla vatandaşlık kazanabilmeleri imkânını sınırladığı gerekçesiyle eleştirilmektedir⁴²⁸. *Doğan'a* göre ise, bu hüküm, ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazanmış olmasının ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuru yapan çocuklar bakımından bir ayrıcalık yaratmayacağını belirtmek için düzenlenmiştir⁴²⁹. Bu nedenle bu kişilerin diğer vatandaşlık kazanma yollarına başvurmaları mümkün görülmektedir. Bizce de bu hükmün getiriliş amacı bu kişilerin diğer yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığına alınma yollarına başvuru haklarını sınırlandırmak olmasa da lafzi yorum yapıldığında sınırlandırılmış olduğu sonucunun çıkarılmasına müsaittir. Ayrıca bu hüküm bulunmasa dahi bu çocukların, ergin olduktan sonra diğer vatandaşlık kazanma yollarından biriyle Türk vatandaşlığını kazanabileceği yönünde hiçbir şüphe olmadığından bu hükmün yürürlükten kaldırılması yerinde olacaktır.

Tüm bunların dışında yukarıda belirtilmiş olduğu gibi TVK md. 12/1-b'de yatırım yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan kişiler ve Turkuaz Kart sahibi kişilerin Kanun'da belirtilen yakınlarının da Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere bu hükümle TVK md. 20/2'den farklı olarak Türk vatandaşlığını kazanan kişinin ergin olmayan çocukları ile birlikte bağımlı çocuklarının ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuklarının da Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle Türk vatandaşlığını kazanan kişi ile birlikte vatandaşlığa alınacak diğer kişilerin kapsamı oldukça genişletilmiştir. Diğer vatandaşlık kazanma yollarında çocuklar için bu kadar geniş bir düzenleme yapılmadığından bu genişlikte yapılan düzenlemenin yersiz olduğu düşüncesindeyiz.

⁴²⁸ **Güngör**, s. 157.

⁴²⁹ **Doğan**, 2018, s. 121, dipnot 121.

SONUÇ

Çoğu devletin vatandaşlık kanununda bazı özel nitelikleri haiz yabancılara kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlık kazanma imkânı verilmiştir. Türk Vatandaşlık Kanunu'nda da bazı yabancılara, yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılmasında aranan bütün şartlar aranmaksızın, vatandaşlığın istisnai yoldan daha kolay bir şekilde kazanılması olanağı tanınmıştır. Bu kişiler, *“Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu; vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler; göçmen olarak kabul edilen kişiler”* olarak Kanun'da yer almaktadır. Bu kişilerin “millî güvenlik ve kamu düzeni” yönünden sakınca oluşturabilecek hallerinin bulunup bulunmadığının tespiti dışında bu kişiler bakımından başka bir şart aranmamaktadır.

“Millî güvenlik ve kamu düzeni” yönünden sakıncası bulunup bulunmadığı şartının tespiti yetkili makam tarafından idarenin takdir yetkisi kapsamında yapılmaktadır. Ancak doktrinde bu şartın son derece muğlak bir kavram olması, madde gerekçesinde belirlenenler dışında birçok farklı durumun bu şartın kapsamına dâhil edilebileceği yönünde eleştiriler yer almaktadır. Kanaatimizce devletin “hükümranlık yetkisi” kapsamında olan bu şart sınırları tam olarak belirlenemediğinden keyfi uygulamalara neden olabilecek bir şarttır. Temelinde siyasi kavramlar olan bu kavramlar günün siyasi atmosferine göre şekil alabilir, içeriği ve sınırları değiştirilebilir. Bu nedenle bu şartın hangi durumlarda uygulanacağını açık bir şekilde belirlenmesi, maddi olarak somutlaştırılması, belirlenen sınırlar dâhilinde dar kapsamlı olarak uygulanması ve hukuki denetiminin yapılabilmesi gerekmektedir. TVKUY md. 72/5'te getirilen düzenleme ile her ne kadar bu kavramlar somutlaştırılmaya çalışılsa da bu hüküm yönetmelik ile düzenlenmiş olduğundan kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu düzenleme kanunla getirilmemiş olduğundan millî güvenlik ve kamu düzeni

kavramlarının yorumlanmasında idare, yönetmeliğin ilgili maddesinin kapsamı dışında takdir yetkisini kullanabilecektir.

Günümüzde vatandaşlık kazanılmasına yönelik ülkeler tarafından farklı uygulamalar benimsenmeye başlamıştır. Bunlardan biri de yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasına ilişkin uygulamalardır. Yatırım yoluyla vatandaşlığa alma ülkelerin vatandaşlığa kabul şartlarının bazısından veya tümünden feragat etmesi şeklinde gerçekleşen kolaylaştırılmış yoldan vatandaşlığın kazanılması türlerinden biridir. Küresel ekonomik krizin sonucunda yeni kaynak arayışına giren çoğu ülke çözüm olarak yabancı yatırımcılara ikamet hakkı ve vatandaşlık verme gibi düzenlemeler getirmiştir.

Yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasına getirilen ilk eleştiri vatandaşlığın ölçülebilir bir para değerine indirgenmiş olmasıdır. Yatırım yoluyla vatandaşlık kazanmak üzere başvuru yapan yabancı kişinin kişisel niteliklerinin dikkate alınmaması da vatandaşlığın satın alındığı yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir. Çoğu kişi yatırım yoluyla bir başka ülkenin vatandaşlığını vizesiz seyahat etmek ve o ülkenin sağladığı diplomatik himayeden yararlanmak için kazanmak istemektedir. Vatandaşlığın satılması sonucuna yol açan düzenleme vatandaşlığı kazanan kişi ile devlet arasındaki vatandaşlık bağına sağlayamadığından yatırımcı kişi bakımından da o devlete ait olma duygusunu geliştirmeyecektir. Bu nedenle yatırım yapmak dışında, ikamet etme ve o ülkenin dilini konuşabilme gibi yabancı kişinin o topluma entegrasyonunu sağlayan ve başvuru yapılan ülkeye aidiyet bağının oluşmasını sağlayacak başka şartların aranmadığı yatırımcı vatandaşlık uygulamalarıyla kazanılan vatandaşlıklar bakımından ayrı bir vatandaşlık statüsü oluşturulup yalnızca belirli haklardan yararlanmalarının sağlanabileceği düşüncesindeyiz.

Yatırım yapan yabancıya vatandaşlık kazandırma uygulaması Türk hukukunda TVK md. 12/1-b’de düzenlenmiştir. Hangi kapsam ve tutarda yatırım yapılacağı ise TVKUY’nin 20. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. İlgili madde hükümleri incelendiğinde Türkiye’nin yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılmasını oldukça kolaylaştırmış olduğu, düşük miktarlarda yapılan yatırımlarla yabancı yatırımcılara Türk vatandaşlığı verildiği görülmektedir. Yatırım miktarlarının bu kadar düşük olması vatandaşlığa olan talebi

arttırmakla birlikte, bu yolun istisnai olma özelliğini de kaybettirmektedir. Vatandaşlığının düşük meblağlar karşısında yatırım yoluyla kazanılmasının sağladığı kolaylık, vatandaşlık hukukundaki etkin vatandaşlık prensibini ortadan kaldıracaktır. Yabancıların vatandaşı olmak istediği ülke ile aralarındaki sıkı irtibat genel olarak ikamet yoluyla sağlanmaktadır. Her ne kadar Türk hukukunda yatırımcı için kısa dönem ikamet izni alınması şartı aransa da kişinin ikamet iznini aldıktan ne kadar süre sonra vatandaşlık başvurusu yapabileceği açıkça düzenlenmediğinden, bu durum da ikamet izninin alınmasının ardından hemen başvuru yapılabileceği sonucunun çıkarılmasına neden olmaktadır. Ekonomik kriterden başka şartın aranmadığı yatırımcının topluma entegrasyonu sağlanamamaktadır. Bu nedenle gerçek vatandaşlık bağının sağlanması noktasında yatırım yoluyla vatandaşlık kazanacak kişiler bakımından Türkiye’de bir süre zorunlu ikamet edilmesi gerektiğine dair bir düzenleme yapılması gerektiği düşüncesindeyiz.

Ayrıca yatırım yoluyla vatandaşlık kazanabilecek kişilerin hangi kapsam ve tutarda yatırım yapacağı hususu TVK’da düzenlenmemiş olmakla birlikte, TVKUY’nin 20’nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Yönetmelikte belirtilen bu kriterler Türk vatandaşlığının yatırım yoluyla kazanılmasında zorunlu olarak değerlendirilmesi gereken şartlar ise kanunilik ilkesine aykırı uygulamalara neden olmamak adına bu şartların ek şartlar olarak TVK’da düzenlenmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

TVK md. 12/1-b’de bu madde kapsamında vatandaşlık kazanan kişinin eşine, kendisinin veya eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğuna da istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanma olanağı verilmiştir. Bahsi geçen yabancıların bu kapsamda vatandaşlık kazanması, düzenlemenin kapsamını oldukça genişletmektedir. Bu kişiler eşlerine bağlı olarak doğrudan Türk vatandaşlığını kazanamamaları da bu kişilere diğer yetkili makam yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması yollarından farklı olarak kolaylaştırılmış yoldan Türk vatandaşlığına başvurma imkânı verilmesinin yerinde olmadığı düşüncesindeyiz. Diğer yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması hallerinde vatandaşlığı kazanan kişinin eşlerine böyle bir ayrıcalık tanınmamasına rağmen yatırım yoluyla veya Turkuaz Kart sahibi olmaları nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin eşlerine böyle bir ayrıcalık tanınmasını faydalı

bulmuyoruz. Ayrıca TVK md. 12/1-b’de TVK md. 20/2’den farklı olarak Türk vatandaşlığını kazanan kişinin ergin olmayan çocukları ile ergin olmakla birlikte bağımlı çocuklarına ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuklarına Türk vatandaşlığını kazanma imkânı tanınmıştır. Bu düzenlemeyle Türk vatandaşlığını kazanan kişi ile birlikte vatandaşlığa alınacak diğer kişilerin kapsamı oldukça genişletilmiştir. Diğer vatandaşlık kazanma yollarında çocuklar açısından bu kadar geniş bir düzenleme yapılmadığından bu genişlikte yapılan düzenlemenin yersiz olduğu düşüncesindeyiz.

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasında eleştirilen diğer bir nokta ise vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişilerdir. Zaruri görülen kişilerin tespitinde Cumhurbaşkanına takdir yetkisi verilmiştir. TVK ve TVKUY’de zaruri görülenlerin kimler olduğu yahut olabileceğine yönelik tam bir açıklama olmamasından dolayı sınırlarının oldukça geniş çizilmiş olduğu ifade edilmektedir. Hangi durumların zaruret kapsamında olduğu belirsiz olduğundan idareye sonsuz bir takdir yetkisi verilmiştir. Bu sonsuz takdir yetkisi vatandaşlığa kimlerin alınacağı konusunda bir belirsizlik barındırdığından bu hüküm de Anayasa md. 66/3’te düzenlenen “kanunilik ilkesi”yle çelişmektedir.

Son olarak TVK’nın 12’nci maddesinin d bendinde göçmen olarak kabul edilenler istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecek kişiler olarak düzenlenmiştir. Ancak İK’da da göçmen statüsünde olanların Türk vatandaşlığına alınacakları düzenlenmiştir. Türk Vatandaşlığı Kanunu ve İskân Kanunu’nda bulunan düzenlemeler arasındaki en büyük fark vatandaşlığın kazanılmasında idarenin takdir yetkisinin bulunup bulunmadığı noktasıdır. İki kanun arasında böyle önemli bir farkın bulunması her iki kanunun açık bir şekilde birbiriyle çeliştiğini göstermektedir. Kanaatimizce diğer yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması türlerinde olduğu gibi göçmenlerin Türk vatandaşlığına alınmasında yetkili makam, takdir yetkisini kendisinde bulundurmak istiyorsa İskân Kanunu’ndaki düzenlemenin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Aksi halde iki kanun arasındaki çelişkinin ortadan kalkması mümkün olmayacaktır. Ancak kanun koyucunun amacı her iki kanunun yürürlükte kalması ise bu durumda her iki kanunun uygulama alanının açık bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Adim**, Leila, “Between Benefit and Abuse: Immigrant Investment Programs”, Saint Louis University Law Journal, Volume 62 Number 1 The Sanford E. Sarasohn Conference on Critical Issues in Comparative and International Taxation II: Taxation and Migration (Fall 2017).
- Akgüner**, Tayfun, “Milli Güvenlik Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Yıl 1985, Cilt 6, Sayı 1-3, 13-16.
- Aktepe Artık**, Sezin, “İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı” TBB Dergisi 2018 (134), 257-292.
- Andriopoulou**, Athanasia, “The “ius pecuniae”: The Prize of Citizenship”, Bridge Network- Working Paper 4, 2020.
- Ataman-Figanmeşe**, İnci, “Çifte Vatandaşlık Halinde MÖHUK’un 4. Maddesinin b ve c Bentlerinin Uygulama Alanı, MHB, C.1, S.1, 1999, 95-114.
- Ayan**, Hasan Alparslan, “Türk Hukukunda Turkuaz Kart Sahibi Yabancıların Çalışma Şartları”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 2018, 53-81.
- Aybay**, Rona, Vatandaşlık Hukuku, Aybay Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2003.
- Aybay**, Rona/**Özbek**, Nimet/ **Ersen Perçin**, Gizem, Vatandaşlık Hukuku, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2019, s. 121.
- Aybay**, Rona, “Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C.33, S.1, 1979, 59-82.
- Aygün**, Mesut, “Askerlik Hizmetinin Türk Vatandaşlığı Açısından Değerlendirilmesi”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri 15 ve 16 Mayıs 2009 Anadolu Üniversitesi Eskişehir, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010, 231-251.

- Aygün, Mesut**, “Vatandaş veya İmtiyazlı Yabancı Olma Yönünde Kabul Edilen Düzenlemelere Sığınmacılar Açısından Eleştirel Bir Bakış: Uzun Dönem İkamet İzni, Turkuaz Kart Sahipliği ve Vatandaşlık Hakkı Çerçevesinde”, İİBF Dergi, 37/2 Aralık, 2018.
- Bacanak, Ahmet Oğuz**, “Türk Vatandaşlığının İstisnai Yolla Kazanılması”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2018.
- Balkar Bozkurt, Süheyla**, “Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.163, Mart 2018, Sayfa: 77-118.
- Baran Çelik, Neşe**, “Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması”, TBB Dergisi 2017 (130).
- Bauböck, Rainer/Goodman, Sara Wallace**, Naturalisation, Eudo Citizenship Policy Brief No. 2.
- Bauböck, Rainer**, “Summary: Global, European and National Questions About the Price of Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018.
- Bayraktaroğlu Özçelik, Gülüm**, “Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m. 4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S. 1, 111-150.
- Berki, Osman Fazıl**, Devletler Hususi Hukuku, <Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku>, Cilt 1, 6. Baskı, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1966.
- Berki, Osman F. / Ansay, Tuğrul /Arat, Tuğrul**, Devletler Hususî Hukuku ile İlgili Danıştay ve Yargıtay Kararları, C. I: Tabiiyet Hukuku, Ankara, 1975.
- Birdişli, Fikret**, “Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 31 Yıl:2011/2,149-169.

- Çalışkan, Zeynep**, “Yabancı Yatırımların Teşviki: Turkuaz Kart Uygulaması ve Bazı Ülkelerdeki Benzer Düzenlemeler”, T.C. Maltepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016/2.
- Çelikel, Aysel/ (Öztekin) Gelgel, Günseli**, Yabancılar Hukuku, Beta, Yenilenmiş 25. Bası, İstanbul, 2020.
- Çetindağ, A. Funda**, “Türk Anayasal Sisteminde Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırlanması Bağlamında Kamu Düzeni”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
- Damış, Didem/ Parla, Ayşe**, “Nafile soydaşlık: Irak ve Bulgaristan Türkleri Örneğinde Göçmen, Dernek ve Devlet”, Toplum ve Bilim 114, 2009, 131-158.
- Dardağan Kibar, Gül Esra**, “Türk Vatandaşlık Mevzuatı ve Güncel Gelişmeler Işığında Kanunilik İlkesi”, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- Dayındarlı, Kemal**, “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni”, Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN’a Armağan, Ankara 1988, 653-692.
- Dilek, Şerif**, ““Yatırım Yoluyla Vatandaşlık” Ekonomik Aktiviteye Katkı Sağlar Mı?”, Seta Perspektif, Sayı 162, Ocak 2017.
- Doğan, Vahit**, “TVK Tasarısı-Avrupa Topluluğu Hukuku Açısından Bir Değerlendirme-Türkiye’nin Avrupa Topluluğuna Katılım Süreci”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri 15 ve 16 Mayıs 2009 Anadolu Üniversitesi Eskişehir, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010.
- Doğan, Vahit**, Türk Vatandaşlık Hukuku, Savaş Yayınevi, Güncellenmiş 15. Bası, Ankara, 2018.
- Džankić, Jelena**, “Immigrant Investor Programmes In The European Union (EU)”, Journal of Contemporary European Studies 26(4):1-17, 2018.

- Džankić, Jelena**, “Investment-based Citizenship and Residence Programmes in the EU”, EUI Working Paper RSCAS, 2015/08.
- Džankić, Jelena**, “The Maltese Falcon, or: my Porsche for a Passport!”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018.
- Džankić, Jelena**, “The Pros and Cons of Ius Pecuniae: Investor Citizenship in Comparative Perspective”, EUI Working Papers, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory, RSCAS 2012/14.
- Ekşi, Nuray**, “Danıştay Kararları Işığında Yetkili Makam Kararıyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanlığının Takdir Yetkisinin İdari Yargı Tarafından Denetlenip Denetlenemeyeceği Meselesi”, Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2008.
- Erdem, Bahadır**, Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta, 5. Bası, İstanbul, 2016.
- Erdem, Fazıl Hüsnü**, TCK'nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni V. Demokratik Kamu Düzeni, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 52, Sayı: 1, Mart 2003, Sayfa: 37-62.
- Erkan, Mustafa**, “Türk vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında ‘Milli Güvenlik’ ve ‘Kamu Düzeni’ Kavramlarının İncelenmesi, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- Erkan, Mustafa**, “TVK’nda 7039 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi”, Public and Private International Law Bulletin, 39(2):415-446, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2019.
- Erten, Rıfat**, “TVK Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:66, S. 4, Güz 2008.
- Ervan Topuzkanamış, Şafak**, Vatandaşlık Üstüne Bir Tez, On İki Levha, İstanbul, 2013.

- Esen, Emre**, “Türk Vatandaşlığını Sonradan Kazanan Kişilerin Askerlik Yükümlülüğü”, MHB, Yıl 2009, C. 29, S. 0, 141-164.
- Fişek, Hicri**, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınlarından: No.139, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1959.
- Ganiyeva, Salimya**, “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Göç Etmesi Ve Türk Vatandaşlığına Alınması İle İlgili Hukuki Sorunlar”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, Yıl 2012, 175-199.
- Göğer, Erdoğan**, Türk Tabiiyet Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:436, Sevinç Matbaası, 4. Bası, Ankara, 1979.
- Gölcüklü, İlyas**, “Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri”, Public and Private International Law Bulletin, 40(1): 125-141, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2020.
- Green, Simon**, “Beyond Ethnoculturalism? German Citizenship in the New Millennium”, German Politics, 9:3, 105-124.
- Gümüşlü Tunçağıl, Gülce**, “Vatandaşlığa İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları”, Public and Private International Law Bulletin, 41(1): 99–127.
- Günday, Metin**, İdare Hukuku, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.
- Güngör, Gülin**, Tabiiyet Hukuku-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler, Yetkin Yayınları, 8. Bası, Ankara, 2020.
- Gürpınar, Bulut**, “1982 Anayasası’na Göre Milli Güvenlik Kavramı”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2012, 2. Sayı, s. 124-148.
- Gürpınar, Bulut**, “Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 10, Sayı 39 (Güz 2013), 73-104.
- Joppke, Christian**, Citizenship and Immigration, 2. Baskı, 2012.

- Karademir**, Ebru, “Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.20, S.1, 2018, 239-264.
- Karagül**, Dilara, “Turkuaz Kart Uygulaması”, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 393-414, 2019.
- Karatepe**, Şükrü, “İdarenin Takdir Yetkisi”, Türk İdare Dergisi, 63(392), 1991, 63-119.
- Kavlak**, Bengül, “Uluslararası İşgücü Kanunu ile Getirilen Bir Yenilik: Turkuaz Kart”, YBHD, 2019/2, 337-362.
- Kaya**, Cansu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon, On İki Levha, 2017, 102-103.
- Kaya**, Talat, “Dünyadaki Örnekler Işığında Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1): 115-132, 2021.
- Maury**, Jacques, “Tabiyetin Tayinine Müteallik Meseleler” (Çev. Rahmi Çobanoğlu), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97040>.
- Mekengeç**, Merve Acun, “Ahıska Türklerinin Türk Vatandaşlığına Alınması ve Türkiye’deki Çalışma Hakları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.20, S.2, 2014.
- Nomer**, Ergin, Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, 12. Baskı, İstanbul, 1999.
- Nomer**, Ergin, Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.
- Okay Tekinsoy**, Özge, İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2011.
- Ökmen**, Özgür, “Yabancılar Hukukunda Göçmenler”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Devletler Özel Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

- Özel**, Sibel, “Suriyeli Sığınmacıların Kitlesele Olarak Türk Vatandaşlığına Alınması Meselesinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, C.11, S. 3, 2017.
- Özkan**, Işıl/**Tütüncübaşı**, Uğur, “Türk ve Alman Hukukunda Çifte Vatandaşlığa İlişkin Gelişmeler, AÜHFD, Yıl 2008, 599-634.
- Öztürk Yılmaz**, Necla, “5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması”, TBB Dergisi, 2007.
- Reçber**, Kamuran/**Özgenç**, Zeynep, “5901 Sayılı TVKndaki Bazı Boşluklar”, İÜHFM C. LXXIV, S. 1, 2016.
- Saatcioğlu**, Onur Can, “Türk Soylu Yabancıların Çalışma Haklarına İlişkin Ayrıcalıklı Sisteme Yeniden Bakış: Amaç ve Konu Yönünden Değişim Sorunu”, AÜHFD, Cilt 70, Sayı 4, 2021, 1083-1130.
- Seçkin**, Sinan/**Üstün**, Gül, “İdari İşlemlerde Takdir Yetkisi ve Gerekçe İlkesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Mehmet Akif Aydın’a Armağan, 2015, Cilt 21, Sayı 2, 509-534.
- Serbestoğlu**, İbrahim, “Zorunlu Bir Modernleşme Örneği Olarak Osmanlı Tabiiyet Kanunu”, OTAM, 29/Bahar, 2011.
- Shachar**, Ayelet, “Citizenship For Sale?”, The Oxford Handbook of Citizenship (Oxford University Press), 2017 794–796.
- Shachar**, Ayelet, “Dangerous Liaisons: Money and Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018.
- Spiro**, Peter J., “Cash-for-Passports and the End of Citizenship”, Should Citizenship be for Sale?, R. Bauböck (ed.), Debating Transformations of National Citizenship, IMISCOE Research Series, 2018.

- Sumption, Madeleine/Hooper, Kate**, “Selling Visas and Citizenship Policy Questions From The Global Boom In Investor Immigration”, Migration Policy Institute, 2014.
- Şit Köşgeroğlu, Banu**, “İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması”, Hacettepe HFD, 7(1) 2017, 169–198.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge**, “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve TVK Tasarısı”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri 15 ve 16 Mayıs 2009 Anadolu Üniversitesi Eskişehir, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge**, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine”, TBB Dergisi, Sayı 72, 2007.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge**, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri, TBB Dergisi”, Sayı 75, 2008.
- Tiryakioğlu, Bilgin**, “Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Eleştirel Analizi”, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri 15 ve 16 Mayıs 2009 Anadolu Üniversitesi Eskişehir, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010.
- Topçuoğlu, Ali Aslan**, “İslam Hukukunda ve 1869 Tarihli Tabiiyet-i Osmaniye Kanunnamesi’nde Çocukların Vatandaşlık Durumu”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 62, Y. 2019, 1816-1831.
- Töre, Nazlı**, “Değişen Dünyada Vatandaşlık”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 5 Sayı 10 Aralık 2017, 553-595.
- Töre, Nazlı**, “Yatırım Yoluyla İkamet ve Vatandaşlık”, TAAD, Y. 11, S. 39, Temmuz 2019, 83-108.
- Tunç, Hasan/Döner, Ayhan**, “MGK ve Millî Güvenlik Kavramı”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, S.1, 1998.

- Tunç**, Hasan, “Türkiye’de Kavram ve Kurul Olarak Milli Güvenlik”, Prof. Dr. Erdal Onar’a Armağan, II. Cilt, Ankara, 2013.
- Turan**, Turgut/**Tanrıbilir**, Feriha Bilge, Vatandaşlık Hukuku, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2017.
- Tüysüz**, Cemre, “Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi”, İnÜHFD, 13(1), 2022, s.48-65.
- Uluocak**, Nihal Erdener, Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Fakülteler Matbaası, 1968.
- Yavuz Yayla**, Ebru, “Milli Güvenlik Kavramının Hukuki Boyutu”, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.12, Aralık 2018.
- Yıldız**, Ayselin, “Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık”, Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, 2017, 36-67.
- Yılmaz**, Alper Çağrı, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: Ius Pecuniae, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, Public and Private International Law Bulletin, 38(1), 2018, 191-216.
- Yılmaz**, Mücahit, Türk Yabancılar Hukukunda Yabancıların Çalışma İzni, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

Zabunoğlu, Yahya Kazım, İdare Hukuku, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

11.01.1896 tarih ve 1044 Tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi için bkz. Düstur, Tertip I, Cilt I, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/67>.

Ahıska Türkleri İçin İstisnai Vatandaşlık Müracaatları Başladı, <https://www.datub.eu/ahıska-turkleri-icin-istisnai-vatandaslik-muracaatlari-basladi-169>

Alman Vatandaşlık Yasası için bkz.
[https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/GER%20Nationality%20Act%20\(English%20consolidated%20version%201%20June%202012\).pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/GER%20Nationality%20Act%20(English%20consolidated%20version%201%20June%202012).pdf).

European Commission, Commission Staff Working Document, Accompanying the Document Report From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Investor Citizenship and Residence Schemes in the European Union, {COM(2019) 12 final}, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019SC0005&from=EN>.

European Convention on Nationality Strasbourg, 6.XI.1997, European Treaty Series - No. 166, <https://rm.coe.int/168007f2c8>.

European Parliament resolution of 16 January 2014 on EU citizenship for sale (2013/2995(RSP)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0038_EN.html

Federal Law concerning Austrian Nationality (1985 Nationality Act) için bkz.:

Global Citizenship Observatory, Global Nationality Laws Database, <https://globalcit.eu/national-citizenship-laws/>

https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/51625/RSCAS_EUDO_CIT_PB_2011_02.pdf?sequence=1&isAllowed=y

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Ekim-2021-37478>

<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=214270&pkanunnumarasi=7039>

<https://tr.euronews.com/2021/09/15/ab-nitelikli-gocmen-cekme-icin-mavi-kart-uygulamas-n-esnetti>

https://tr.wikisource.org/wiki/Hilafetin_%C4%B0lgas%C4%B1na_ve_Hanedan%C4%B1_Osmaninin_T%C3%BCrkiye_Cumhuriyeti_Memaliki_Haricine_%C3%87%C4%B1kar%C4%B1lmas%C4%B1na_Dair_Kanun

<https://treaties.un.org>

<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-yatirim-yapan-yabancilarin-yuzde-93u-gayrimenkulu-eline-tutuyor/2133683>

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeye-yatirim-yapan-9-bin-11-yabanci-vatandaslik-kazandi/1865173>

<https://www.canlihaber.com/haber/5310202/wilma-elles-istisnai-vatandaslik-hakki-ile-turk-vatandasi-oldu>

<https://www.e-icisleri.gov.tr/GeneleAcikSayfalar/KararlarKanunlar/KararlarDetay.aspx?KararlarKey=02802532-e000-44fc-b024-9b4c9c912bd4>

<https://www.eubluecard.nl/new-eu-blue-card/>

<https://www.hurriyet.com.tr/nobre-de-turk-vatandasi-4928355>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.431.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf>

<https://www.milliyet.com.tr/siyaset/iste-turk-vatandasligina-gecen-suriyeli-sayisi-1797106>

<https://www.milliyet.com.tr/skorer/turk-vatandasligina-gecen-shane-larkin-adini-degistirmeyecek-6140608>

<https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

<https://www.mynet.com/wilma-elles-turk-vatandasi-oldu-77446-mymagazin>

<https://www.nvi.gov.tr/turk-vatandasliginin-kazanilmasi>

<https://www.pandevlaw.com/investor-visa-usa-immigration>

<https://www.refworld.org/docid/3ae6b52114.html>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11638.pdf>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14001.pdf>

https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14890_1.pdf

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8142.pdf>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030603.htm#2>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/04/20090430-1.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/20090904-6.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141025-5-1.pdf>

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss90.pdf>

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss90.pdf>

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc006/kanuntbmmc006/kanuntbmmc00601312.pdf

<https://www.trtspor.com.tr/haber/voleybol/mislicom-sultanlar-ligi/vargas-turk-vatandasligina-gecti-230240.html>

<https://www.uscis.gov/green-card/green-card-eligibility/green-card-for-employment-based-immigrants>

https://www.zmo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=33

<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-16252c.pdf>

<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss90.pdf>

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c046/tbmm24046081.pdf>

Law For The Bulgarian Citizenship m. 16 için bkz.:
[https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BUL%20Law%20on%20Bulgarian%20Citizenship%20\(consolidated%20version%202013%20English\).pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BUL%20Law%20on%20Bulgarian%20Citizenship%20(consolidated%20version%202013%20English).pdf)

Law No. 8389, 6 September 1998 on Albanian Citizenship için bkz.:
<https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/ALB%20Law%20on%20Albanian%20Citizenship%201998.pdf>

Law Of Turkmenistan On Citizenship of Turkmenistan için bkz.:
<https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Law%20of%20Turkmenistan%20on%20Citizenship%20of%20Turkmenistan%202013%20EN.pdf>

Law On Citizenship Of Bosnia And Herzegovina için bkz.:
[https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BIH%20Law%20on%20Citizenship%20of%20BIH%20\(English\)_1.pdf](https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/BIH%20Law%20on%20Citizenship%20of%20BIH%20(English)_1.pdf)

Law On Croatian Citizenship için bkz.:
<https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/CRO%20Law%20on%20Croatian%20Citizenship%20consolidated%2028%2010%202011%20ENGLISH.pdf>

Reliable Ministry of Government Legislation Korean Law Information Center,
 Nationality Act için bkz.:
<https://www.law.go.kr/LSW/eng/engLsSc.do?y=0&x=0&menuId=1&query=Nationality+Act#liBgcolor10>

Republic Of Lithuania Law On Citizenship için bkz.:
https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/LITH_XI%201196%20as%20enacted%20ENGLISH.pdf

Russian Federation Federal Law On Citizenship Of The Russian Federation için bkz.:
<https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Consolidated%20Federal%20Law%20of%20>

[31.05.2002%20N%2062FZ%20\(with%20amendments%20until%2028.06.2009\)%20Citizenship%20Law.pdf](#)

The Law Of The Azerbaijan Republic On Citizenship of the Azerbaijan Republic için bkz:

<https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/Azerbaijan%20Citizenship%20Law%20EN.pdf>

Vatandaşlık Rehberi, Türkiye-Almanya, T.C. Başbakanlık, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Lifelong Learning Programme, <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/resimler/books/vatandaslik-rehberi-tuerkiye-almanya.pdf>

Vink, Maarten, Luuk van der Baaren, Rainer Bauböck, Iseult Honohan and Bronwen Manby (2021). GLOBALCIT Citizenship Law Dataset, v1.0, Country-Year-Mode Data (Acquisition). Global Citizenship Observatory, <https://globalcit.eu/modes-acquisition-citizenship/#:~:text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset,and%20lost%20across%20the%20world.&text=The%20GLOBALCIT%20Citizenship%20Law%20Dataset%20covers%20information%20on%20laws%20in,Dataset%20will%20be%20updated%20periodically>

EK-1: YABANCI YATIRIMCILARIN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMALARINA İLİŞKİN ÖN BAŞVURU FORMU

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü	YABANCI YATIRIMCILARIN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMALARINA İLİŞKİN ÖN BAŞVURU FORMU	
---	---	---

.....(Yabancılar Bakanlığı Yazıdır.)

1) KİMLİK BİLGİLERİ									
Yabancı Kimlik No			Uyruğu			Biyometrik Fotoğraf			
Adı			Soyadı						
Anne Adı			Baba Adı						
Doğum Yeri		Doğduğu Yer Adı		Ülke Adı					
Doğum Tarihi			Cinsiyeti		Pasaport No		Mesleği		
Gün	Ay	Yıl	Erkek	Kadın					
Yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu da vatandaşlık başvurusunda bulunacak mı?									

2) İLETİŞİM BİLGİLERİ		
Telefon	(0)	E-posta
Yerleşim Yeri Adresi		

3) BAŞVURU TÜRÜ	
Turkuaz Kart sahibiyim	☐
6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca ikamet izni bulunmamaktadır.	☐

4) YÖNETMELİKTE ARANAN ŞARTLARDAN HANGİSİNİN GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ	
En az 2.000.000 Amerikan Dolar tutarında sabit sermaye yatırımı gerçekleştirme	☐
En az 1.000.000 Amerikan Dolar tutarında taşınmaz tapu kayıtlarına üç yıl satılmaması şartıyla satın alma	☐
En az 100 kişilik istihdam oluşturma	☐
En az 3.000.000 Amerikan Dolar tutarında mevduatı üç yıl tutma şartıyla Türkiye'de faaliyet gösteren bankalara yatırma	☐
En az 3.000.000 Amerikan Dolar tutarında Devlet borçlanma araçlarını üç yıl tutmak şartıyla satın alma	☐

Not: * İlgili kurum gerektiğinde ön başvuru formunda yer alan iletişim bilgileri ile başvuru sahibinden doğrudan bilgi/belge talep edebilir.
* Talep edilen maddede yazılı hususların gerçekleştiğini kanıtlayan yeterli belgeler forma eklenecektir.

Ön Başvuru Formuna Eklenecek Belgeler:

- ❖ Pasaport örneği
- ❖ İkamet izninin noter tasdikli örneği
- ❖ Turkuaz kartın noter tasdikli örneği
- ❖ Taşınmazın onaylı tapu kayıt örneği
- ❖ Mevduata ilişkin belgenin örneği
- ❖ Menkul kıymet satın alındığını gösteren banka veya aracı kurumdan alınacak belge ile söz konusu menkul kıymetin ilgili idare adına açılacak hesaplarda rehin-teminat ilişkisinin kurulduğunu gösteren banka veya aracı kurumdan alınacak belge
- ❖ Noter müvafakatnamesi (Müracaata esas olan bankalardaki mevduat ve menkul değer kayıtları ile tapu ve ticaret sicil kayıtlarına ilgili kurumlara erişilmesine veya kayıtlardan örnek alınmasına, kurumlar arasında paylaşılmasına açık rızayı belirten)
- ❖ Şirket bilgilerini içeren belge

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 12'nci maddesinin (b) bendine göre Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanmak istiyorum. Yukarıdaki bilgilerin doğruluğuna ve müracaatıma esas olan bankalardaki mevduat ve menkul değer kayıtlarım ile tapu ve ticaret sicil kayıtlarıma, Merkezi Kayıt Kuruluşuna tutulan kayıtlara ilgili kurumlara erişilmesine veya kayıtlardan örnek alınmasına, kurumlar arasında paylaşılmasına açık rızamı belirten, gereğinin yapılmasını arz ederim.

.....

Ad Soyad

